

Duurzaamheidsbenchmark 2013 van Amersfoort

met de Nederlandse 100.000+ gemeenten

Opdrachtgever:

Gemeente Amersfoort

Auteurs:

Prof. dr. ir. Bastiaan Zoeteman

Ruben Smeets, MSc

Joost Slabbekoorn, BSc

Tilburg, 3 december 2013

Documentnummer: 13.086

Warandelaan 2
5037 AB Tilburg
Postbus 90153
5000 LE Tilburg

T 013 - 466 87 12
F 013 - 466 34 99
telos@uvt.nl
www.telos.nl

telos brabant's centrum voor
duurzame ontwikkeling

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1 De opdrachtverlening	11
2 Benchmarken van de duurzaamheid van Amersfoort met die van de 100.000+ gemeenten	13
2.1 Aanpak	13
2.2 Onderzoeksmethode	14
2.3 De gekozen voorraden en indicatoren	17
2.4 De geselecteerde benchmark gemeenten	18
3 Duurzaamheid- en kapitaalscores Amersfoort in vergelijking met de 100.000+ gemeenten van Nederland	21
4 Scores van de duurzaamheid voorraden van Amersfoort in vergelijking tot de 100.000+ gemeenten	23
5 Totaal beeld van de duurzaamheidscores op indicatorniveau voor Amersfoort	27
5.1 Ecologisch kapitaal	27
5.1.1 Bodem en grondwater	29
5.1.2 Lucht	30
5.1.3 Hinder en calamiteiten	31
5.1.4 Oppervlaktewater	32
5.1.5 Natuur en landschap	33
5.1.6 Energie en klimaat	34
5.1.7 Grondstoffen	36
5.2 Sociaal-cultureel kapitaal	37
5.2.1 Sociale samenhang	38
5.2.2 Participatie	39
5.2.3 Kunst en cultuur	40
5.2.4 Gezondheid	41
5.2.5 Veiligheid	42
5.2.6 Woonomgeving	43
5.2.7 Onderwijs	44
5.3 Economisch kapitaal	45

5.3.1	Arbeid	46
5.3.2	Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	47
5.3.3	Economische structuur	48
5.3.4	Infrastructuur en bereikbaarheid	49
5.3.5	Kennis	50
5.4	Samenvatting laag scorende indicatoren	51
5.4.1	Zeer laag scorende indicatoren	51
5.4.2	Enkele overige laag scorende indicatoren	51
6	Benchmarking van de in Amersfoort laag scorende indicatoren	53
6.1	Sterk van doelstelling afwijkende indicatoren van het ecologisch kapitaal	53
6.1.1	Overlast geluid	53
6.1.2	Fijn stof	54
6.1.3	Aandeel (recreatief) binnenwater	55
6.1.4	Aandeel stadswarmte	56
6.1.5	Windenergie	57
6.2	Sterk van doelstelling afwijkende indicatoren van het sociaal-cultureel kapitaal	57
6.2.1	Sociale cohesie	58
6.2.2	Eenzaamheid	59
6.2.3	Voortijdige schoolverlaters	60
6.3	Sterk van doelstelling afwijkende indicatoren van het economisch kapitaal	60
6.3.1	Werkgelegenheidsfunctie	61
6.3.2	Ontgroening en vergrijzing (arbeidspopulatie)	62
6.3.3	Voorraad bedrijventerreinen	63
6.3.4	Aandeel verouderde bedrijventerreinen	64
6.3.5	Leegstand kantoorruimte	65
6.3.6	Investeringsniveau bedrijven	66
6.3.7	High- en medium tech werkgelegenheid	67
6.4	Overzicht van door gemeentebestuur van Amersfoort beïnvloedbare laag scorende indicatoren	67
7	Conclusies	69
	Bijlage 1: Factsheets Duurzaamheidsbenchmark Amersfoort 2013	73
	Ecologisch kapitaal	74
	Bodem en grondwater	74
	Lucht	76
	Hinder en calamiteiten	83
	Oppervlaktewater	86
	Natuur en landschap	88
	Energie en klimaat	93
	Grondstoffen	98
	Sociaal-cultureel kapitaal	102
	Sociale samenhang	102
	Participatie	105
	Kunst en cultuur	110

Gezondheid	113
Veiligheid	120
Woonomgeving	126
Onderwijs	132
Economisch kapitaal	139
Arbeid	139
Ruimtelijke vestigingswaarden	144
Economische structuur	149
Infrastructuur en bereikbaarheid	155
Kennis	157

Bijlage 2: Indicatoren van de duurzaamheidsbenchmark en hun kenmerken voor 2013 'de 0 studie' en vergelijking met de eerdere periode: 'de -1 studie'	163
---	------------

Bijlage 3: Namen stuurgroep en projectteam	167
---	------------

Samenvatting

Deze benchmarkstudie van Amersfoort heeft tot doel vanuit duurzaamheid een foto van de gemeente als plaats in Nederland te maken en het resultaat te vergelijken met dat van de andere 100.000+ gemeenten. Het beeld dat hiermee van de gemeente ontstaat is niet gelijk aan een foto van het gevoerde beleid. Evenmin is deze rapportage te zien als een 'documentaire' over duurzaamheid in Amersfoort en de benchmarkgemeenten. Er zijn bijvoorbeeld geen betrokkenen geïnterviewd. De onderzoeksresultaten baseren zich op publiek toegankelijke gegevens die door Telos in haar voor duurzaamheidsmonitoring ontwikkelde framework zijn geplaatst en waarbij Telos duurzaamheidsdoelen heeft geformuleerd die voor alle gemeenten gelijk zijn toegepast. De bevindingen zijn niet één op één gekoppeld aan beleidsknoppen waaraan het bestuur kan draaien. Veel meer geven de studieresultaten aanleiding om de geregistreerde verschillen tussen Amersfoort en de andere gemeenten nader te onderzoeken en vervolgens te beoordelen of er in Amersfoort verdere actie om beter op duurzaamheid te scoren mogelijk en wenselijk is. Soms kan van een vervolgactie worden afgezien als bijvoorbeeld in de nabijheid van de gemeente in een functie wordt voorzien. Een beschrijving van dergelijke beleidsgevolgen is geen onderdeel van het onderzoek geweest en vormt een opgave die door de gemeente op basis van dit rapport kan worden opgepakt. Deze duurzaamheidsmonitoring levert bouwstenen voor de door de gemeente te formuleren duurzaamheidsagenda met bij de ontwikkelingsfase van de gemeente passende accenten. Het rapport beschrijft zowel te verbeteren onderwerpen die in aanmerking komen om met prioriteit op te pakken, als sterke kanten van Amersfoort, die kunnen worden uitgebouwd als elementen van de identiteit van de gemeente.

Amersfoort scoort hoog op duurzaamheid maar de kapitalen zijn niet in balans

Amersfoort scoort op basis van het door Telos geïntroduceerde uniforme normenkader en het gebruikte databestand binnen de groep van 27 gemeenten met 100.000 of meer inwoners op de tweede plaats vanuit duurzaamheid, na Zwolle. De score bedraagt 52% (dit is de mate waarin het duurzaamheidsdoel wordt bereikt), terwijl de spreiding in scores tussen de onderzochte 27 gemeenten 41-53% is. Vanuit duurzaamheid oogpunt zijn er ondanks deze goede score nog onevenwichtigheden gevonden. Ook zijn er vervolgstappen die de gemeente kan nemen om de goede uitgangsposities in de toekomst te bewaren en verder te verbeteren.

De duurzaamheidscore is gebaseerd op het gemiddelde van drie 'kapitalen': het ecologisch, het sociaal-cultureel en het economisch kapitaal. Het ecologisch kapitaal scoort 52%, het sociaal-cultureel kapitaal 56% en het economisch kapitaal 49%. De score van het economisch kapitaal van Amersfoort is gelijk aan het gemiddelde van de 100.000+ gemeenten (49%). De duurzaamheidskapitalen zijn in Amersfoort daarmee niet in balans. De eerste prioriteit die daaruit naar voren komt is nagaan of en hoe de score van het economisch kapitaal is te verbeteren, zonder de hoge scores van beide andere kapitalen aan te tasten.

Amersfoort heeft een aantrekkelijke woonomgeving maar scoort laag op ruimtelijke vestigingsvoorwaarden voor bedrijven

Amersfoort behoort tot de groep van groeigemeenten, dat wil zeggen dat de bevolking naar verwachting in 2040 meer dan 15% groter zal zijn dan nu. Deze groei is waarschijnlijk het gevolg van een aantal zeer aantrekkelijke kwaliteiten van de stad. Onder de 100.000+ gemeenten scoort Amersfoort als beste op de voorraden woonomgeving en gezondheid. Ook scoort Amersfoort relatief hoog bij onderwijs (4e plaats) en sociale samenhang (5^e plaats). Dit zijn allemaal onderdelen van het sociaal-cultureel kapitaal waarop Amersfoort, na Ede, een gedeelde 2^e - 4^e plaats inneemt, samen met Zwolle en Westland.

Bij de voorraden van het ecologisch kapitaal toont Amersfoort niet zulke uitspringende kwaliteiten, al scoort bodem en grondwater een 5e plaats. De voorraad energie en klimaat (23ste plaats) scoort laag, wat vooral te wijten is aan de nul score op stadswarmte en windenergie. Wanneer zonnestroom wordt meegenomen stijgt de score op energie en klimaat van de 23^e naar de 18^e plaats. Ook de voorraad natuur en landschap scoort laag (19^e plaats).

Bij het economisch kapitaal doet Amersfoort het goed bij de voorraad economische structuur (3^e plaats), maar er zijn ook een aantal minder hoog tot zeer laag scorende voorraden. De voorraad ruimtelijke vestigingsvoorwaarden (beschikbaarheid en veroudering bedrijfsterreinen, leegstand kantoren, e.d.) scoort als laagste (27ste plaats) in de groep van 100.000+ gemeenten. Hierbij moet worden aangetekend dat Amersfoort gunstig scoort op bereikbaarheid. Dit element is echter in de aparte voorraad infrastructuur en bereikbaarheid opgenomen. Verder scoort de voorraad arbeid relatief laag (17^e plaats).

Amersfoort is volgens deze resultaten een gemeente met een zeer aantrekkelijke woonomgeving waar het gezond toeven en succesvol ondernemen is, met goede onderwijsvoorzieningen en woonwijken met een hoge sociale samenhang. Daar staat tegenover dat Amersfoort naar de toekomst toe in het bijzonder nog uitdagingen heeft in de momenteel laag scorende economische voorraden ruimtelijke vestigingsvoorwaarden, en arbeid; en in de ecologische voorraden energie en klimaat, en natuur en landschap.

Er ligt nog een verbeteragenda op Amersfoort te wachten vanuit duurzaamheid

Amersfoort heeft te maken met enkele grootstedelijke en conjuncturele uitdagingen die moeilijk op het niveau van de gemeente zijn aan te pakken. Voorbeelden hiervan zijn geluid overlast, voortijdige schoolverlaters, de onevenwichtige werkgelegenheids-

functie (omvang beroepsbevolking in vergelijking met het aanbod aan arbeidsplaatsen) en het lage investeringsniveau van bedrijven. De laatste twee zijn sterk gekoppeld aan de economische conjunctuur.

Anders ligt dat waarschijnlijk bij een aantal door indicatoren aangegeven problemen, die in andere 100.000+ gemeenten veelal hoger scoren. Hier zou Amersfoort kunnen nagaan hoe zelf tot verbeteringen te komen. Bij het ecologisch kapitaal gaat het om de inzet van duurzame energiebronnen. Voor het halen van de ambitie van klimaatneutrale stad ligt hier een punt van aandacht. Bij het sociaal-cultureel kapitaal komen als potentiële verbeterpunten naar voren sociale cohesie en eenzaamheid, die beiden in gemeenten als Apeldoorn en Zwolle aanzienlijk beter scoren. Voor de grootste uitdaging van Amersfoort, het verbeteren van het economisch kapitaal, zijn in willekeurige volgorde voorbeelden van zelf te beïnvloeden uitdagingen:

- Verminderen van het aandeel verouderde bedrijventerreinen,
 - Verlagen van de leegstand kantoorruimte,
 - Bevorderen van de high en medium tech werkgelegenheid,
 - Vergroten van de voorraad bedrijventerreinen (mits hier voldoende vraag naar is).
- De benchmarkgemeenten scoren op deze onderdelen doorgaans beter.

Uiteraard is het van even groot belang om de vele aspecten waarin Amersfoort uitblinkt, waaronder de woonomgeving, de gezondheid, en de economische structuur, te behouden.

1 De opdrachtverlening

De gemeente Amersfoort heeft in augustus 2013 Telos, onderdeel van het Tilburg Sustainability Center van de Tilburg School of Economics and Management (TiSEM) van de Tilburg University, opdracht gegeven om een duurzaamheidsportret van de gemeente te maken waarbij Amersfoort wordt vergeleken met de scores van de 100.000+ gemeenten van Nederland.¹

Uitgangspunt bij deze benchmarkstudie is dat de door Telos verzamelde duurzaamheidsgegevens van deze gemeenten worden gebruikt en dat Telos eveneens de normen formuleert waaraan al deze te onderzoeken gemeenten worden getoetst.

De gemeente Amersfoort beoogt met de uitkomsten van het onderzoek zich een beeld te vormen van sterke punten van de stad op het gebied van duurzame ontwikkeling en van verbeterpunten.

Deze benchmark studie van Amersfoort heeft daarmee tot doel vanuit duurzaamheid een foto van de gemeente als plaats in Nederland te maken en het resultaat te vergelijken met dat van de andere 100.000+ gemeenten. Het beeld dat hiermee van de gemeente ontstaat is niet gelijk aan een foto van het gevoerde beleid. Evenmin is deze rapportage te zien als een documentaire over duurzaamheid in Amersfoort en de benchmarkgemeenten. Er worden bijvoorbeeld geen betrokkenen geïnterviewd. De bevindingen zijn niet één op één gekoppeld aan beleidsknoppen waaraan het bestuur kan draaien. Veel meer zullen de studieresultaten aanleiding geven om de geregistreerde verschillen tussen Amersfoort en de andere gemeenten nader te onderzoeken en vervolgens te beoordelen of er in Amersfoort verdere acties om beter op duurzaamheid te scoren mogelijk en wenselijk zijn. Een beschrijving van dergelijke beleidsgevolgen is geen onderdeel van het onderzoek geweest en vormt een opgave die door de gemeente zelf op basis van dit rapport kan worden opgepakt. Deze duurzaamheidsmonitoring levert bouwstenen voor de door de gemeente te formuleren duurzaamheidsagenda met bij haar ontwikkelingsfase passende prioriteiten.

De specifiek op Amersfoort gerichte werkzaamheden zijn in oktober 2013 gestart en in het zelfde jaar afgerond.

¹ Bevestigingsbrief Telos aan mevr. N. Swijnenburg van 7 augustus 2013.

2 Benchmarken van de duurzaamheid van Amersfoort met die van de 100.000+ gemeenten

2.1 Aanpak

In het kort komt het beoordelen van de duurzaamheid van een stad volgens de Telosmethode neer op het volgende.²

Telos gebruikt het zogeheten driekapitalenmodel, waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen het economisch, ecologisch en sociaal-cultureel kapitaal. Dit zijn de drie pijlers waarop de essentie van duurzame ontwikkeling steeds is gebaseerd. Duurzame ontwikkeling wordt opgevat als een ontwikkelingsproces gericht op het bevorderen van een evenwichtige groei (het in balans zijn) van de veerkracht en kwaliteit van de natuur (het ecologisch kapitaal), van het lichamelijke en geestelijke welzijn van mensen (het sociaal-cultureel kapitaal) en van de houdbaarheid van de economische productie en consumptie (het economisch kapitaal).

Om te kunnen spreken van duurzame ontwikkeling moet worden voldaan aan drie eisen:

- Er moet sprake zijn van het gelijktijdig verbeteren van het economische, ecologische en het sociaal-cultureel kapitaal. Verbetering van het ene kapitaal mag niet ten koste gaan van één of beide andere kapitalen.
- De ontwikkeling moet houdbaar zijn over generaties heen: er mag geen afwenteling in de tijd plaatsvinden.
- De ontwikkeling moet ook houdbaar zijn op mondiaal niveau of, anders geformuleerd: er mag geen afwenteling in de ruimte plaatsvinden. Onze ontwikkeling mag niet ten koste gaan van die in andere gebieden en andere landen.

Met deze integrale benadering wordt nadrukkelijk voor een breed perspectief op duurzame ontwikkeling gekozen, waarbij ook de plaats specifieke mogelijkheden en uitdagingen naar voren komen. Het begrip heeft zowel een strategische dimensie (de langere termijn), als een normatieve dimensie (verantwoordelijkheid voor andere

² Zie ook www.telos.nl

schaalniveaus en toekomstige generaties). Het werken aan duurzame ontwikkeling vraagt een commitment van alle betrokkenen om op zoek te gaan naar integrale oplossingen.

2.2 Onderzoeksmethode

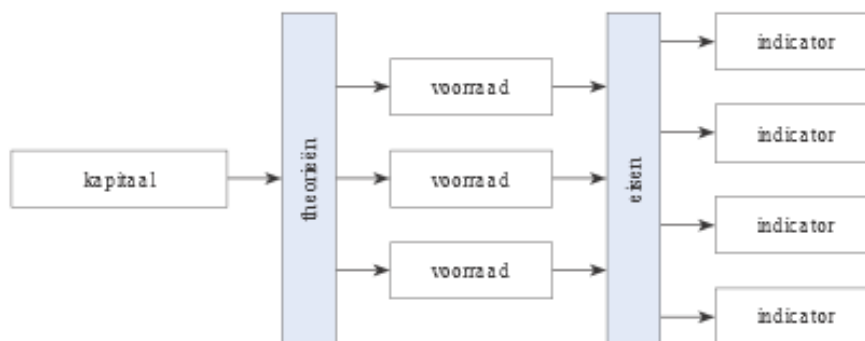
Om duurzame ontwikkeling te kunnen meten, heeft Telos de duurzaamheidbalans methode ontwikkeld. In een duurzaamheidbalans worden de drie kapitalen ontleed in voorraden, eisen, indicatoren en hun normen (figuur 2.1).

Figuur 2.1 De relevante begrippen uit de duurzaamheidbalans

Begrip	Omschrijving
Kapitaal	De drie essentiële delen, subsystemen van het totale maatschappelijk systeem: ecologie, sociaal-cultureel en economie.
Voorraad	De essentiële elementen die samen de kwaliteit en kwantiteit van een kapitaal bepalen.
Eisen	De lange termijn doelen die geformuleerd worden voor de ontwikkeling van een voorraad in het onderzochte gebied.
Indicatoren	Graadmeters waarmee de eisen kunnen worden geoperationaliseerd.
Normen	Normatief vastgestelde maatstaven met behulp waarvan de score van indicatoren wordt beoordeeld.

In het onderstaande schema wordt de samenhang van deze begrippen kort toegelicht.

Figuur 2.2 De samenhang tussen kapitalen, voorraden en indicatoren

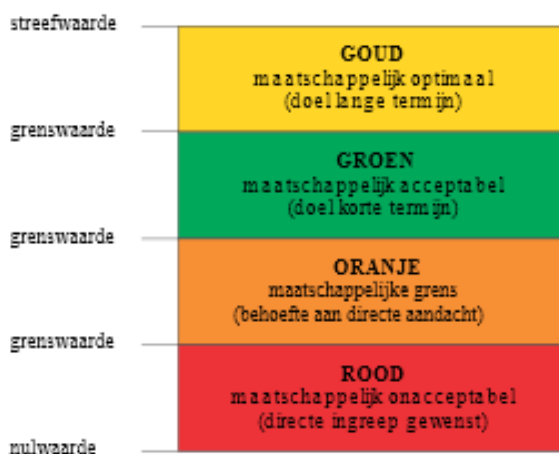

De indicatoren kunnen betrekking hebben op objectieve grootheden, zoals het percentage groen in een wijk, of op jaarlijkse wijzigingen in een bestand, zoals het

aantal opgeleide leerlingen, of op de perceptie door de bevolking van een aspect, zoals de tevredenheid over de gezondheidszorg. Ook kunnen indicatoren worden gekozen voor de identiteit of de dominante houding ten aanzien van duurzaamheid in de stad. Dit laatste type indicatoren is niet bij deze benchmark gebruikt. Voor de andere indicatoren geldt dat de voorkeur uitgaat naar het gebruik van gegevens over de omvang van bestanden en mutaties daarin en dat alleen bij uitzondering is volstaan met gegevens over de perceptie door de bevolking.

Voor iedere indicator wordt een meetschaal opgesteld. Deze meetschaal bestaat uit normatief vastgestelde maatstaven die een nul- en een streefwaarde kennen met daartussen gelegen grenswaarden. In de balans en bij de benchmark wordt deze klassenindeling op de volgende manier zichtbaar gemaakt.

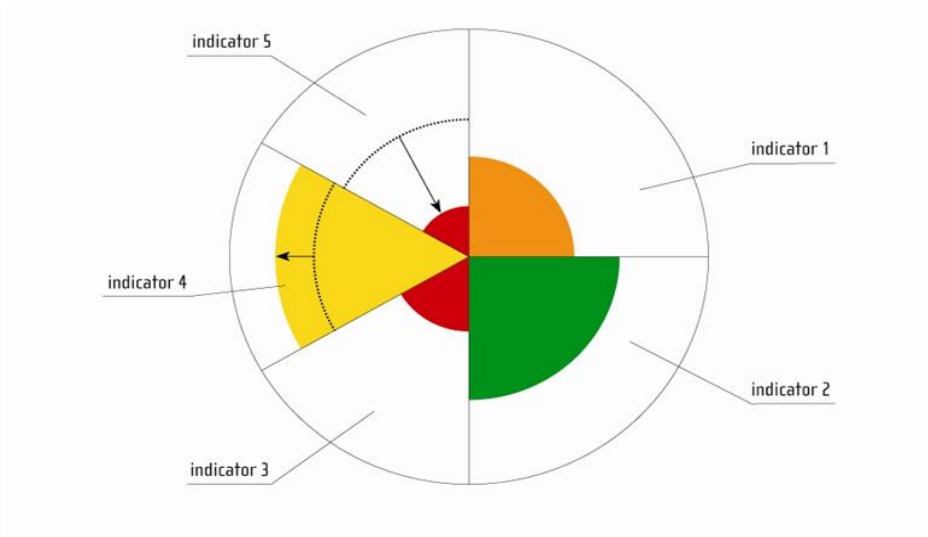
Figuur 2.3 Klassenindeling

Voor het bepalen van de grenswaarden wordt gebruikgemaakt van beleidsdocumenten van rijk, en provincies, vergelijkingen in de tijd, vergelijkingen tussen gemeenten en de resultaten van maatschappelijke discussies.

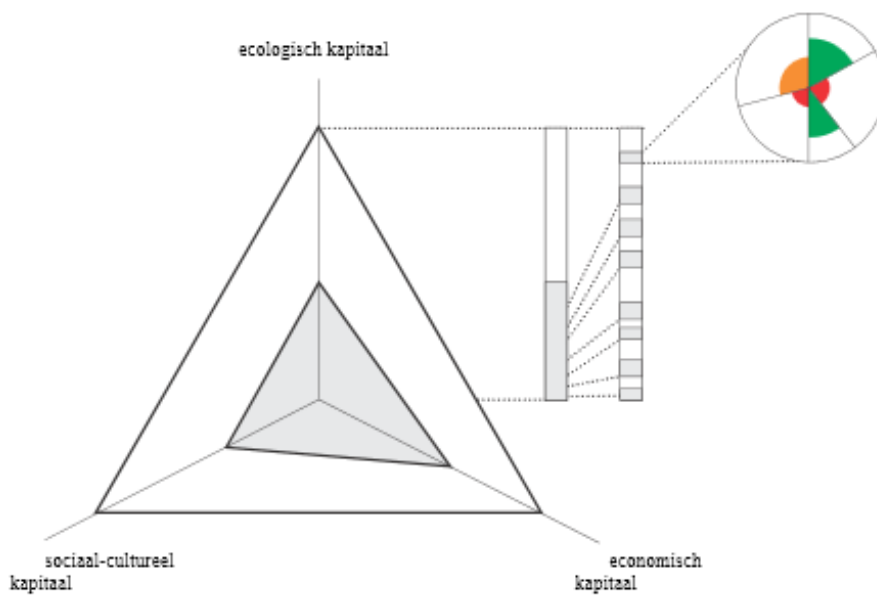
De wegging van de indicatoren valt af te lezen uit de grootte van de hoekpunt die ze innemen in het taartdiagrammen dat voor elke voorraad wordt gemaakt. De straal van de taartpunt geeft aan hoe dicht de actuele situatie de als doel geformuleerde situatie nadert. Hoe groter de straal, hoe beter de score op duurzaamheid. Dit maakt dat de uitkomsten overzichtelijk kunnen worden gepresenteerd en in één oogopslag de goed en minder goed scorende aspecten worden getoond.

Figuur 2.4 Voorbeeld cirkeldiagram

De optelsom van de indicatoren binnen een voorraad bepaalt de score van de voorraad (het thema) en de optelsom van de voorraden binnen een kapitaal bepaalt vervolgens de score van het kapitaal. Ook hierbij vindt soms een weging plaats als niet iedere voorraad even belangrijk is. Het gehanteerde gewicht van de voorraden is terug te vinden bij de conclusies bij ieder kapitaal. Telos heeft deze gewichten bepaald.

Figuur 2.5 Samenhang tussen kapitalen, voorraden en indicatoren

Een overzicht van alle gehanteerde bronnen en data en een verantwoording bij de gemaakte keuzes voor (wegingen) van voorraden, indicatoren en normeringen is terug te vinden in de in bijlage 1 opgenomen factsheets.

2.3 De gekozen voorraden en indicatoren

Onderstaande tabel 2.1 geeft een overzicht van de gekozen voorraden per kapitaal bij de benchmarkstudie.

Tabel 2.1. De voor de benchmarkgemeenten gekozen voorraden binnen de drie kapitalen

Sociaal-cultureel	Ecologie	Economie
Sociale samenhang	Bodem en grondwater	Arbeid
Participatie	Lucht	Kennis
Kunst en cultuur	Oppervlaktewater	Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
Gezondheid	Natuur en landschap	Economische structuur
Veiligheid	Grondstoffen	Infrastructuur en bereikbaarheid
Woonomgeving	Energie en klimaat	
Onderwijs	Hinder en calamiteiten	

Bij de benchmarkstudie wordt in beginsel dezelfde systematiek gebruikt als bij het opstellen van een duurzaamheidsbalans. Er zijn echter twee verschillen: de normen, waaraan de indicatorwaarden van alle gemeenten worden getoetst, worden zonder betrokkenheid van de te portretteren gemeente door de onderzoekers van Telos gedefinieerd. Verder worden geen door de gemeente aan te leveren data gebruikt, maar worden alle data ontleend aan externe publiek toegankelijke bronnen, die al dan niet tegen betaling verkrijgbaar zijn.

Deze aanpak betekent dat voor sommige voorraden minder gegevens beschikbaar zijn dan idealiter wenselijk is, waardoor de uitkomsten soms een wat eenzijdig beeld kunnen geven. In totaal is de benchmarkstudie op 87 indicatoren gebaseerd, waarvan er 37 betrekking hebben op het sociaal-cultureel kapitaal, 28 op het ecologisch kapitaal en 22 op het economisch kapitaal. In tabel 2.2 is samengevat welke indicatoren zijn gemeten per voorraad.

Tabel 2.2 Overzicht van gemeten indicatoren per voorraad bij de benchmarkstudie

Voorraad	Gemeten indicatoren
Sociaal-cultureel kapitaal	
Sociale samenhang	Arme huishoudens, Sociale cohesie, Vrijwilligers
Participatie	Eenzaamheid, Opkomst % gemeenteraadsverkiezingen, Opkomst % bij landelijke verkiezingen, Langdurige werkloosheid, Langdurige bijstand
Kunst en cultuur	Podiumkunsten, Rijksmonumenten, Musea,

Gezondheid	Onvoldoende bewegen, Riskant gedrag, Huisartsen, Kwaliteit ziekenhuizen, Afstand ziekenhuizen, Levensverwachting, Beoordeling van eigen gezondheid
Veiligheid	Gewelddelicten, Vermogensdelicten, Vandalisme, Jeugdcriminaliteit, Verkeersonveiligheid, Onveiligheidsgevoel
Woonomgeving	Woningtekort, Afstand supermarkt, Tevredenheid woonomgeving, Tevredenheid winkels, WOZ-waarde, Verhuissaldo
Onderwijs	Jeugdwerkloosheid, Aanbod basisscholen, Aanbod voorgezet onderwijs, Voortijdige schoolverlaters, Onvertraagd naar diploma, Eindexamencijfer, Opleidingsniveau van de bevolking
Ecologisch kapitaal	
Bodem en grondwater	Bodemsanering, Opgebrachte mesthoeveelheid
Lucht	Emissie CO2, Emissie stikstofoxides, Emissie fijn stof, Emissie NMVOS, GCN stikstofoxides, GCN fijn stof, GCN NMVOS
Hinder en calamiteiten	Overlast geluid, Kans op ramp, Overlast stank-stof-grof vuil
Oppervlaktewater	Chemische toestand, Ecologische toestand
Natuur en landschap	Tevredenheid groen in de buurt, Aandeel bos en natuurlijk terrein, Afstand openbaar groen, Aandeel recreatief (binnen) water, Soorten rijkdom
Energie en klimaat	Warmte, Windenergie, Gasverbruik huishoudens, Elektriciteitsverbruik huishoudens, Energielabels woningen
Grondstoffen	Huishoudelijk restafval, GFT-afval, Oud papier en karton, Verpakkingsglas
Economisch kapitaal	
Arbeid	Werkgelegenheidsfunctie, Benutting arbeidspotentieel, Werkloosheid, Ontgroening en vergrijzing, Arbeidsongeschiktheid
Ruimtelijke Vestigingsvoorwaarden	Voorraad bedrijventerreinen, Verhouding netto/bruto bedrijventerreinen, Veroudering bedrijventerreinen, Voorraad kantoorruimte, Leegstand kantoorruimte
Economische structuur	Aandeel starters, Opheffingen, Besteedbaar inkomen, BRP per hoofd van de bevolking, Aandeel topsectoren, Investeringsniveau
Infrastructuur en bereikbaarheid	Ontsluiting treinstations, Ontsluiting hoofdwegen
Kennis	Aandeel hoog opgeleiden, Capaciteit WO/HBO, High en medium tech werkgelegenheid, Creatieve industrie

2.4 De geselecteerde benchmark gemeenten

Voor het maken van de benchmark van Amersfoort met andere gemeenten wordt in objectieve termen de situatie in Amersfoort met die in andere gemeenten die voor Amersfoort interessant zijn, vergeleken. In overleg met de gemeente Amersfoort is gekozen om de stad te benchmarken met de 100.000+ gemeenten. Er was geen bijzondere aanleiding om de stad met gemeenten van een bepaald type, zoals

historische gemeenten of centrum gemeenten, te vergelijken. Het meest voor de hand liggende referentiekader was daarmee een vergelijking met gemeenten die qua grootte de gemeente Amersfoort omringen.

Op de lijst van de 100.000+ gemeenten, het betreft een totaal van 27 gemeenten, staat Amersfoort in het midden op de 14^e plaats met 150.492 inwoners per 1 augustus 2013. De grootste Nederlandse gemeente is Amsterdam (805.166) en de kleinste 100.000+ gemeente is Venlo (100.335). Amersfoort is momenteel net iets groter qua inwoneraantal dan Zaanstad en Arnhem en net iets kleiner dan Haarlem en Apeldoorn. Amersfoort is een groeigemeente. Omdat onder de groeigemeenten er vaak kleinere gemeenten dan Amersfoort voorkomen, is er niet voor gekozen deze groep ook als benchmarkgemeenten te onderzoeken.

In totaal betreft het benchmarkonderzoek daarmee 26 gemeenten naast Amersfoort.

De gemaakte keuzes voor indicatoren en gehanteerde meetwaarden zijn verantwoord in de eerder genoemde factsheets per indicator die allemaal zijn terug te vinden in bijlage 1.

Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek zal de situatie in Amersfoort worden geschilderd. Hieruit kan duidelijk worden voor welke unieke opgaven Amersfoort staat in vergelijking met de andere gemeenten en welke opgaven Amersfoort met andere gemeenten deelt. Ook komen de sterke punten van Amersfoort aan bod.

3 Duurzaamheid- en kapitaalscores Amersfoort in vergelijking met de 100.000+ gemeenten van Nederland

De verschillen in duurzaamheidscores van de 100.000+ gemeenten in Nederland zijn samengevat in tabel 3.1, waarbij ook de scores voor de drie kapitalen zijn weer gegeven. De duurzaamheidscore kan in beginsel variëren van 0-100%. In de praktijk is de bandbreedte van totaal scores een stuk kleiner. Bij 100% wordt voor alle (87) onderzochte indicatoren het voor hen specifieke geformuleerde duurzaamheidsdoel bereikt.

Tabel 3.1 Duurzaamheid- en kapitaalscores van Amersfoort vergeleken met de 100.000+ gemeenten in Nederland

	Totaal score		Ecologisch kapitaal		Sociaal-cultureel kapitaal		Economisch kapitaal	
1	Zwolle	53	Almere	64	Ede	58	Groningen	62
2	Amersfoort	52	Maastricht	56	Zwolle	56	Utrecht	57
3	Ede	52	Nijmegen	55	Westland	56	Amsterdam	55
4	Nijmegen	51	Apeldoorn	54	Amersfoort	56	Arnhem	54
5	Apeldoorn	51	Zoetermeer	53	Haarlem	53	Nijmegen	53
6	Westland	51	Venlo	53	Zaanstad	53	's-Hertogenbosch	51
7	Almere	51	Amersfoort	52	Apeldoorn	53	Eindhoven	51
8	Groningen	51	Dordrecht	52	Haarlemmermeer	52	Leiden	51
9	Haarlem	50	Westland	52	Leiden	51	Dordrecht	50
10	's-Hertogenbosch	50	Zwolle	51	Breda	49	Haarlem	50
11	Leiden	49	Enschede	51	's-Hertogenbosch	49	Zwolle	50
12	Dordrecht	49	Ede	50	Amsterdam	47	Almere	49
13	Breda	49	's-Hertogenbosch	49	Zoetermeer	46	Amersfoort	49
14	Haarlemmermeer	48	Breda	49	Nijmegen	46	Haarlemmermeer	49
15	Maastricht	48	Emmen	49	Dordrecht	45	Rotterdam	49
16	Arnhem	48	Arnhem	49	Groningen	44	Tilburg	48
17	Amsterdam	48	Eindhoven	48	Maastricht	44	Venlo	48

18	Utrecht	47	Haarlem	48	Tilburg	42	Ede	48
19	Eindhoven	47	Groningen	47	Utrecht	42	Breda	48
20	Zaanstad	46	Leiden	46	Eindhoven	42	Apeldoorn	47
21	Zoetermeer	46	's-Gravenhage	46	Arnhem	41	Westland	45
22	Venlo	46	Haarlemmermeer	45	Enschede	41	Enschede	45
23	Enschede	46	Tilburg	45	Almere	40	Maastricht	45
24	Tilburg	45	Utrecht	42	's-Gravenhage	40	's-Gravenhage	45
25	's-Gravenhage	44	Zaanstad	41	Venlo	37	Zaanstad	45
26	Rotterdam	42	Amsterdam	41	Emmen	37	Zoetermeer	39
27	Emmen	41	Rotterdam	40	Rotterdam	36	Emmen	38
Gemiddeld		48		49		47		49

Tabel 3.1 laat zien dat Amersfoort met een score van 52% benadering van het duurzaamheidsdoel op de tweede plaats scoort bij de 100.000+ gemeenten, na Zwolle en voor Ede. Bij de totaalscore treedt er een variatie in de groep op van 41-53%. Bij de kapitalen is deze variatie groter (36-64%). Maar daarmee is nog lang niet alles gezegd.

Op het niveau van de kapitalen toont Amersfoort lagere posities. Bij het ecologisch kapitaal scoort Amersfoort met 52% op de 7^e plaats, bij het sociaal-cultureel kapitaal met 56% op de 4^e plaats en bij het economisch kapitaal met 49% op de 13^e plaats. Het economisch kapitaal is in Amersfoort vanuit duurzaamheidsoogpunt minder goed ontwikkeld dan de twee andere kapitalen.

De score van het economisch kapitaal van Amersfoort ligt op het gemiddelde van de 100.000+ gemeenten (49%). In andere woorden, door de relatief lagere score van het economisch kapitaal is de duurzaamheidsbalans in Amersfoort niet in evenwicht, al is de gemiddelde score van de drie kapitalen hoog.

De onmiddellijk opkomende vraag naar de achtergronden hiervan zal in de volgende hoofdstukken worden beantwoord. Eerst zal naar de scores op voorraadniveau worden gekeken en daarna zal worden stil gestaan bij de bouwstenen van de benchmarking, in de vorm van de gebruikte 87 indicatoren.

4 Scores van de duurzaamheid voorraden van Amersfoort in vergelijking tot de 100.000+ gemeenten

Om een snel inzicht te krijgen in de relatieve positie van Amersfoort op het niveau van de verschillende voorraden is tabel 4.1 opgesteld.

Tabel 4.1 De relatieve positie van Amersfoort per voorraad binnen de groep van de 100.000+ gemeenten (1: hoogste positie; 27: laagste positie)

Voorraad	Relatieve positie Amersfoort
<i>Sociaal-cultureel kapitaal</i>	4
Sociale samenhang	5
Participatie	6
Kunst en cultuur	15
Gezondheid	1
Veiligheid	11
Woonomgeving	1
Onderwijs	4
<i>Ecologisch kapitaal</i>	7
Bodem en grondwater	5
Lucht	9
Hinder en calamiteiten	15
Oppervlaktewater	8
Natuur en landschap	19
Energie en klimaat	23
Grondstoffen	10

Economisch kapitaal	13
Arbeid	17
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	27
Economische structuur	3
Infrastructuur en bereikbaarheid	8
Kennis	15

Tabel 4.1 laat zien dat Amersfoort binnen de groep van de benchmarkgemeenten als beste scoort bij twee voorraden van het sociaal-cultureel kapitaal: gezondheid en woonomgeving. Verder scoort Amersfoort ook relatief goed bij de voorraden economisch structuur (2^e plaats), onderwijs (4^e plaats), sociale samenhang (5^e plaats), en tenslotte bij bodem en grondwater (5^e plaats). Bodem en grondwater is de enige voorraad binnen het ecologisch kapitaal waarop Amersfoort hoog scoort. De meeste van deze hoog scorende voorraden behoren tot het sociaal-cultureel kapitaal, waar de kracht van Amersfoort blijkt te liggen.

Maar elke medaille heeft zijn keerzijde. Er zijn ook thema's waarop Amersfoort minder hoog scoort in vergelijking tot de andere 100.000+ gemeenten. Het meest in het oogst springt de voorraad ruimtelijke vestigingsvoorwaarden (beschikbaarheid en veroudering bedrijfsterreinen, leegstand kantoren, e.d.) waarop Amersfoort als laagste (27ste plaats) in de groep scoort. Binnen het economisch kapitaal scoort ook de voorraad arbeid relatief laag (17^e plaats) wat vooral toegeschreven moet worden aan lage scores op de werkgelegenheidsfunctie (aantal banen in vergelijking met de omvang van de beroepsbevolking) en de leeftijdsopbouw van de beroepsbevolking (weinig jongeren en toenemende vergrijzing).

Bij het ecologisch kapitaal springt de voorraad energie en klimaat (23ste plaats) er in negatieve zin uit, wat vooral te wijten is aan de zeer geringe inzet van stadswarmte en windenergie. Op de invloed van zonnestroom wordt in paragraaf 5.1.6 nader ingegaan. Ook scoort de voorraad natuur en landschap niet zo hoog (19^e plaats) wat onder meer wordt veroorzaakt door het zeer lage aandeel van recreatief (binnen) water, iets wat voornamelijk een geografische gegevenheid is.

Amersfoort is volgens deze resultaten een gemeente met een zeer aantrekkelijke woonomgeving waar het gezond toeven en succesvol ondernemen is, met goede onderwijsvoorzieningen en woonwijken met een hoge sociale samenhang. Daar staat tegenover dat Amersfoort naar de toekomst toe in het bijzonder nog uitdagingen heeft in de momenteel laag scorende economische voorraden ruimtelijke vestigingsvoorwaarden, en arbeid; en in de ecologische voorraden energie en klimaat, en natuur en landschap.

In het volgende hoofdstuk zal eerst in meer detail worden ingegaan op de scores van Amersfoort door de taartdiagrammen te bespreken die per voorraad tonen hoe de achterliggende indicatoren zich verhouden tot de door Telos geformuleerde duurzaamheidsdoelen.

Vervolgens zal worden ingezoomd op de indicatoren die in Amersfoort relatief laag scoren door deze te vergelijken met de scores voor deze indicatoren in de andere benchmarkgemeenten.

5 Totaal beeld van de duurzaamheidsscores op indicatorniveau voor Amersfoort

In dit hoofdstuk wordt op basis van de data die voor het benchmarken zijn verzameld een beeld gegeven van de duurzaamheid in Amersfoort. Daarbij wordt volgens de systematiek die Telos heeft ontwikkeld voor het maken van een duurzaamheidsbalans in taartdiagrammen getoond hoe de indicatoren voor elke voorraad scoren ten opzichte van de door Telos geformuleerde duurzaamheidsdoelen (zie bijlage 1). Onderstaand zullen per kapitaal de voorraden en hun indicatoren worden besproken. Daarbij is met een pijl aangegeven of de score over de afgelopen jaren is verbeterd of verslechterd. De meetperiode waarop deze pijlen betrekking hebben is per indicator verschillend en gespecificeerd in bijlage 2.

5.1 Ecologisch kapitaal

Het ecologisch kapitaal van de stad Amersfoort betreft de verschillende ecosystemen binnen de stadsgrenzen. Deze dienen over voldoende veerkracht te beschikken om natuurlijke en menselijke verstoringen te kunnen opvangen zonder dat dit leidt tot onherstelbare schade aan een van de vier ecosysteemfuncties: de productiefunctie, de draagkracht, de informatiefunctie en de regulatiefunctie. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen biotische (natuur en landschap) en abiotische elementen (zoals bodem, water en lucht).

De kwaliteit van de abiotische elementen bepaalt in sterke mate de mogelijkheden van de natuur om er te gedijen. Het ecologisch kapitaal heeft duidelijke relaties met c.q. wordt in sterke mate beïnvloed door de andere twee kapitalen. De relatie tussen het ecologisch kapitaal en het sociaal-cultureel kapitaal wordt onder andere gedefinieerd vanuit de beleving van het ecologisch kapitaal. Maar daarnaast en misschien wel bovenal heeft de consumerende en producerende mens natuurlijk veel invloed (via emissies) op de kwaliteit van bodem, water en lucht en daarmee op de onderscheiden ecosysteemfuncties.

Vorraden:

- Bodem en grondwater
- Lucht
- Hinder en calamiteiten
- Oppervlaktewater
- Natuur en landschap
- Energie en klimaat
- Grondstoffen

5.1.1 Bodem en grondwater

De voorraad bodem en grondwater heeft betrekking op de bovenste laag van de aardkorst, die veelal bestaat uit humus, klei en zand. In de stedelijke omgeving gaat het vooral om de bodemkwaliteit voor zover die een gevaar zou kunnen opleveren voor de volksgezondheid.

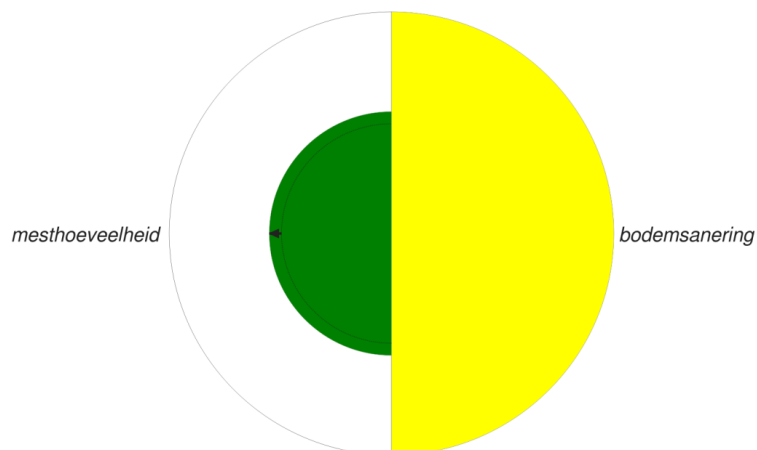
De grondwaterkwaliteit kan worden bedreigd door vermesting, verzuring en de verspreiding van milieugevaarlijke stoffen, zoals bestrijdingsmiddelen. Daarnaast speelt ook de kwantiteit van het grondwater een rol in de vorm van het grondwaterpeil dat wordt beïnvloed door regenval en grondwateronttrekkingen.

Eisen:

- De bodem is schoon
- Het grondwater is schoon

De voorraad bodem en grondwater is in deze studie in kaart gebracht aan de hand van de indicator mesthoeveelheid die op het land wordt gebracht en de indicator bodemsanering.

Bij de door Telos gehanteerde normstelling scoren beide indicatoren relatief hoog op duurzaamheid.

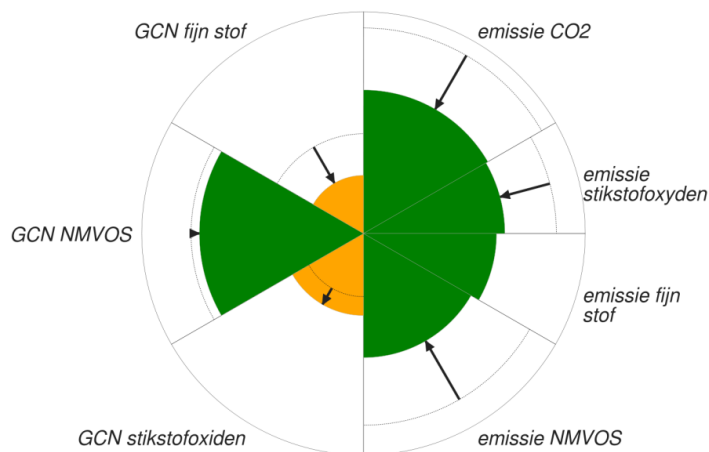
5.1.2 Lucht

Lucht heeft betrekking op de samenstelling van de atmosfeer in een bepaald gebied. Luchtkwaliteit wordt voor een groot deel beïnvloed door emissies die soms wel lokaal, maar lang niet altijd in hetzelfde gebied worden uitgestoten. Luchtkwaliteit speelt dus op heel verschillende schaalniveaus. Op lokaal niveau gaat het gepaard met problemen als de emissie van fijn stof (PM10) en de luchtconcentratie van stikstofdioxide. Op mondiaal niveau spreken we over de emissie van CO2.

Eisen:

- De lucht is schoon
- De gemeente is klimaatneutraal

De voorraad lucht is samengesteld uit emissie- en concentratiewaarden voor vluchtige organische stoffen (NMVOS), fijn stof en stikstofoxiden (GCN stikstofoxiden) en de emissie van kooldioxide. Al ziet het totaal beeld er niet verontrustend uit, het valt wel op dat een aantal indicatoren zijn teruggelopen in het meest recente meetjaar. De concentratie van fijn stof springt het meest in het oog in dat opzicht. De oorzaak hiervoor ligt evenwel in meteorologische omstandigheden, die in meetjaar 2011 ongunstig waren, en niet in een toeneming van de emissies. De lange termijn trend voor fijn stof concentraties is dalend en de hoogte van de concentratie is ruim onder de landelijk geldende normen.

5.1.3 Hinder en calamiteiten

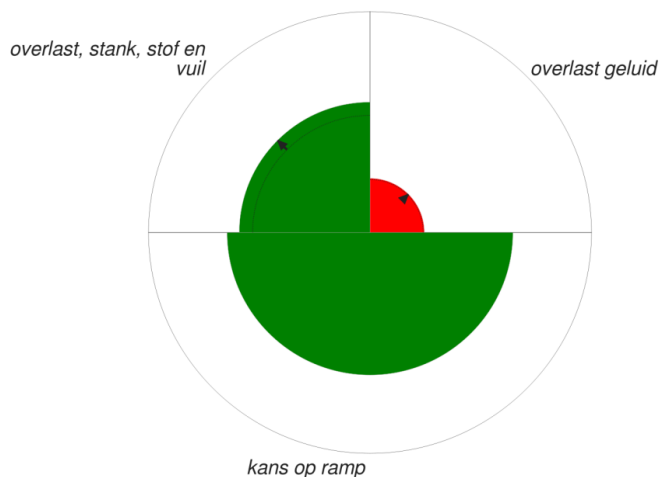
Industrie en verkeer beïnvloeden de leefomgeving onder andere door vervuiling van de lucht en de bodem. Daarnaast wordt de leefomgeving ook aangetast door geluid- en geuroverlast en is er het risico van een calamiteit. Geluidsoverlast, door bijvoorbeeld industrie, weg-, spoor- en vliegverkeer, kan leiden tot verstoring van de nachtrust. Een verstoring van de nachtrust is gerelateerd aan een verhoogd stressniveau met hart- en vaatziekten tot gevolg en verminderde leerprestaties bij kinderen. Geuroverlast is ook gerelateerd aan psychische problemen.

Daarnaast vormen de productie, het gebruik en transport van gevaarlijke stoffen een risico voor de externe veiligheid. In het geval van een calamiteit kunnen mensen aanwezig in de directe omgeving gewond raken of komen te overlijden afhankelijk van het gevaar van de stoffen.

Eisen:

- De kans dat er slachtoffers vallen bij een calamiteit is minimaal
- Er is geen door de mens veroorzaakte overlast in de vorm van geur, licht en geluid

Binnen de voorraad hinder en calamiteiten is geluidsoverlast problematisch vanuit duurzaamheidsoogpunt. Een kleine verbetering is de afgelopen periode opgetreden. De indicatoren voor overlast, stank, stof en vuil en voor kans op een ramp, scoren redelijk hoog.

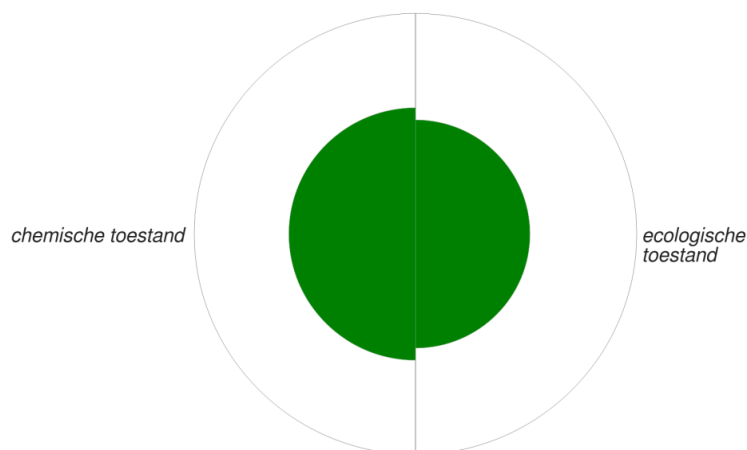
5.1.4 Oppervlaktewater

Nederland heeft een grote verscheidenheid aan oppervlaktewateren. Dit wordt onder andere gebruikt voor recreatie, als vaarwater en voor de drinkwatervoorziening. Daarnaast is er in het oppervlaktewater een grote diversiteit van dieren en planten aanwezig. Daarom is het van belang dat het oppervlaktewater schoon is. Afvalwater van industrie en huishoudens en overmatig of verkeerd gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw vormen een bedreiging voor de kwaliteit van het oppervlaktewater. Op het oppervlaktewater is de EU Kaderrichtlijn Water (KRW) van toepassing. Deze stelt uniforme eisen aan de chemische en ecologische toestand van het oppervlaktewater aan alle Europese landen. De chemische toestand van het oppervlaktewater wordt bepaald door de aanwezigheid van stoffen in het water, zoals: fosfaat, stikstof en chloride. De ecologische toestand wordt bepaald door de aanwezigheid van onder andere algen, vegetatie en vissen.

Eisen

- Het oppervlaktewater is schoon

De voorraad oppervlaktewater wordt bepaald door indicatoren voor de chemische en ecologische toestand van het oppervlaktewater in Amersfoort. Beide indicatoren scoren redelijk hoog.

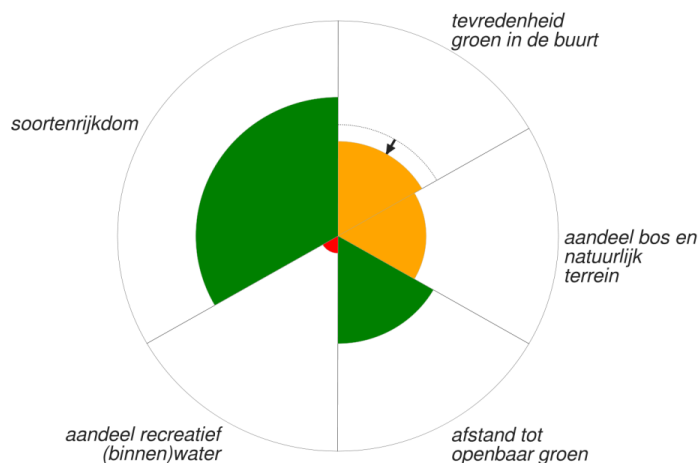
5.1.5 Natuur en landschap

De aanwezigheid van natuur heeft vele voordelen zoals gebruik om te recreëren. In de natuur is het mogelijk om te wandelen en te fietsen. Wel is het daarbij noodzakelijk dat er voldoende natuur dicht bij de woonomgeving aanwezig is. Voldoende beschikbaarheid van natuur in de omgeving kan ervoor zorgen dat mensen gemakkelijk de mogelijkheid hebben om te bewegen en te recreëren. Daarnaast zorgt een grote beschikbaarheid van natuur ook voor biodiversiteit in de leefomgeving en maakt het de woonomgeving aantrekkelijker.

Eisen:

- De natuurlijke biodiversiteit moet worden behouden
- De natuur moet zoveel mogelijk in stand worden gehouden en zo mogelijk versterkt
- De identiteit van het landschap moet worden behouden en versterkt

De voorraad natuur en landschap wordt gemeten met behulp van de volgende indicatoren: tevredenheid met groen in de buurt, aandeel bos en natuurlijk terrein, afstand tot openbaar groen, aandeel (recreatief) binnenwater en soortenrijkdom op het grondgebied van Amersfoort. Voor deze voorraad is er een wisselend beeld waarneembaar. Laag scoort het aandeel (recreatief) binnenwater. Het aandeel bos en natuurlijk terrein, een maatstaf die het objectieve oppervlak aan bos en natuurlijk terrein in de gemeente registreert, is relatief laag en dit geldt in toenemende mate ook voor de tevredenheid van de bevolking met groen in de eigen buurt (beide scores een oranje kleur). Hoewel het de voorkeur had om de toegang tot groen in de omgeving te meten, bleken hierover geen gegevens bekend te zijn. De biodiversiteit (soortenrijkdom) en de afstand tot openbaar groen scoren relatief hoog.

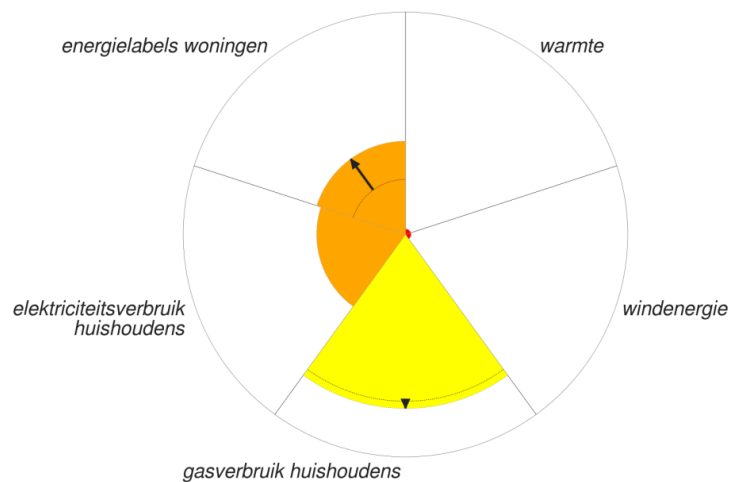
5.1.6 Energie en klimaat

Energie speelt een cruciale rol in de maatschappij. Vaak komt energie uit de verbranding van fossiele brandstoffen waarbij emissies vrijkomen die schadelijk zijn voor het milieu. Een duurzamere energiemix omvat energie opgewekt uit bronnen die onuitputtelijk zijn en die geen of weinig emissies uitstoten. Voorbeelden hiervan zijn energie uit wind en zon. Een duurzame gemeente wekt de energie duurzaam op en minimaliseert het verbruik van energie.

Eisen:

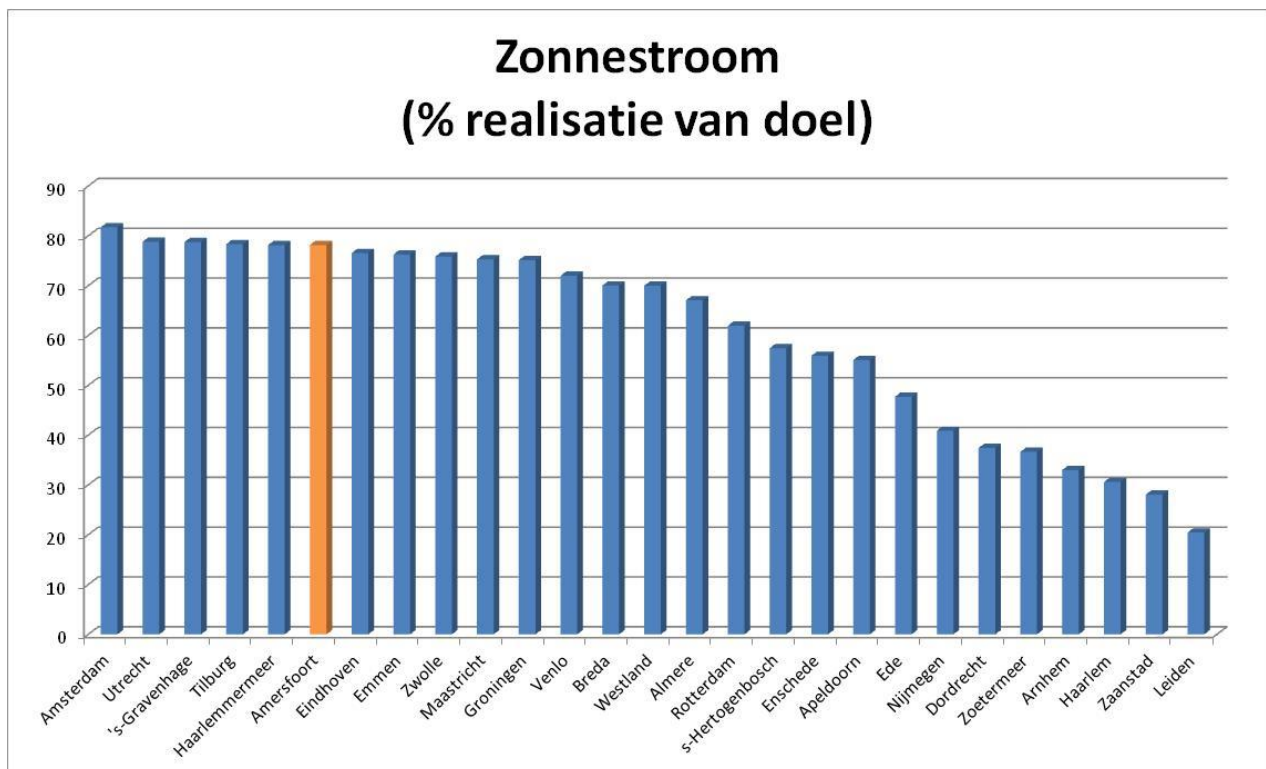
- Burgers consumeren minder energie en stoten minder schadelijke stoffen uit
- Investerings van bedrijven zijn gericht op het verminderen van het gebruik van niet-hernieuwbare grond- en hulpstoffen
- Alle geconsumeerde energie is duurzaam opgewekt

De voorraad energie en klimaat kent grote pieken en dalen. Hoog op duurzaamheid scoort het gasverbruik van huishoudens, maar laag scoren inzet van stadswarmte en windenergie. Het energielabel van de woningvoorraad is de afgelopen jaren duidelijk verbeterd.

In deze voorraad is geen indicator voor zonnestroom opgenomen, omdat deze gegevens bij Telos onbekend waren op het moment van dataverzameling. Op dit onderdeel scoort de gemeente Amersfoort goed. Zou deze indicator wel zijn meegenomen in de berekening van de voorraden dan zou de gemeente Amersfoort beter scoren voor de voorraad energie en klimaat (op de 18^e in plaats van de 23^e plaats). Om deze studie te laten aansluiten op andere benchmarkstudies van Telos is de dataset voor het ecologisch kapitaal en de totaalscore niet voor het meenemen van deze zonnestroom indicator aangepast. Wel wordt onderstaand een benchmarkoverzicht getoond van de scores op deze indicator. Omdat Amersfoort iets hoger op zonnestroom scoort dan Zwolle, komen als deze indicator wordt meegenomen beide gemeenten op een gedeelde 1^e en 2^e plaats te staan onder de groep van benchmarksteden. Amersfoort zou op het ecologisch kapitaal op de 6^e in plaats van de 7^e plaats scoren.

Afbeelding 5.1 Scores voor zonnestroom van de 100,000+ gemeenten

Een punt van aandacht voor Amersfoort is de noodzaak om het doel van het worden van een klimaatneutrale stad en de (on)mogelijkheden voor de inzet van stads-warmte en windenergie te verbinden met een lange termijn strategie. Daarvan kunnen opties als verdergaande vormen van zonnestroom opwekking en import van duurzaam opgewekte energie van buiten de gemeentegrenzen onderdeel uitmaken.

5.1.7 Grondstoffen

Energie en grondstoffen behoren tot de zogeheten productiefuncties van de natuur. Deze voorraad vormt daarmee ook de verbinding naar het economisch kapitaal. Voor het optimaal functioneren van het economische proces is enerzijds een continue en gegarandeerde levering van belang. Anderzijds is ook een efficiënt gebruik van grondstoffen een belangrijke dimensie. Gebeurt dit niet, dan stijgt de prijs van de betreffende natuurlijke hulpbron en kan dit weer leiden tot een stagnerende aanvoer van de hulpbron. Of het kan leiden tot een teruglopende afzet, omdat de prijs van het eigen product door hogere grondstofprijzen te hoog wordt. Vandaar dat er steeds meer aandacht is voor het zuiniger gebruik van beschikbare voorraden, de ontwikkeling van nieuwe materialen en het hergebruik van materialen. Het sluiten van kringlopen is een belangrijk aandachtspunt, omdat het de vraag naar natuurlijke grondstoffen kan doen verminderen en daarom een hoeksteen van elk duurzaamheidsbeleid vormt. In deze voorraad hebben we, op basis van de voorhanden data, voornamelijk gekeken naar het hergebruik van afvalstoffen.

Eisen:

- Burgers werken toe naar een afvalloze samenleving

De voorraad grond (afval)stoffen is opgebouwd uit indicatoren voor huishoudelijk restafval, GFT afval, oud papier en karton, en verpakkingsglas. Het beeld is bij alle vier de afvalstromen ongeveer gelijk met kleine wijzigingen over de afgelopen jaren. Met name is de score bij het huishoudelijke restafval iets verbeterd en die bij oud papier en karton iets verslechterd.

5.2 Sociaal-cultureel kapitaal

De kern van het sociaal-cultureel kapitaal draait om sociale interacties in een samenleving. Economische, sociale en politieke participatie zijn de kernbegrippen: we willen dat iedereen naar vermogen meedoet. Voor een sociaal en cultureel duurzame samenleving geldt het principe van sociale rechtvaardigheid (gelijke kansen, vrijheid, brede toegankelijkheid van voorzieningen en veiligheid) en het principe van maatschappelijke betrokkenheid (sociale samenhang en identiteit, participatie en betrokkenheid). Inwoners hebben rechten, maar ook plichten.

In het sociaal-cultureel kapitaal worden zeven voorraden onderscheiden, die zowel onderling als met voorraden uit de andere kapitalen samenhangen. Het is duidelijk dat het sociaal-cultureel kapitaal uit vele elementen bestaat. De relatie van mensen met elkaar en met hun omgeving is van belang en daarnaast spelen bepaalde maatschappelijke normen en idealen een rol. Uit de operationalisering komt een aantal gemeenschappelijke normen en waarden naar voren. Er kan in dit kapitaal onderscheid worden gemaakt tussen 'harde' en 'zachte' voorraden. De 'zachte' voorraden hebben vooral betrekking op zaken als sociale samenhang en participatie. De 'harde' voorraden richten zich vooral op de aanwezige voorzieningenstructuur. Deze structuur biedt instrumenten aan waarmee de 'zachte' kant kan worden gefaciliteerd, het zijn de hulpbronnen waarover inwoners (al dan niet) kunnen beschikken om te kunnen participeren.

Binnen het sociaal-cultureel kapitaal onderscheiden we de volgende voorraden:

- Sociale samenhang
- Participatie
- Kunst en cultuur
- Gezondheid
- Veiligheid
- Woonomgeving
- Onderwijs

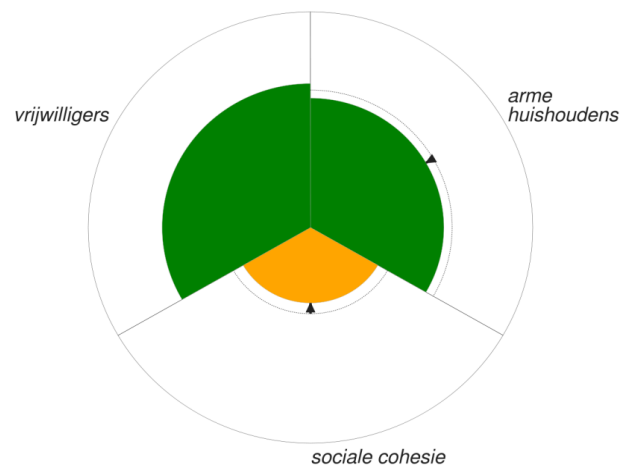
5.2.1 Sociale samenhang

Sociale samenhang gaat over wat mensen bindt, tussen gezinsleden onderling, maar juist ook tussen individuen en de belangenorganisaties waarmee mensen zich identificeren. Het gaat over elkaar durven aanspreken, elkaar kennen, wat voor elkaar kunnen betekenen en je 'thuis voelen'. Het is de voorwaarde voor sociale interactie, het functioneert als een soort sociale lijm. Het verwijst tegelijkertijd ook naar de mate waarin de samenleving een tweedeling weet te voorkomen. Het belang van sociale samenhang of cohesie speelt met name in gevallen waarin gebrek aan samenhang met zich meebrengt dat een buurt verloedert of bewoners zich onveilig voelen.

Eisen:

- Er is armoede noch uitsluiting
- De sociale samenhang van de samenleving is gewaarborgd
- Iedereen heeft het recht om zijn eigen identiteit en diversiteit te koesteren en uit te dragen in woord en gedrag, zolang dit anderen niet beperkt om hetzelfde te doen

De voorraad sociale samenhang is samengesteld uit de indicatoren arme huishoudens, sociale cohesie, en vrijwilligers. Alleen sociale cohesie scoort wat lager en hier is ook een neerwaartse tendens te zien. Sociale cohesie meet de samenhang binnen een gemeenschap en wordt geregistreerd als zodanig door het CBS.

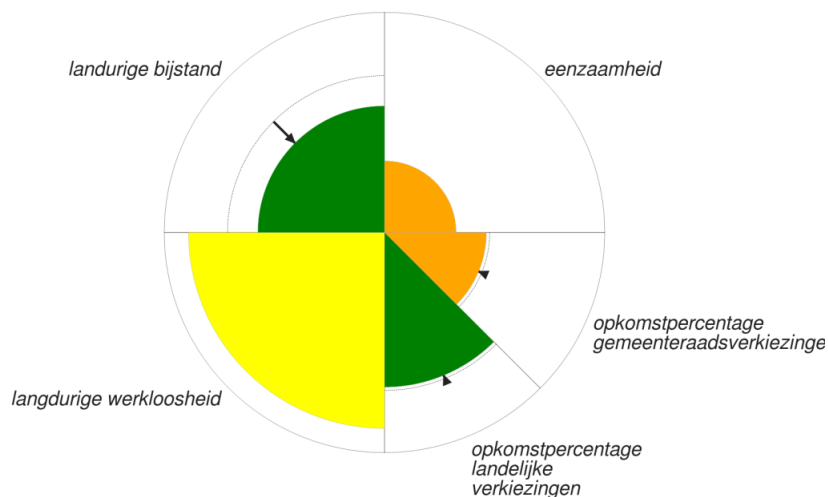
5.2.2 Participatie

Participatie gaat over meedoen, sociaal, economisch en politiek. Participatie is gebaseerd op het gelijkheidsprincipe: alle mensen in een land hebben als burger, voor de wet, gelijke rechten en plichten. Sociale en economische participatie lopen deels in elkaar over en hebben als voornaamste gemeenschappelijke deler werk, of als keerzijde: werkloosheid. Het al dan niet hebben van werk is om twee redenen van belang. Ten eerste speelt het een belangrijke rol bij het genereren van inkomen en ten tweede bij het verwerkelijken van jezelf. Politieke participatie concentreert zich op de deelname aan het politieke proces.

Eisen:

- Burgers zijn in staat om zich economisch staande te houden
- Elke burger heeft zeggenschap in politieke besluitvorming die hem of haar en de samenleving en haar toekomst aangaat en maakt daar ook gebruik van
- Burgers zijn betrokken bij de samenleving

De voorraad participatie bestaat uit de indicatoren eenzaamheid, opkomstpercentage gemeenteraadsverkiezingen, opkomstpercentage landelijke verkiezingen, langdurige werkloosheid, en langdurige bijstand, welke enigszins verslechtert de laatste jaren. Overigens ziet het beeld er over het algemeen positief uit. Eenzaamheid scoort het minst goed binnen deze voorraad.

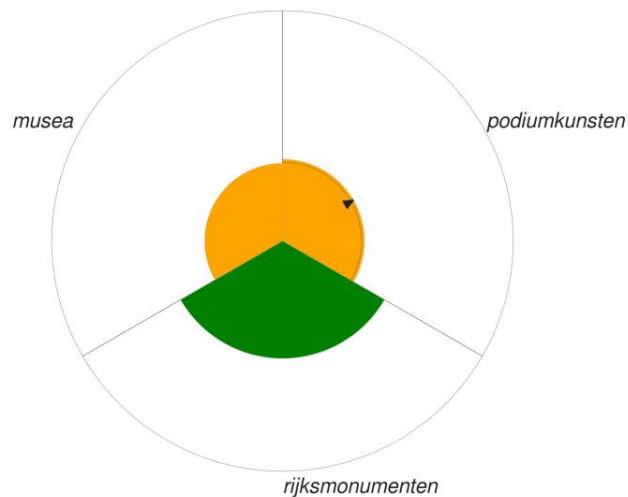
5.2.3 Kunst en cultuur

Cultuur wordt gemeten in 'enge' zin, dat wil zeggen dat de voorzieningenstructuur hierbij centraal staat. Met deze voorraad wordt het belang van cultuur als uiting van (of reactie op) bestaande normen en waarden onderstreept binnen het sociaal-cultureel kapitaal. Bij de voorraad cultuur gaat het over het bewaren en opnieuw inbedden van in de tijd en ruimte vastgelegde culturele uitingen, het bewaren en beschermen van het culturele erfgoed. Het gaat daarnaast ook over de aanwezigheid van en toegang tot culturele voorzieningen en activiteiten. Met name dit laatste aspect is vaak aanzienlijk eenvoudiger om in kaart te brengen dan de andere aspecten.

Eisen:

- Het culturele aanbod is voldoende groot, evenals de diversiteit
- Iedereen kan actief of passief deelnemen aan culturele uitingen en activiteiten
- Het cultureel erfgoed wordt beschermd en versterkt

Deze voorraad meet slechts de beschikbaarheid van een aantal fysieke faciliteiten op kunst en cultuur gebied: musea, podiumkunsten en rijksmonumenten. Amersfoort scoort hier een matig beeld, met de beste score op de indicator rijksmonumenten.

5.2.4 Gezondheid

Een van de voorwaarden voor een duurzame samenleving is een gezonde bevolking, in lichamelijk en psychisch opzicht. Gezondheid heeft zowel een objectieve (percentage zieken) als een subjectieve component (gezondheidsbeleving). De verantwoordelijkheid voor de gezondheid(zorg) is deels een overheidstaak, maar ligt zeker ook bij de individuele burgers. Uit de eisen en indicatoren komt duidelijk naar voren dat burgers dus enerzijds rechten hebben (voorzieningenstructuur, et cetera) en anderzijds een eigen verantwoordelijkheid (waaronder een gezonde leefstijl).

Eisen:

- De bevolking is lichamelijk en geestelijk gezond
- De gezondheidszorg is van goede kwaliteit en toegankelijk voor iedereen
- Iedereen heeft een eigen verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl
- De bevolking voelt zich gezond

De indicatoren die de voorraad gezondheid bepalen laten een bijzonder gunstig beeld zien. De bewoners van Amersfoort beoordelen hun gezondheid als zeer goed. De enige kleine kanttekening die is te plaatsen is dat het aantal huisartsen relatief wat is gedaald de afgelopen jaren en de afstand tot de ziekenhuizen iets is toegenomen. Het eindbeeld is echter nog steeds gunstig.

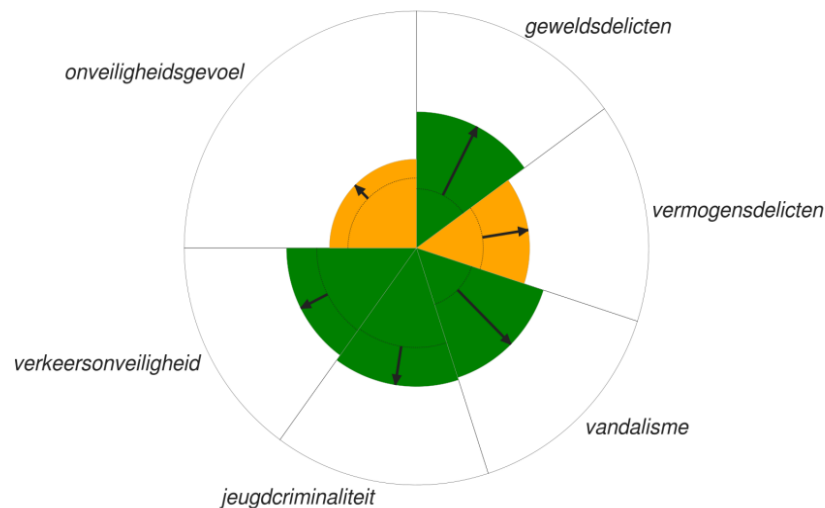
5.2.5 Veiligheid

Zowel het individu als de samenleving heeft een bepaalde mate van veiligheid nodig om te kunnen functioneren. In de 21^e eeuw heeft het onderwerp veiligheid sterk aan belang gewonnen. Binnen de voorraad veiligheid is een onderscheid gemaakt tussen min of meer geobjectiveerde veiligheid in termen van risico's om ergens slachtoffer van te worden en de subjectieve beleving van veiligheid: het veiligheidsgevoel. Veiligheid spitst zich in deze voorraad toe op bescherming tegen geweld, misdaad, verkeersongevallen en rampen.

Eisen:

- De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaden en ongelukken is verwaarloosbaar
- Iedereen voelt zich veilig in de gemeente

Ook de voorraad veiligheid scoort relatief goed, zij het wat minder hoog dan de voorraad gezondheid, waarin Amersfoort koploper is. Alle indicatoren hebben de afgelopen jaren een duidelijke verbetering te zien gegeven. Dat geldt in het bijzonder voor vermogens- en geweldsdelicten, maar ook voor jeugdcriminaliteit en vandalisme. In sommige gemeenten neemt ondanks zulke ontwikkelingen bij de bevolking het onveiligheidsgevoel toe. In Amersfoort blijkt ook de score voor deze indicator licht te verbeteren.

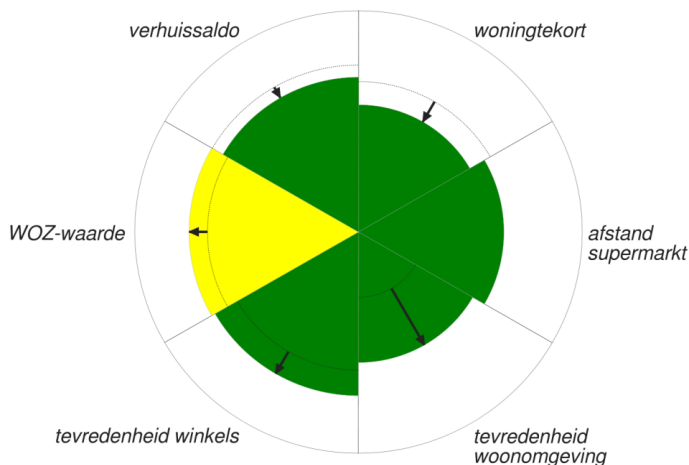
5.2.6 Woonomgeving

De voorraad woonomgeving richt zich op de beschikbaarheid en de kwaliteit van woningen, de aanwezigheid van publieke en dagelijkse voorzieningen en de tevredenheid van inwoners met de eigen woonomgeving. Iedereen heeft recht op een kwalitatief goede woning, dat wil zeggen een woning die groot genoeg is voor het aantal mensen dat er in woont en waarin het gezond leven is. Het is daarbij van belang dat de woning in een veilige buurt staat met een gezonde woonomgeving met voldoende voorzieningen.

Eisen:

- Iedereen heeft toegang tot een betaalbare woning van goede kwaliteit
- Iedereen is tevreden met de woonomgeving waar hij of zij woont: veilig, aangenaam en gezond
- Publieke en dagelijkse voorzieningen zijn bereikbaar en toegankelijk voor iedereen

De voorraad woonomgeving geeft ook een zeer gunstig beeld te zien. De hoge score voor de WOZ-waarde is een goed teken omdat deze indicator als het ware de samenvatting is van een aantal verwante indicatoren. Het woningtekort is wat toegenomen, wat de gestegen WOZ-waarde mede verklaart. De tevredenheid van de bevolking van Amersfoort over de woonomgeving is de afgelopen jaar sterk verbeterd.

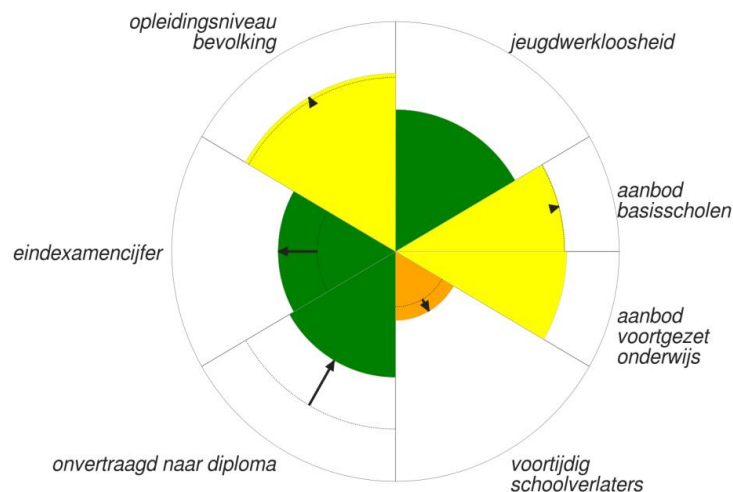
5.2.7 Onderwijs

De toegankelijkheid en de kwaliteit van het onderwijs is buitengewoon belangrijk voor het functioneren van onze samenleving. Het onderwijs heeft drie functies: kwalificatie, selectie en socialisatie. Het gaat in het onderwijs zowel om het overdragen van praktische of economisch inzetbare kennis en vaardigheden en, steeds belangrijker, het up-to-date houden van deze kennis en vaardigheden, en om de overdracht van normen en waarden van de ene op de andere generatie. In de voorraad onderwijs is zowel aandacht voor de kwaliteit van basis- en voortgezet onderwijs, als voor de aansluiting van onderwijs op de maatschappelijke behoeften.

Eisen:

- Het onderwijs is van hoge kwaliteit
- Iedereen heeft toegang tot een vorm van onderwijs of scholing die past bij zijn of haar capaciteiten
- Iedereen heeft de plicht ervoor zorg te dragen dat zijn of haar competenties (blijven) aansluiten op maatschappelijke behoeften

Verder vertoont de voorraad onderwijs tevens een fraai beeld. Het enige zorgelijke aspect, voortijdige schoolverlaters, is de afgelopen periode licht verbeterd. Daar staat tegenover dat de indicator onvertraagd naar diploma is verslechterd.

5.3 Economisch kapitaal

Het economisch kapitaal binnen de duurzaamheidsanalyse richt zich op het economisch functioneren van de stad Amersfoort in relatie tot en in wisselwerking met haar regionale omgeving. De stedelijke en regionale economie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dat geldt zowel voor zaken als de arbeidsmarkt, de aantrekkelijkheid van Amersfoort als vestigingsplaats, de ontwikkeling van bedrijventerreinen, en voor de bereikbaarheid. De focus in het economisch kapitaal is gericht op het behoud en versterking van het inkomen genererende vermogen van de lokale bedrijvigheid. Of stad en regio er ook daadwerkelijk in slagen om voldoende inkomen te genereren, is onder meer afhankelijk van de vraag of de regio als gebied én de bedrijven in die regio erin slagen in de concurrentiestrijd een goede uitgangspositie te verwerven. De concurrentiekracht van een regio wordt onder meer bepaald door het economisch profiel en de ruimtelijke kenmerken en vestigingsvoorwaarden van de regio.

Vorraden:

- Arbeid
- Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
- Economische structuur
- Infrastructuur/bereikbaarheid
- Kennis

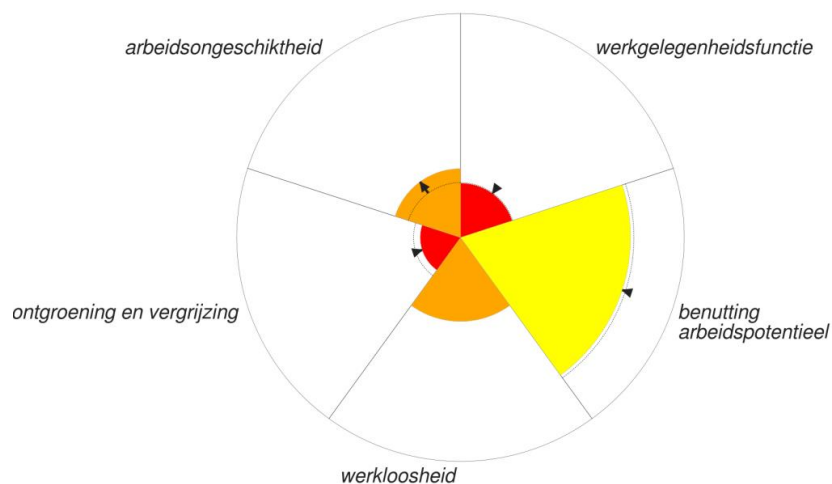
5.3.1 Arbeid

Arbeid binnen het economisch kapitaal refereert aan het vermogen van de mens om een bijdrage te leveren aan het proces van het produceren van goederen en diensten. De kwaliteit van het beschikbare arbeidsaanbod (kennis, ervaring, creativiteit) en de (kwantitatieve) beschikbaarheid van werk vormen samen een cruciale economische factor. Het functioneren van de arbeidsmarkt is van groot belang om vraag en aanbod bij elkaar te brengen.

Eisen:

- De vraag naar en het aanbod van arbeid zijn in evenwicht, kwalitatief en kwantitatief
- Werk is gezond: langdurig ziekteverzuim en uitstroom ten gevolge van arbeidsongeschiktheid worden voorkomen
- Het arbeidspotentieel van de totale potentiële beroepsbevolking wordt benut

Bij de voorraad arbeid scoren de indicatoren ontgroening en vergrijzing (het hebben voldoende jongeren en niet teveel ouderen in de werkende populatie) en werkgelegenheidsfunctie (de balans tussen de omvang van de beroepsbevolking en het arbeidsaanbod) zeer laag. Ook scoort arbeidsongeschiktheid onvoldoende, maar hierin is wel enige verbetering opgetreden. De benutting van het arbeidspotentieel scoort heel goed.

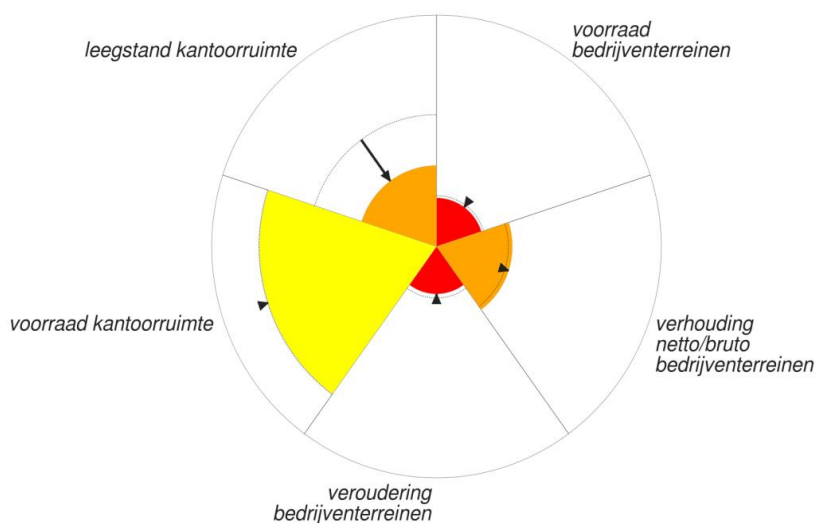
5.3.2 Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden

De ruimtelijke vestigingsvoorwaarden in een regio bepalen de mogelijkheden voor bedrijven om uit te breiden of zich te vestigen. Hierbij gaat het om zaken als de beschikbaarheid, segmentatie en kwaliteit van bedrijventerreinen en kantoorruimte. Bedrijfshuisvesting is geen directe input in het productieproces, maar is een absolute randvoorwaarde voor het goed functioneren van de regionale economie.

Eisen:

- De beschikbare ruimte voor bedrijvigheid wordt optimaal beheerd: zuinig met ruimte en aangepast aan de tijd
- Er is voldoende ruimte (terreinen en bedrijfspanden) beschikbaar voor bedrijvigheid

Bij de voorraad ruimtelijke vestigingsvoorwaarden scoren veroudering bedrijventerreinen en voorraad bedrijventerreinen zeer laag. Dat hoeft op de korte termijn niet onmiddellijk een groot probleem te zijn, omdat er wellicht weinig vraag is naar bedrijventerreinen. Ook de leegstand van kantoren scoort in toenemende mate slechter. De score voor de voorraad kantoorruimte is zeer goed. Daarbij past de kanttekening dat de normering voor deze indicator is geformuleerd in de jaren vóór de crisis en dat bij een zeer hoge voorraad, zoals hier het geval is, een correctie zou moeten worden toegepast, die het negatieve aspect hiervan uitdrukt. Dat is bij de huidige normering nog niet gebeurd. De afnemende score voor de indicator leegstand kantoren komt overigens wel aan dit bezwaar tegemoet. Er is kortom relatief veel leegstand van kantoorruimte en veel veroudering van bedrijventerreinen en een geringe voorraad bedrijventerreinen die bij een aantrekkende economie een probleem kan gaan vormen.

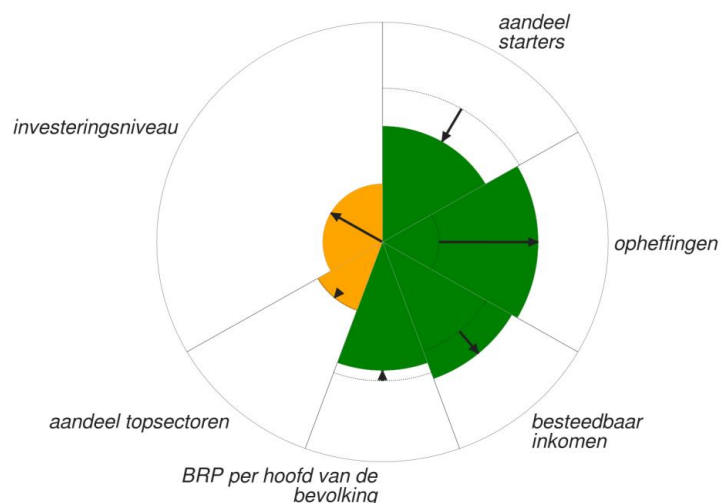
5.3.3 Economische structuur

De kracht van de economie van een stad en de omliggende regio wordt in belangrijke mate bepaald door de aanwezige bedrijvigheid. Daarbij gaat het om het geheel van al die bedrijven en de samenstelling daarvan (de stedelijke/regionale productiestructuur). De samenstelling moet zodanig zijn dat deze economische groei kan genereren, maar ook conjuncturele schokken kan opvangen. Daarnaast moet er sprake zijn van voldoende dynamiek en vernieuwing (starters, bedrijven die zich nieuw vestigen). Ondernemingen moeten daarbij telkens blijven investeren in nieuwe producten en diensten.

Eisen:

- De economie is concurrerend
- De economische structuur wordt permanent versterkt en vernieuwd door de komst van startende ondernemingen en zich nieuw vestigende ondernemingen
- Voor het instandhouden en versterken van het productieve vermogen van de economie is het nodig dat het bedrijfsleven voldoende investeert

De voorraad economische structuur is een voorraad binnen het economisch kapitaal die wel hoog scoort. Opvalt dat het aantal opheffingen van bedrijven sterk is beperkt, wat het afgenomen aantal starters enigszins compenseert. Ook is het investeringsniveau fors toegenomen. Het Bruto Regionaal Product (BRP) per hoofd van de bevolking is licht gedaald, maar het besteedbaar inkomen is daarentegen licht gestegen.

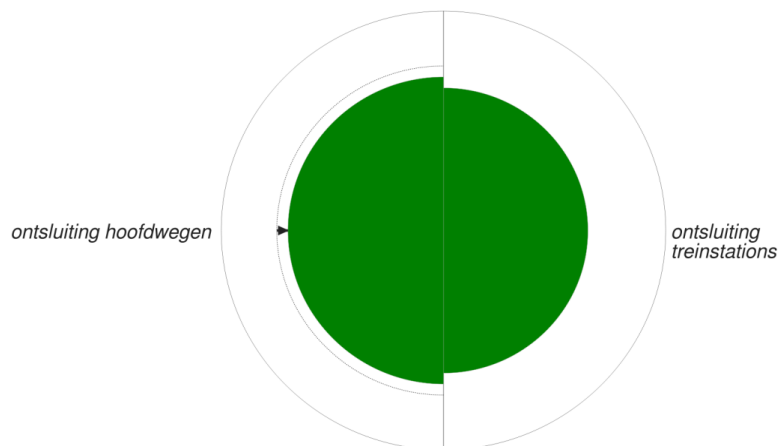
5.3.4 Infrastructuur en bereikbaarheid

Een goede infrastructuur is van belang voor een gezonde regionale economie. Een regio met een goede ontsluiting is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor bedrijven. Eventuele productie kan gemakkelijk vervoerd worden en bedrijven zijn snel bereikbaar voor werknemers. Daarnaast biedt een goed bereikbare regio ook de gelegenheid voor forensen om zich binnen de regio te vestigen en buiten de regio te werken.

Eisen:

- Bedrijven, voorzieningen, instellingen en economische centra zijn goed bereikbaar dan wel ontsloten via de weg, het spoor, het water, de lucht en de ICT

Voor niet al de relevante aspecten van deze voorraad zijn indicatoren op landelijk niveau beschikbaar. De wel beschikbare indicatoren voor infrastructuur en bereikbaarheid, te weten ontsluiting hoofdwegen en treinstations, scoren in Amersfoort goed.

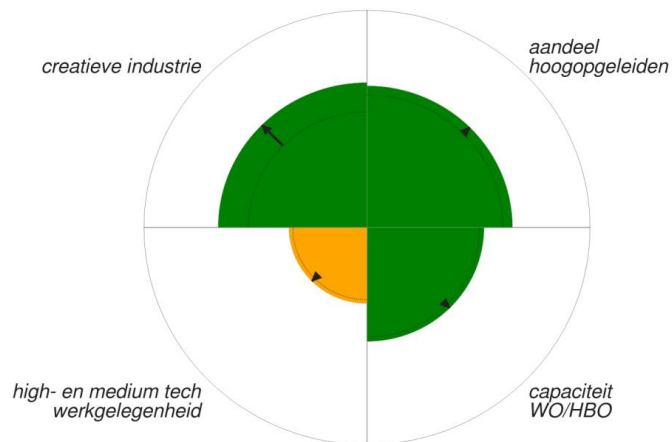
5.3.5 Kennis

De voorraad kennis gaat primair om kennis die gebruikt wordt in het productieproces. Er is een onderscheid te maken tussen 'embodied' en 'disembodied knowledge'. Disembodied knowledge staat voor kennis die is opgenomen in kapitaalgoederen, en embodied knowledge staat voor kennis die arbeidskrachten bezitten. Voor het op peil houden van het kennisniveau van de bedrijven en de beroepsbevolking in een gemeente is een goede kennisinfrastructuur noodzakelijk.

Eisen:

- De kennisinfrastructuur is van een hoog niveau en ondersteunt de bedrijvigheid
- Het creatieve, adaptieve en innovatieve vermogen van werknemers en werkgevers van en in bedrijven en organisaties als geheel, wordt voortdurend versterkt

De scores op de indicatoren van de voorraad kennis geven een gunstig beeld met uitzondering van de indicator high- en medium tech werkgelegenheid. Daar lijkt Amersfoort nog een verbeterslag te kunnen maken.

5.4 Samenvatting laag scorende indicatoren

5.4.1 Zeer laag scorende indicatoren

Bovenstaande resultaten geven aan dat er bij het ecologische en het economisch kapitaal een aantal zeer laag scorende (rood kleurende) indicatoren zijn gevonden. Deze indicatoren zijn:

Ecologisch kapitaal:

- Overlast geluid
- Aandeel (recreatief) binnenwater
- Warmte (aandeel stadsverwarming)
- Windenergie

Economisch kapitaal:

- Werkgelegenheidsfunctie
- Ontgroening en vergrijzing (arbeidspopulatie)
- Voorraad bedrijventerreinen
- Veroudering bedrijventerreinen

5.4.2 Enkele overige laag scorende indicatoren

Naast deze zeer laag scorende indicatoren zijn er ook een aantal laag scorende indicatoren (oranje kleurende) die speciale aandacht verdienen. Onderstaand zijn niet al deze indicatoren voor nadere analyse geselecteerd maar alleen die welke in deze categorie relatief laag scoren of waarbij een neerwaartse tendens is aangetroffen.

De selectie omvat respectievelijk:

Ecologisch kapitaal:

- Fijn stof

Sociaal-cultureel kapitaal:

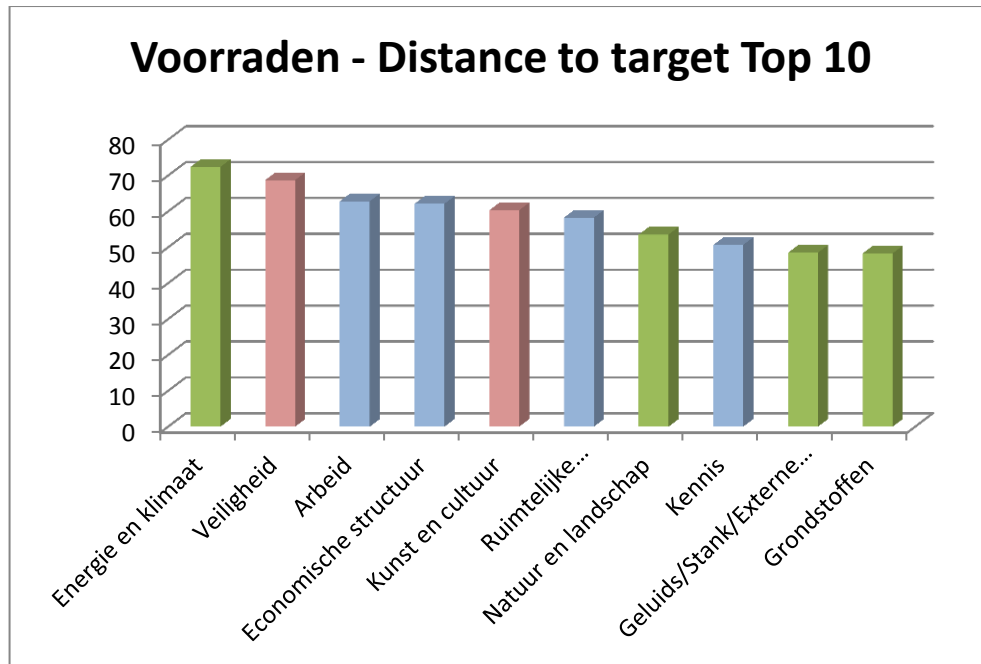
- Sociale cohesie
- Eenzaamheid
- Voortijdige schoolverlaters

Economisch kapitaal:

- Leegstand kantooruimte
- Investeringsniveau bedrijven
- High- en medium tech werkgelegenheid

Nader onderzocht zal worden of deze in totaal 15 indicatoren specifiek in Amersfoort laag scoren of dat dit meer algemeen voorkomt bij de 100.000+ gemeenten. Daarop wordt in het volgende hoofdstuk ingegaan.

In onderstaand plaatje is samenvattend de *distance to target* top 10 (dat zijn de onderwerpen die het verst van hun duurzaamheidsdoel zijn verwijderd) te vinden voor de voorraden:

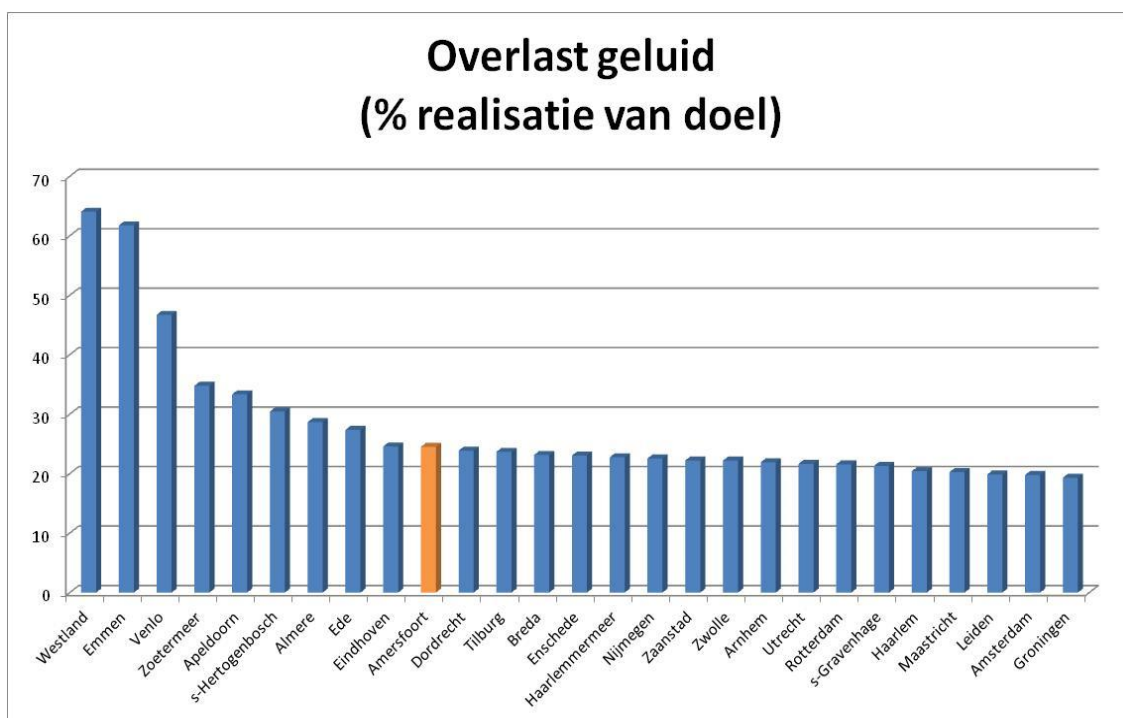
6 Benchmarking van de in Amersfoort laag scorende indicatoren

De samenvatting van de laag scorende indicatoren uit 5.4 vormt het uitgangspunt voor de nadere benchmarking van de 15 in Amersfoort laag scorende indicatoren in dit hoofdstuk. De indicatoren zullen, gerangschikt naar hun kapitaal, worden besproken.

6.1 Sterk van doelstelling afwijkende indicatoren van het ecologisch kapitaal

De ecologische indicatoren die laag scoren in Amersfoort zijn overlast geluid, fijn stof, aandeel (recreatief) binnenwater, stadswarmte en windenergie.

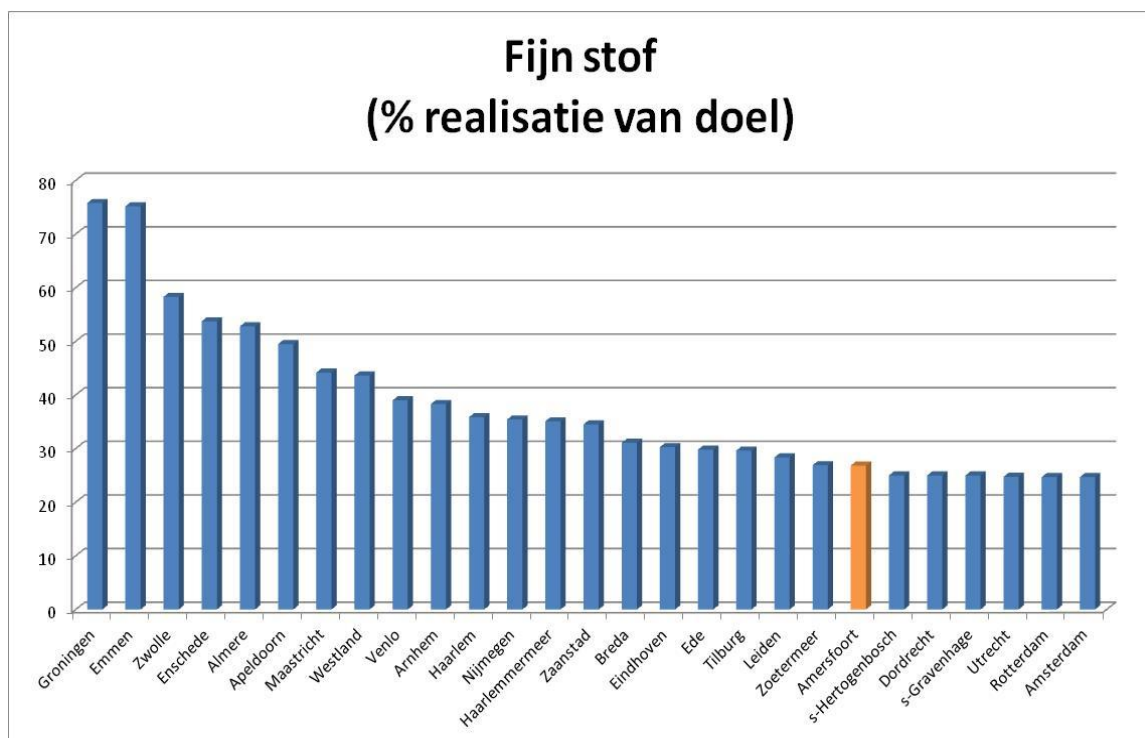
6.1.1 Overlast geluid

De benchmarkgemeenten laten zien dat de lage duurzaamheidscore op overlast door geluid (24%) niet alleen bij Amersfoort voorkomt maar dat geluidoverlast bij de meeste benchmarkgemeenten een probleem vormt. Almere scoort iets hoger en Zwolle iets lager op deze indicator. Er zijn onder de 27 100.000+ gemeenten er maar vijf die boven 30% scoren, met als uitspringende hoogste scores die van Westland (64%) en Emmen (62%). Geluid overlast is een grote gemeenten probleem.

6.1.2 Fijn stof

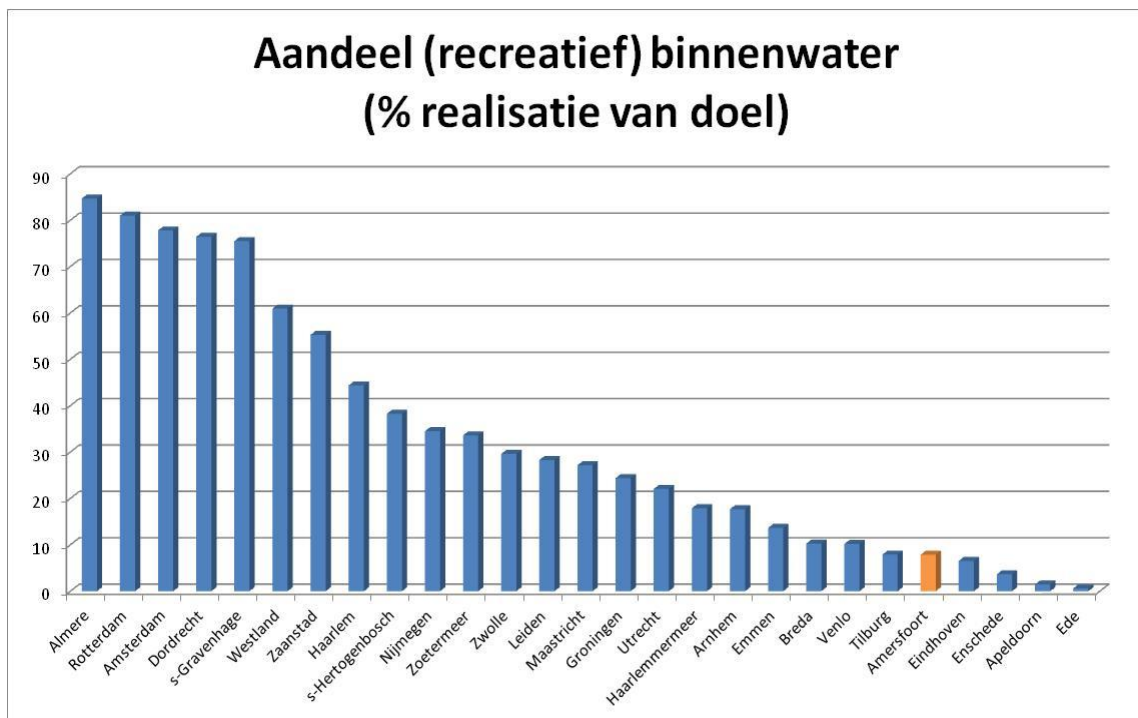
Amersfoort toont voor de indicator fijn stof een duurzaamheidscore van 27%, wat ook in het kader van de benchmarkgemeenten een lage waarde is.

Fijn stof wordt niet alleen veroorzaakt door lokale verkeersproblemen maar is ook een grensoverschrijdende vorm van luchtvervuiling. Het overzicht van de 100.000+ plus gemeenten laat zien dat fijn stof vooral laag scoort in de grootste gemeenten van ons land, maar dat er tevens meer lage scores zijn in zuidelijke dan in noordelijke gemeenten. De score van Amersfoort heeft mede te maken met de nabijheid van een knooppunt van snelwegen. Almere en Zwolle scoren aanzienlijk beter dan Amersfoort. Al eerder is opgemerkt dat de meetwaarde voor 2011 door klimatologische omstandigheden een relatief ongunstig beeld geeft, maar ditzelfde geldt voor alle getoonde benchmarksteden.

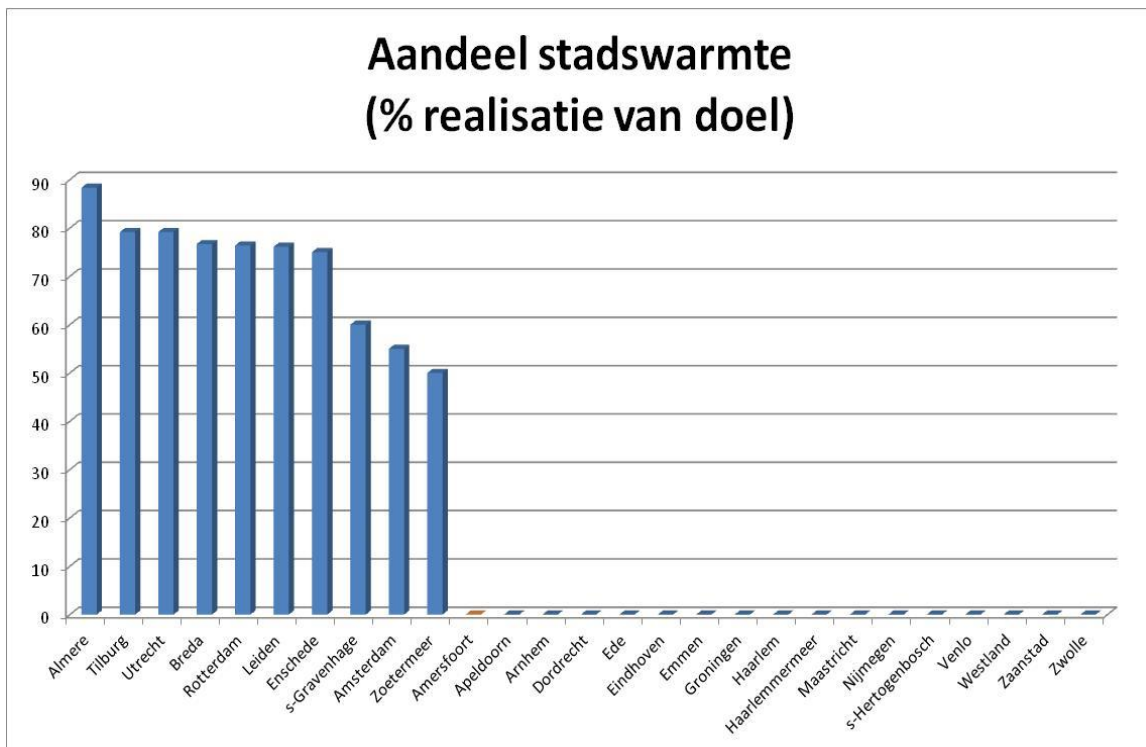
6.1.3 Aandeel (recreatief) binnenwater

Amersfoort beschikt niet over veel recreatief (binnen)water zoals het overgrote deel van de 100.000+ gemeenten. Slechts vier van de 27 gemeenten in de benchmarkgroep scoren nog lager. De uitkomst van deze indicator is echter een geografische gegevenheid waar de gemeente weinig aan kan veranderen. Wel kunnen compensaties worden gezocht buiten en eventueel binnen de gemeentegrenzen.

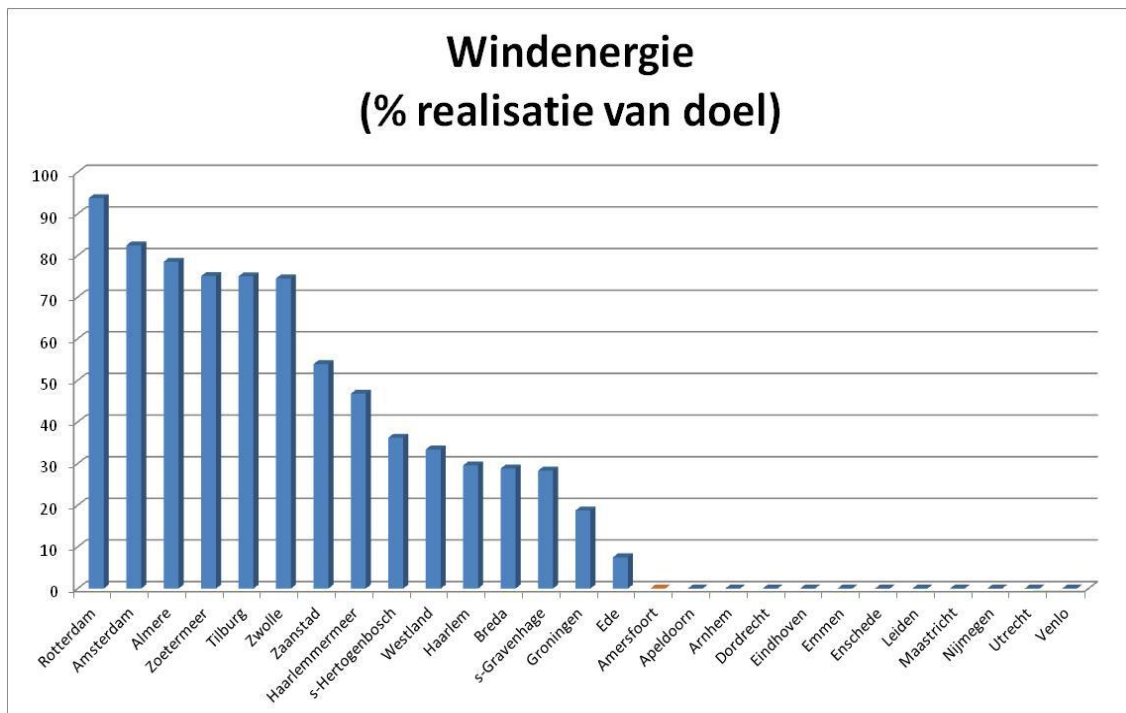
6.1.4 Aandeel stadswarmte

Slechts 10 van de benchmarkgemeenten hebben stadswarmte toegepast. Almere (88%), Utrecht (79%) en Tilburg (79%) voeren deze lijst aan. De gemeente Amersfoort heeft, evenmin als het merendeel van de andere 100.000+ gemeenten, stadswarmte ingezet.

6.1.5 Windenergie

Er zijn 12 van de 27 benchmarkgemeenten die net als Amersfoort geen energie-winning uit wind toepassen. Rotterdam (94%) en Amsterdam (82%) lopen voorop, maar ook andere gemeenten zoals Almere (78%), Tilburg (75%), Zoetermeer (75%) en Zwolle (75%) scoren hoog. Windenergie heeft al meer ingang gevonden dan stadsverwarming onder de 100.000+ gemeenten.

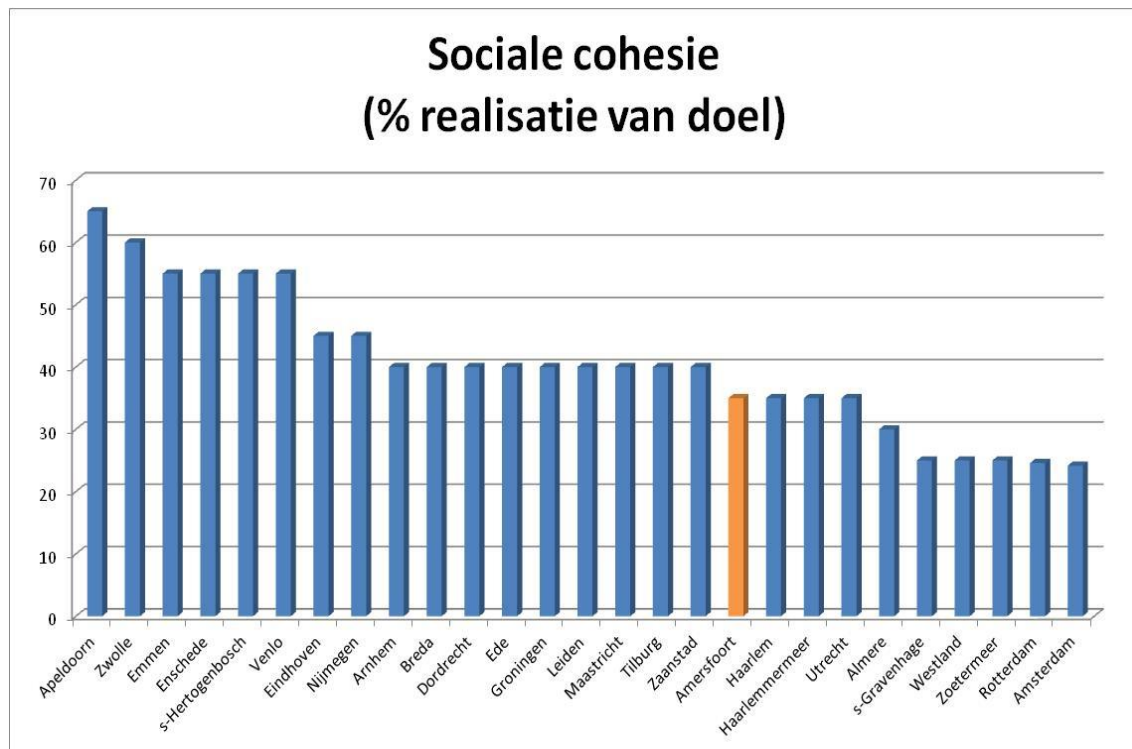

6.2 Sterk van doelstelling afwijkende indicatoren van het sociaal-cultureel kapitaal

Al scoort het sociaal-cultureel kapitaal hoog in Amersfoort er is voor gekozen toch enkele minder goed scorende indicatoren onder de aandacht te brengen en te vergelijken met de situatie in de benchmarkgemeenten. Het betreft sociale cohesie, eenzaamheid en voortijdige schoolverlaters.

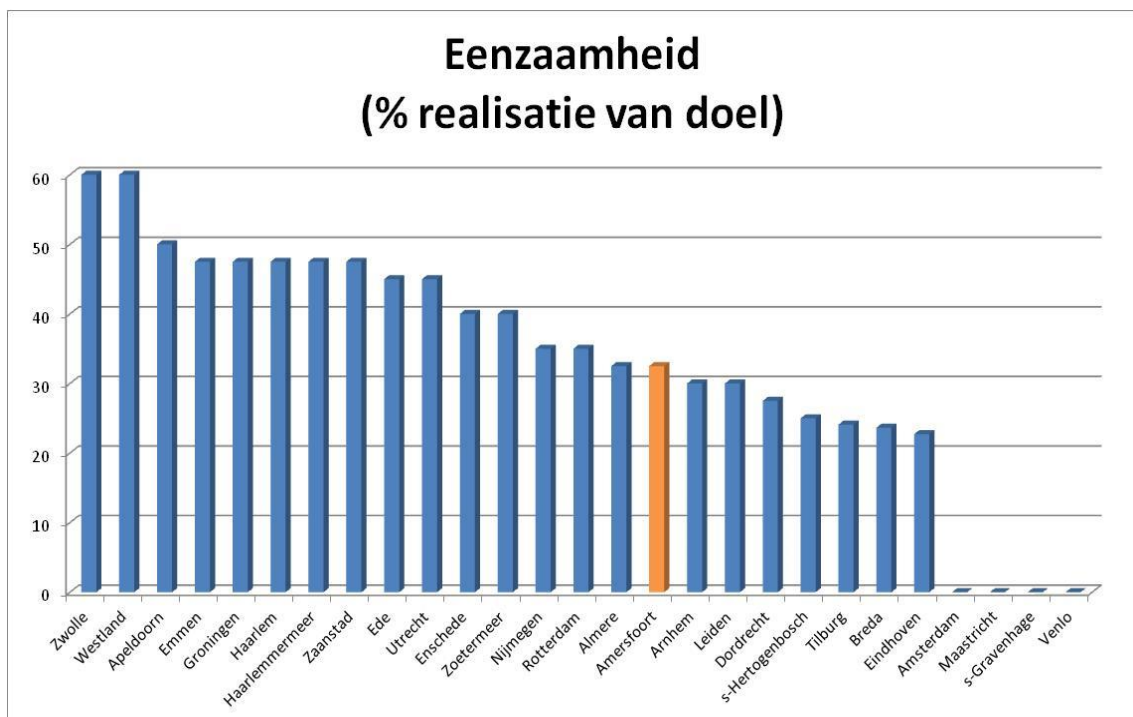
6.2.1 Sociale cohesie

De scores voor sociale cohesie vertonen een geleidelijk verloop bij de 100.000+ gemeenten (24 - 65%). Dit suggereert dat enige verbetering in de score van Amersfoort (35%) mogelijk is. Almere scoort wat lager en Zwolle aanzienlijk beter dan Amersfoort. Uit ander, nog niet gepubliceerd, onderzoek van Telos, is gebleken dat sociale cohesie een indicator is die correleert met een aantal andere duurzaamheidsindicatoren en daarom extra aandacht van het beleid verdient.

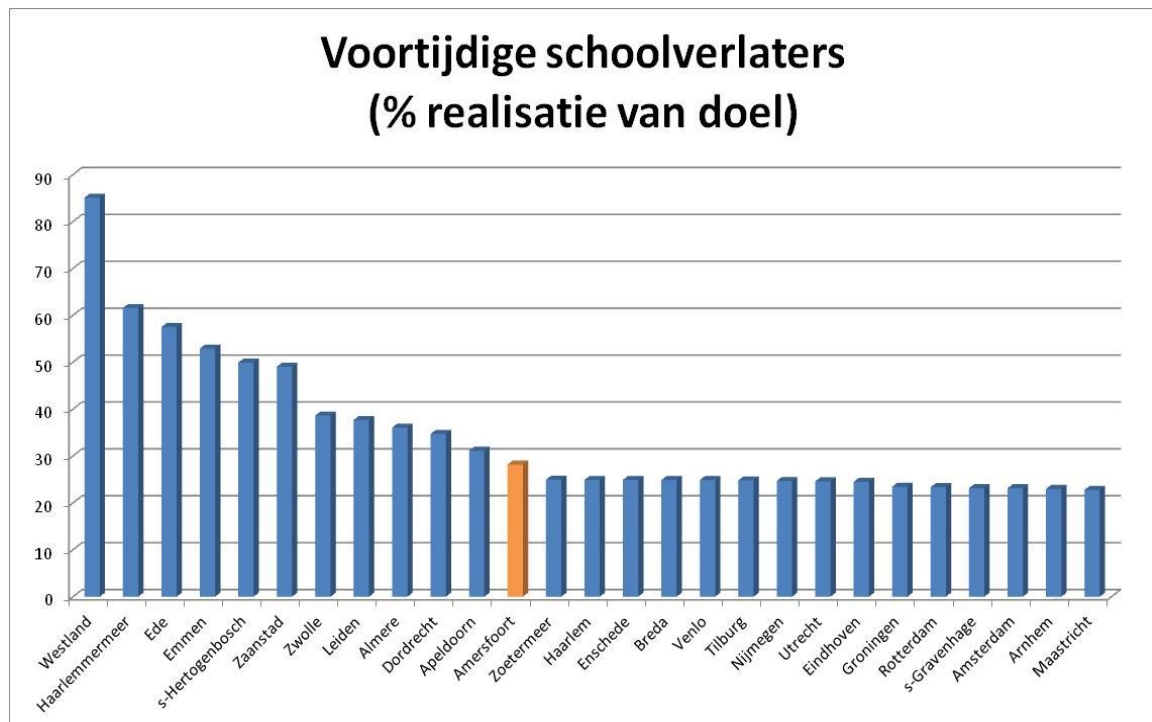
6.2.2 Eenzaamheid

Amersfoort scoort op de indicator eenzaamheid 33%, net als Almere. Van een viertal gemeenten (Amsterdam, 's-Gravenhage, Maastricht en Venlo) zijn geen gegevens voor eenzaamheid beschikbaar. Als beste in de benchmarkgroep van gemeenten scoren Zwolle en Westland (beide 60%). Het laagst scoren de vier grootste Brabantse gemeenten (23 – 25%). Gezien het verloop in de data lijkt er perspectief om door gemeentelijk beleid de score te verbeteren.

6.2.3 Voortijdige schoolverlaters

De indicator voor voortijdige schoolverlaters toont dat de lage waarde die Amersfoort scoort (28%), op het knikpunt ligt waar een plateau van gelijke scores en een dalende lijn van een reeks gemeenten die hogere scores (o.a. Zwolle en Almere) elkaar snijden. Mogelijk kan Amersfoort zich ontdoen van de beperkingen waar gemeenten als Utrecht (25%) en Amsterdam (23%) in gevangen lijken.

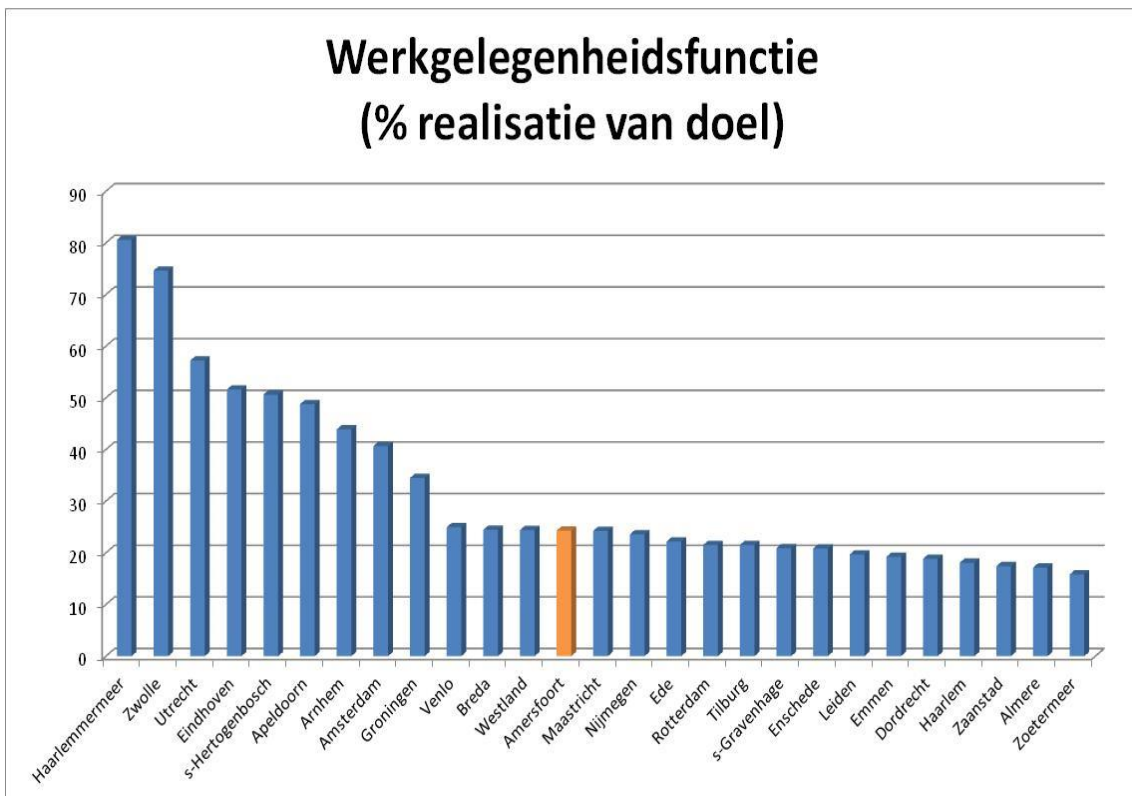

6.3 Sterk van doelstelling afwijkende indicatoren van het economisch kapitaal

De meeste indicatoren die laag op de duurzaamheidsdoelstelling scoren betreffen het economisch kapitaal. In het vorige hoofdstuk zijn wat dit betreft de volgende indicatoren geselecteerd: werkgelegenheidsfunctie, ontgroening en vergrijzing (leeftijd arbeidspopulatie), voorraad bedrijventerreinen, aandeel verouderde bedrijventerreinen, leegstand kantoorruimte, investeringsniveau bedrijven, high- en medium tech werkgelegenheid.

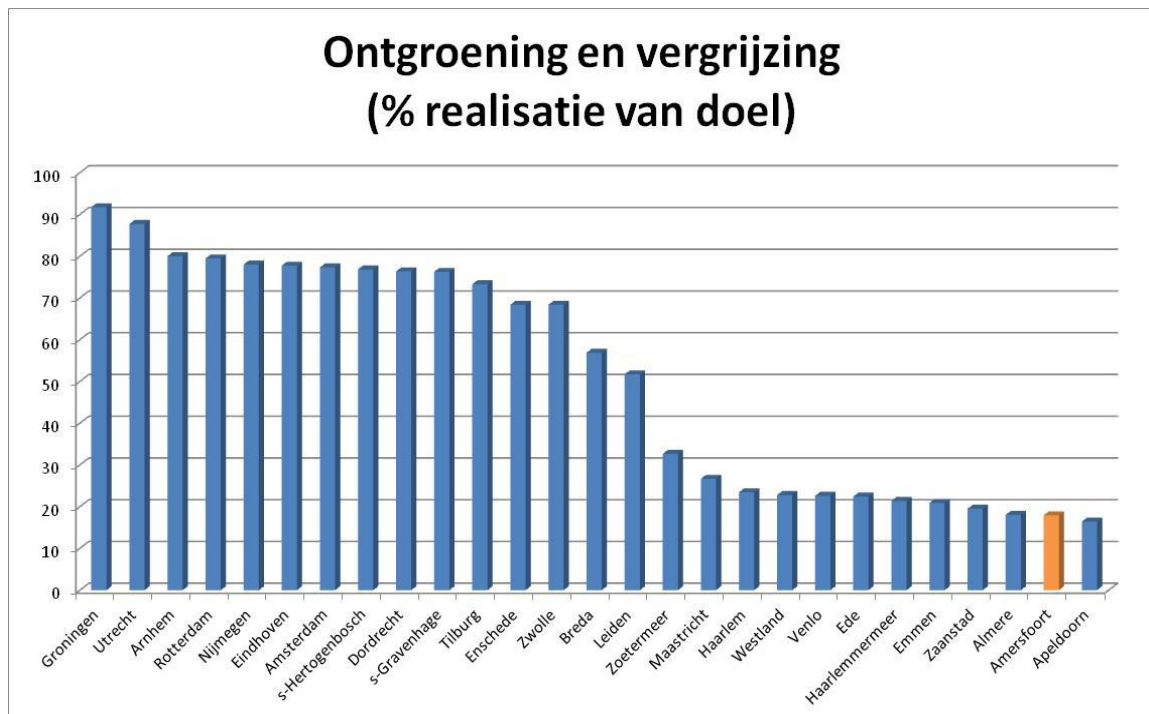
6.3.1 Werkgelegenheidsfunctie

Amersfoort scoort met 24% laag op de werkgelegenheidsfunctie (verhouding omvang beroepsbevolking en arbeidsvraag) net als een groep van 18 andere 100.000+ gemeenten, waaronder Almere. Haarlemmermeer en Zwolle scoren als hoogste en Zoetermeer als laagste. Op grond van het uit de analyse naar voren komend beeld is het niet eenvoudig voor het grootste deel van de 100.000+ gemeenten, inclusief Amersfoort, om hun score te verbeteren.

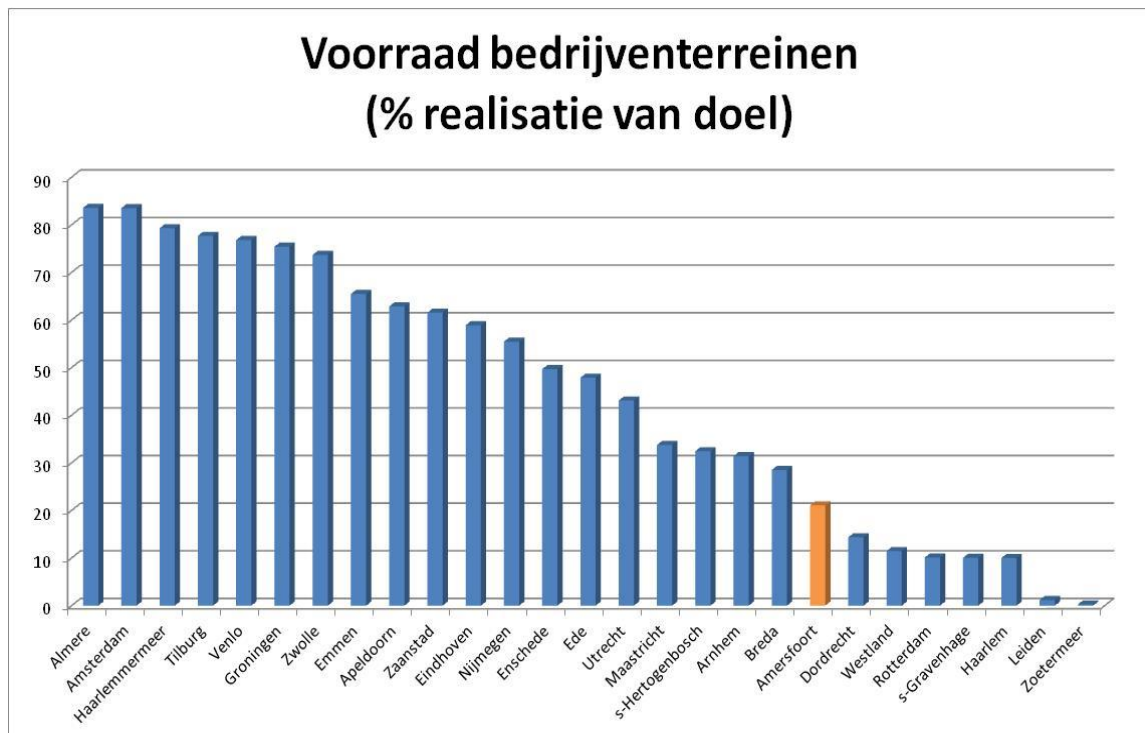
6.3.2 Ontgroening en vergrijzing (arbeidspopulatie)

Amersfoort neemt, samen met Almere de een na laagste plaats (18%) in bij de indicator ontgroening en vergrijzing, ofwel het jeugdig blijven van de arbeidspopulatie. Als laagste scoort Apeldoorn (16%), als hoogste Haarlemmermeer (80%). Ook Zwolle scoort aanzienlijk beter (67%). Er is een vrij grote groep 100.000+ gemeenten die slechts rond de 20% scoort, wat erop duidt dat het voor deze gemeenten kennelijk niet eenvoudig is om beter te scoren. Het verdient aanbeveling om nader uit te zoeken welke factoren hiervoor verantwoordelijk zijn en of/hoe de gemeente hierin verbetering kan brengen. Immers het merendeel van de groep blijkt hierin wel te slaan. Zo'n 15 van de 27 gemeenten scoren boven de 50%.

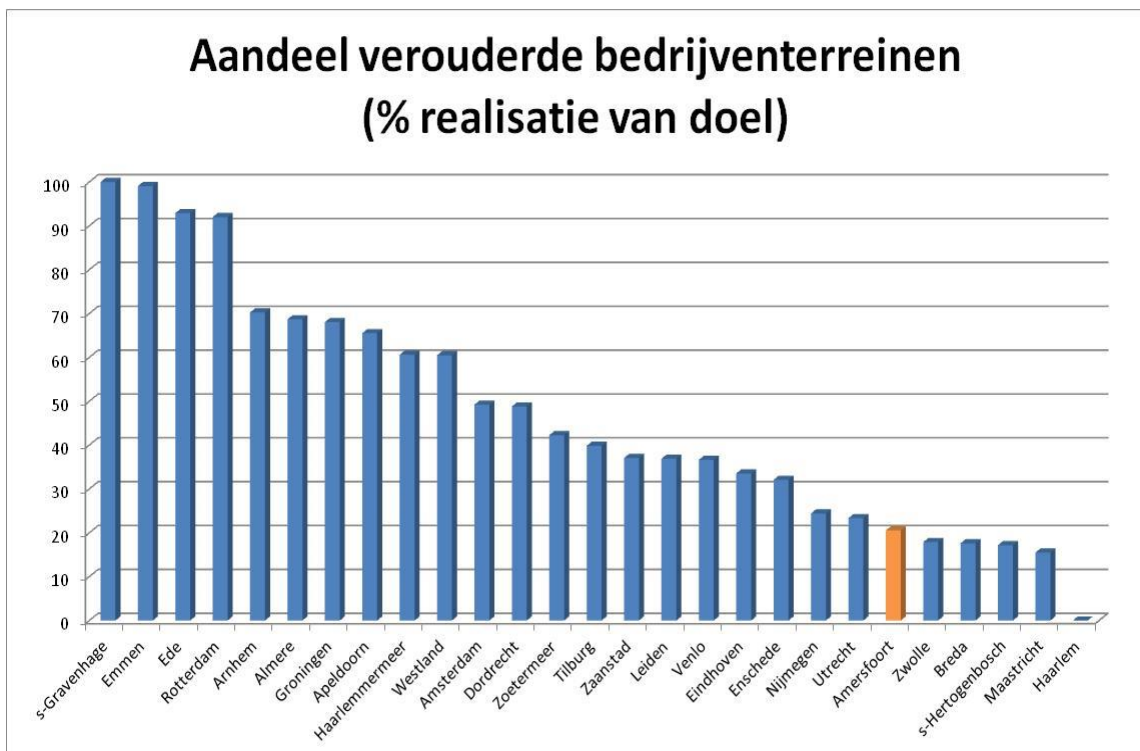
6.3.3 Voorraad bedrijventerreinen

De voorraad bedrijventerreinen scoort bij Amersfoort laag (21%), waarmee de gemeente de 20ste plaats inneemt onder de 27 benchmarkgemeenten. Het hoogste scoren Amsterdam en Almere (84%). Het verloop van de scores suggereert dat gemeenten hier de ruimte hebben om zelf keuzes ter verbetering van de score te maken.

6.3.4 Aandeel verouderde bedrijventerreinen

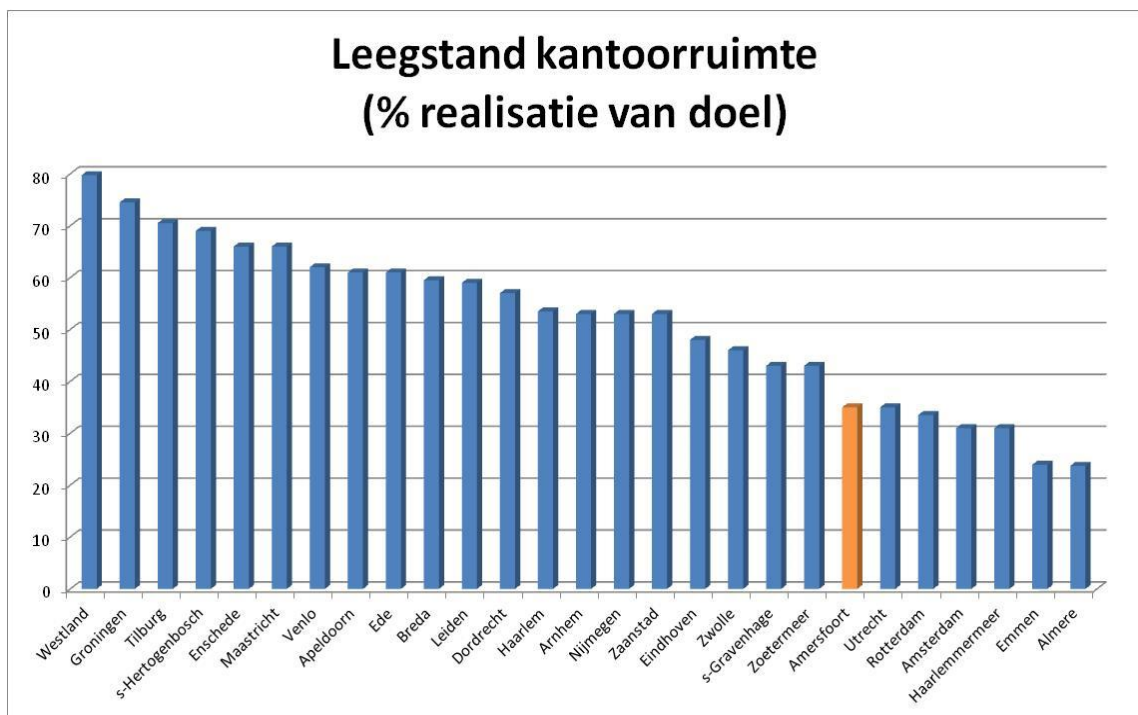
Het aandeel verouderde bedrijventerreinen scoort voor Amersfoort 21%, waarmee Amersfoort een plaats in de achterhoede van de groep benchmarkgemeenten inneemt, evenals Zwolle. Hoog scoren 's-Gravenhage, Emmen, Ede en Rotterdam (92-100%). Ook Almere scoort relatief hoog (67%). Het verloop van de curve voor de benchmarkgemeenten laat zien dat het beleid van de eigen gemeente grote invloed op de score van deze indicator kan uitoefenen.

6.3.5 Leegstand kantoorruimte

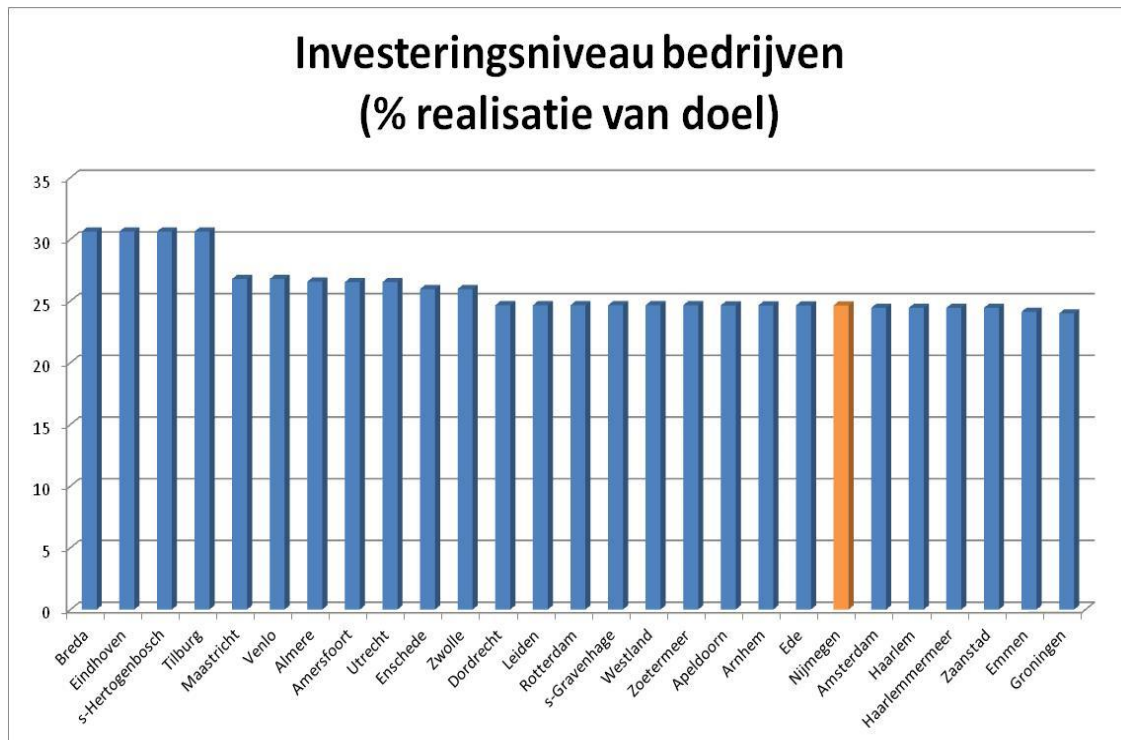
Amersfoort scoort bij de indicator leegstand kantoorruimte laag (35%), op de 22ste plaats onder de 100.000+ gemeenten. Westland, Groningen en Tilburg scoren 71-80%, Almere en Emmen scoren 24%. Het geleidelijke verloop van de curve duidt op een goede beïnvloedbaarheid van de score op deze indicator door het gemeentebestuur.

Bij de normering van deze indicator is rekening gehouden met het wenselijk zijn van enige leegstand om vraag naar ruimte vanuit de markt op te kunnen vangen.

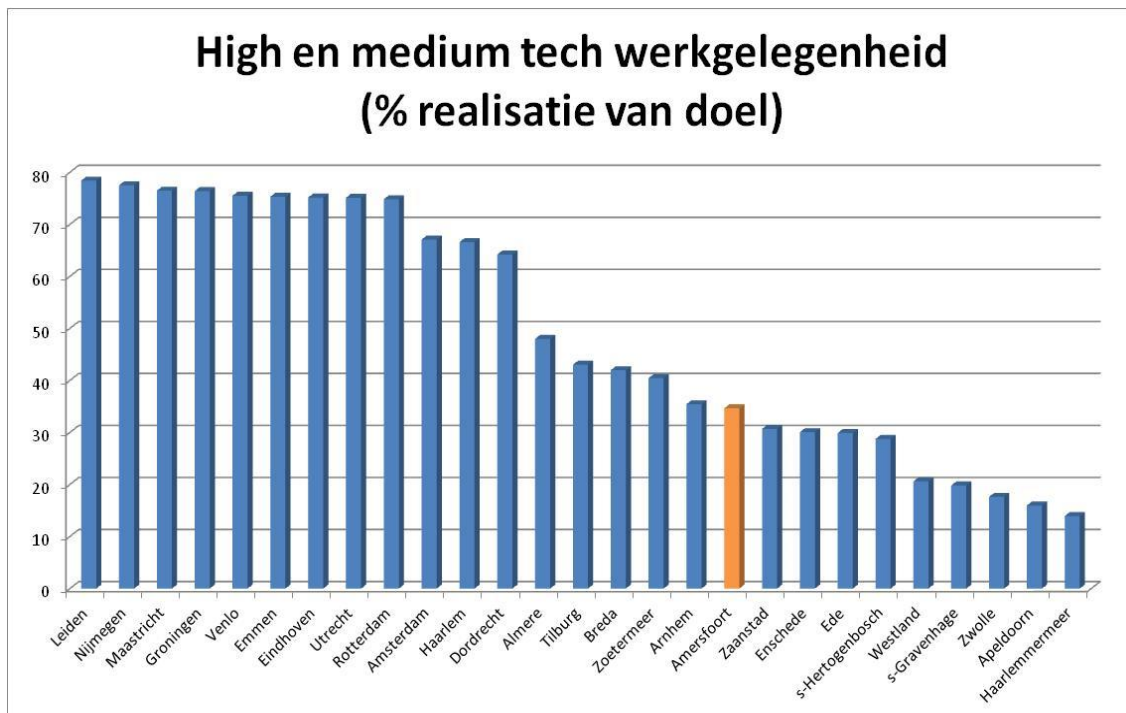
6.3.6 Investeringsniveau bedrijven

De scores op de indicator investeringsniveau bedrijven laten een bijzonder vlak verloop zien (totale variatie tussen 24 – 31%), waarin de afhankelijkheid van de economische crisis in Nederland wordt weerspiegeld. Tegen deze achtergrond is de score van Amersfoort (27%) nog redelijk goed te noemen.

6.3.7 High- en medium tech werkgelegenheid

Amersfoort scoort op de indicator high en medium tech werkgelegenheid met 35%. Dat is de 18e plaats in de groep van 27 benchmarkgemeenten. Zwolle scoort lager en Almere hoger dan Amersfoort. Gezien de scores van andere gemeenten, waarbij de eerste 10 scores tussen 67-78%, ligt hier voor Amersfoort nog een interessant ontwikkelingsperspectief.

6.4 Overzicht van door gemeentebestuur van Amersfoort beïnvloedbare laag scorende indicatoren

Het voorgaande heeft duidelijk gemaakt dat sommige laag scorende indicatoren moeilijk door het gemeentebestuur zijn te beïnvloeden. Voorbeelden hiervan zijn geluid overlast, aandeel recreatief (binnen) water, voortijdige schoolverlaters, werkgelegenheidsfunctie en investeringsniveau bedrijven. De laatste twee zijn sterk gekoppeld aan de economische conjunctuur.

Anderzijds zijn er, ondanks de hoge totaal score op duurzaamheid van Amersfoort, nog verbeterpunten waarbij het gemeentebestuur, op basis van het beeld dat de benchmarkgemeenten vertonen, een belangrijk verschil kan maken. Hierbij moet worden opgemerkt dat de verschillende voorraden door een veelheid aan onderwerpen kunnen worden beïnvloed. De indicatoren zijn slechts een greep uit de mogelijkheden om een kapitaal te versterken. De indicatoren, en de daar achter liggende thema's, waarvoor dit geldt zijn:

Ecologisch kapitaal:

- Niet fossiele energie (stadswarmte, wind etc.)

Sociaal-cultureel kapitaal:

- Sociale cohesie
- Eenzaamheid

Economisch kapitaal:

- Voorraad bedrijventerreinen
- Aandeel verouderde bedrijventerreinen
- Leegstand kantoorruimte
- High en medium tech werkgelegenheid

7 Conclusies

Is Amersfoort een duurzame stad?

Op basis van het door Telos gehanteerde kader is het antwoord op de vraag of Amersfoort een duurzame stad is positief. Gemiddeld scoren de 100,000+ gemeenten op het bereiken van de (door Telos geformuleerde) duurzaamheidsdoelen 48%. De spreiding tussen de onderzochte 27 gemeenten hierbij is 41- 53%. De score van Amersfoort van 52%, en de tweede plaats die Amersfoort daarmee in de groep inneemt, zijn zondermeer goed te noemen. Vanuit duurzaamheid oogpunt zijn er echter nog onevenwichtigheden. Ook zijn er vervolgstappen die de gemeente kan maken om de goede uitgangspunten in de toekomst te bewaren en verder te verbeteren.

Zijn de drie duurzaamheidskapitalen in balans?

Een belangrijke uitkomst van het onderzoek is dat er enige onevenwichtigheid is in de drie kapitalen. Het ecologisch kapitaal scoort 52%, het sociaal-cultureel kapitaal 56% en het economisch kapitaal 49%. De score van het economisch kapitaal van Amersfoort ligt op het gemiddelde van de 100,000+ gemeenten (49%). De duurzaamheidskapitalen zijn in Amersfoort daarmee wat onevenwichtig. De prioriteit die daaruit volgt is het nagaan of en hoe de score van het economische kapitaal is te verbeteren, zonder de hoge scores van beide andere kapitalen aan te tasten.

Wat komt als duurzaamheidsprofiel van Amersfoort naar voren?

Amersfoort behoort tot de groep van groeigemeenten, dat wil zeggen dat de bevolking naar verwachting in 2040 minstens 15% groter zal zijn dan nu. Deze groei is waarschijnlijk het gevolg van een aantal zeer aantrekkelijke kwaliteiten van de stad. Onder de 100,000+ gemeenten scoort Amersfoort als beste op de voorraden gezondheid en woonomgeving. Ook scoort Amersfoort relatief hoog bij onderwijs (4^e plaats) en sociale samenhang (5^e plaats). Dit zijn allemaal onderdelen van het sociaal-cultureel kapitaal waarop Amersfoort, na Ede, een gedeelde 2^e- 4^e plaats inneemt, samen met Zwolle en Westland.

Bij de voorraden van het ecologische kapitaal toont Amersfoort niet zulke uitspringende kwaliteiten, al scoort bodem en grondwater een 5^e plaats. De voorraad energie en klimaat (23ste plaats) scoort erg laag, wat vooral te wijten is aan de nul score op stadswarmte en windenergie. De apart in kaart gebrachte score op zonnestroom laat wel een hoge score voor Amersfoort zien wat zou resulteren in een wat hogere plaats bij energie en klimaat (18^e plaats). De vraag is of Amersfoort het doel van een

klimaatneutrale gemeente kan realiseren door voortzetting van de huidige aanpak gericht op energie besparing en inzet van zonnestroom. Een bezinning op inzet van ook andere duurzame energiebronnen binnen de gemeente of bijvoorbeeld door import van buiten de gemeente lijkt van belang. De voorraad natuur en landschap scoort laag (19^e plaats).

Bij het economische kapitaal doet Amersfoort het goed bij de voorraad economische structuur (3^e plaats), maar er zijn ook een aantal minder hoog tot zeer laag scorende voorraden. De voorraad ruimtelijke vestigingsvoorwaarden (beschikbaarheid en veroudering bedrijfsterreinen, leegstand kantoren, e.d.) scoort als laagste (27ste plaats) in de groep van 100,000+ gemeenten. Ook de voorraad arbeid scoort relatief laag (17^e plaats).

Amersfoort is volgens deze resultaten een gemeente met een zeer aantrekkelijke woonomgeving waar het gezond toeven en succesvol ondernemen is, met goede onderwijsvoorzieningen en woonwijken met een hoge sociale samenhang. Daar staat tegenover dat Amersfoort naar de toekomst toe in het bijzonder nog uitdagingen heeft in de momenteel laag scorende economische voorraden ruimtelijke vestigingsvoorwaarden, en arbeid; en in de ecologische voorraden energie en klimaat, en natuur en landschap.

Problemen die Amersfoort lastig kan veranderen

Amersfoort heeft te maken met enkele grootstedelijke en conjuncturele uitdagingen. Voorbeelden hiervan zijn geluid overlast, voortijdige schoolverlaters, de onevenwichtige werkgelegenheidsfunctie en het lage investeringsniveau van bedrijven. De laatste twee zijn sterk gekoppeld aan de economische conjunctuur. Ook valt op dat Amersfoort laag scoort op de beschikbaarheid van recreatief (binnen)water. Deze laag scorende aspecten zijn moeilijk door Amersfoort te veranderen. Overigens kunnen sommige lage scores van voorraden worden gecompenseerd omdat deze buiten de gemeentegrenzen op redelijke afstand wel aanwezig zijn.

Waar liggen mogelijke specifieke uitdagingen die Amersfoort zelf kan aanpakken?

Anders ligt dat waarschijnlijk bij indicatoren, die in andere 100.000+ gemeenten veelal hoger scoren. Hiervoor is nader onderzoek naar de mogelijkheid en wenselijkheid van verbeter opties van belang. Bij het ecologisch kapitaal gaat het om inzet van duurzame energiebronnen (stadswarmte, wind, etc.). Voor het halen van de ambitie van klimaatneutrale stad ligt hier een punt van aandacht. Bij het sociaal-cultureel kapitaal komen naar voren sociale cohesie, en eenzaamheid.

Voor de grootste uitdaging van Amersfoort, het verbeteren van het economisch kapitaal, zijn opties voor mogelijk zelf te beïnvloeden uitdagingen te zoeken bij de onderwerpen:

- Verminderen van het aandeel verouderde bedrijventerreinen.
- Verlagen van de leegstand kantooruimte.
- Bevorderen van de high en medium tech werkgelegenheid.
- Vergroten van de voorraad bedrijventerreinen.

Uiteraard is het van even groot belang om de vele aspecten waarin Amersfoort uitblinkt, waaronder de woonomgeving, de gezondheid, en de economische structuur te behouden.

Bijlagen

**Bijlage 1: Factsheets Duurzaamheidsbenchmark Amersfoort
2013**

Ecologisch kapitaal

Bodem en grondwater

Indicator	1	bodemsanering
Planet		Bodem en grondwater
Eis		De bodem is schoon

Omschrijving indicator

Totaal niet aangepakte humane spoedlocaties.

Relatie eis

De overheid streeft naar sanering van humane spoedlocaties en het minimaal in beeld hebben van alle overige spoedeisende bodemverontreinigingen voor eind 2015. Spoedeisende gevallen zijn die gevallen van bodemverontreiniging waarbij onacceptabel risico bestaat voor de mens. Humane risico's worden weggenomen door saneringen of maatregelen (Tijdelijke beveiligingsmaatregelen (TBM)). Indien gekozen wordt voor TBM dan volgt totaalsanering bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	
Weging	50
Richting	-
Norm Rood	> 5
Norm Oranje	2 - 5
Norm Groen	0.01 - 2
Norm Goud	< 0.01

Indicator	2	mesthoeveelheid
Planet		Bodem en grondwater
Eis		Het grondwater is schoon

Omschrijving indicator
De hoeveelheid uitgescheiden stikstof uit mest.

Relatie eis
De hoeveelheid mest in de bodem zegt iets over de mate waarin er verontreinigingen van de bodem optreden in de gemeente. Overbemesting (meer mineralen in de bodem dan de gewassen op kunnen nemen) kan verontreiniging van de bodem en het grondwater veroorzaken.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	
Weging	50
Richting	-
Norm Rood	> 1000
Norm Oranje	500 - 1000
Norm Groen	100 - 500
Norm Goud	< 100

Lucht

Indicator	1	emissie CO2
Planet		Lucht
Eis		De gemeente is klimaatneutraal

Omschrijving indicator
Uitstoot koolstofdioxide (CO2).

Relatie eis
Deze indicator zegt in hoeverre een gemeente de lucht vervuult en bijdraagt aan het broeikaseffect.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	-
Norm Rood	> 2000
Norm Oranje	1000 - 2000
Norm Groen	500 - 1000
Norm Goud	< 500

Indicator	2	emissie stikstofoxiden
Planet		Lucht
Eis		De lucht is schoon

Omschrijving indicator
Uitstoot stikstofoxiden (NOX).

Relatie eis
De uitstoot van stikstofoxiden is sterk gecorreleerd aan de uitstoot van fijn stof, omdat ze waarschijnlijk uit dezelfde bron komen (verkeer). Daarom hebben ze allebei een halve weging.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	8.33
Richting	-
Norm Rood	> 3
Norm Oranje	2 - 3
Norm Groen	1 - 2
Norm Goud	< 1

Indicator	3	emissie fijn stof
Planet		Lucht
Eis		De lucht is schoon

Omschrijving indicator
Uitstoot fijn stof (PM10).

Relatie eis
De uitstoot van fijn stof is sterk gecorreleerd aan de uitstoot van stikstofoxiden, omdat ze waarschijnlijk uit dezelfde bron komen (verkeer). Daarom hebben ze allebei een halve weging.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	8.33
Richting	-
Norm Rood	> 0.3
Norm Oranje	0.2 - 0.3
Norm Groen	0.1 - 0.2
Norm Goud	< 0.1

Indicator	4	emissie NMVOS
Planet		Lucht
Eis		De lucht is schoon

Omschrijving indicator
Uitstoot Niet Methaan Vluchtige Organische Verbindingen (NMVOS), exclusief methaan.

Relatie eis
De uitstoot van NMVOS veroorzaakt smogvorming. Bronnen van uitstoot van NMVOS zijn: verkeer, industrie en huishoudens.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	-
Norm Rood	> 1.5
Norm Oranje	1 - 1.5
Norm Groen	0.5 - 1
Norm Goud	< 0.5

Indicator	5	GCN stikstofoxiden
Planet		Lucht
Eis		De lucht is schoon

Omschrijving indicator

De gemiddelde grootschalige concentraties (GCN) van stikstofdioxide (NO₂) in de gemeente.

Relatie eis

De GCN, gemeten door het RIVM, zijn een maatstaf voor de concentratie van schadelijke stoffen in de lucht binnen de gemeente. De gemiddelde GCN neemt naast de uitstoot van schadelijke stoffen binnen de gemeente, ook de schadelijke stoffen die overgewaaid zijn van buiten de gemeente mee.

Eenheid	µg/m ³
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	-
Norm Rood	> 27.5
Norm Oranje	22.5 - 27.5
Norm Groen	17.5 - 22.5
Norm Goud	< 17.5

Indicator	6	GCN NMVOS
Planet	Lucht	
Eis	De lucht is schoon	

Omschrijving indicator
De gemiddelde grootschalige concentraties (GCN) van Niet Methaan Vluchtige Organische Verbindingen (NMVOS) in de gemeente.

Relatie eis
De GCN, gemeten door het RIVM, zijn een maatstaf voor de concentratie van schadelijke stoffen in de lucht binnen de gemeente. De gemiddelde GCN neemt naast de uitstoot van schadelijke stoffen binnen de gemeente, ook de schadelijke stoffen die overgewaaid zijn van buiten de gemeente mee.

Eenheid	µg/m ³
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	-
Norm Rood	> 42.5
Norm Oranje	40 - 42.5
Norm Groen	37.5 - 40
Norm Goud	< 37.5

Indicator	7	GCN fijn stof
Planet		Lucht
Eis		De lucht is schoon

Omschrijving indicator

De gemiddelde grootschalige concentraties (GCN) van fijn stof (PM10) in de gemeente.

Relatie eis

De GCN, gemeten door het RIVM, zijn een maatstaf voor de concentratie van schadelijke stoffen in de lucht binnen de gemeente. De gemiddelde GCN neemt naast de uitstoot van schadelijke stoffen binnen de gemeente, ook de schadelijke stoffen die overgewaaid zijn van buiten de gemeente mee.

Eenheid	µg/m ³
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	-
Norm Rood	> 27
Norm Oranje	25 - 27
Norm Groen	23 - 25
Norm Goud	< 23

Hinder en calamiteiten

Indicator	1	overlast geluid
Planet	Hinder en calamiteiten	
Eis	Er is geen door de mens veroorzaakte overlast in de vorm van geur, licht en geluid	

Omschrijving indicator
Percentage van de inwoners dat 'soms' of 'vaak' hinder ondervindt van geluid in de omgeving.

Relatie eis
De hinder die mensen ervaren ten aanzien van geluid heeft een negatieve invloed op de gezondheid en maakt de woonomgeving minder aantrekkelijk.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	-
Norm Rood	> 35%
Norm Oranje	30% - 35%
Norm Groen	25% - 30%
Norm Goud	< 25%

Indicator	2	kans op ramp
Planet	Hinder en calamiteiten	
Eis	De kans dat er slachtoffers vallen bij een calamiteit is minimaal	

Omschrijving indicator

Percentage van het landoppervlak binnen de gemeente dat onder een 10-6 risicocontour valt.

Relatie eis

Bedrijven en installaties, voornamelijk in de industrie, vormen een risico voor de externe veiligheid. Dit risico wordt uitgedrukt door een 10-6 risicocontour. Binnen deze contour rond het bedrijf is de kans dat iemand komt te overlijden bij een calamiteit 1 op de miljoen. De risicocontour wordt bepaald door de bron (omvang en aard) en door de mensen die in de omgeving aanwezig zijn omdat ze daar wonen of werken. Een kleinere oppervlakte van de risicocontour verkleint de kans van slachtoffers bij een calamiteit. Naast bedrijven, hebben ook wegen, buisleiding en spoorlijnen waarover gevaarlijke stoffen worden vervoerd een risicocontour. Op de risicokaart (www.risicokaart.nl), kunnen burgers zelf inzien welke risico's ze lopen in de omgeving. Om recht te doen aan het feit dat deze eis slechts door één indicator wordt vertegenwoordigd in de voorraad, heeft deze indicator een zwaardere weging gekregen.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	50
Richting	-
Norm Rood	> 2.5%
Norm Oranje	1.5% - 2.5%
Norm Groen	0.5% - 1.5%
Norm Goud	< 0.5%

Indicator	3	overlast, stank, stof en vuil
Planet	Hinder en calamiteiten	
Eis	Er is geen door de mens veroorzaakte overlast in de vorm van geur, licht en geluid	

Omschrijving indicator
Percentage van de inwoners dat 'soms' of 'vaak' hinder ondervindt van stank, stof en vuil in de omgeving.

Relatie eis
De hinder die mensen ervaren ten aanzien van geur, stof en vuil heeft een negatieve invloed op de gezondheid en maakt de woonomgeving minder aantrekkelijk.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	-
Norm Rood	> 25%
Norm Oranje	20% - 25%
Norm Groen	15% - 20%
Norm Goud	< 15%

Oppervlaktewater

Indicator	1	ecologische toestand
Planet		Oppervlaktewater
Eis		Het oppervlaktewater is schoon

Omschrijving indicator

De gemiddelde score van alle oppervlaktewaterlichamen binnen de gemeente op een schaal van 1-5.

Relatie eis

De gemiddelde score van waterlichamen op de schaal van de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor de ecologische doelstellingen is de indicator die de verontreinigingen te meet in het oppervlaktewater.

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	50
Richting	+
Norm Rood	< 2
Norm Oranje	2 - 3
Norm Groen	3 - 4.5
Norm Goud	> 4.5

Indicator	2	chemische toestand
Planet		Oppervlaktewater
Eis		Het oppervlaktewater is schoon

Omschrijving indicator
De gemiddelde score van alle oppervlaktewaterlichamen binnen de gemeente op een schaal van 1-5.

Relatie eis
De gemiddelde score van waterlichamen op de schaal van de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor de chemische doelstellingen is de indicator die de verontreinigingen te meet in het oppervlaktewater.

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	50
Richting	+
Norm Rood	< 2
Norm Oranje	2 - 3
Norm Groen	3 - 4.5
Norm Goud	> 4.5

Natuur en landschap

Indicator	1	tevredenheid groen in de buurt
Planet		Natuur en landschap
Eis		De natuur moet zoveel mogelijk in stand worden gehouden en zo mogelijk versterkt

Omschrijving indicator

Het percentage inwoners dat 'tevreden' of 'zeer tevreden' is met het aanbod van natuur in de buurt.

Relatie eis

De tevredenheid groen in de buurt geeft aan in hoeverre het natuurlijk netwerk in de directe omgeving aan de wensen van de bevolking voldoet.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	+
Norm Rood	< 70%
Norm Oranje	70% - 80%
Norm Groen	80% - 90%
Norm Goud	> 90%

Indicator	2	aandeel bos en natuurlijk terrein
Planet	Natuur en landschap	
Eis	De identiteit van het landschap moet worden behouden en versterkt	

Omschrijving indicator
Het aandeel van bos en natuurlijk terrein in de totale oppervlakte van een gemeente.

Relatie eis
Het aandeel bos en natuurlijk terrein zegt iets over de beschikbaarheid en de robuustheid van het natuurlijk netwerk, te gebruiken voor recreatie en ontspanning.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	+
Norm Rood	< 5%
Norm Oranje	5% - 10%
Norm Groen	10% - 15%
Norm Goud	> 15%

Indicator	3	afstand tot openbaar groen
Planet	Natuur en landschap	
Eis	De natuur moet zoveel mogelijk in stand worden gehouden en zo mogelijk versterkt	

Omschrijving indicator

De gemiddelde afstand tot openbaar groen in de gemeente.

Relatie eis

Het aandeel bos en natuurlijk terrein zegt iets over de beschikbaarheid van het natuurlijk netwerk, te gebruiken voor recreatie en ontspanning.

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	-
Norm Rood	> 0.7
Norm Oranje	0.5 - 0.7
Norm Groen	0.3 - 0.5
Norm Goud	< 0.3

Indicator	4	aandeel recreatief (binnen)water
Planet	Natuur en landschap	
Eis	De identiteit van het landschap moet worden behouden en versterkt	

Omschrijving indicator
Het aandeel van bos en natuurlijk terrein in de totale oppervlakte van een gemeente.

Relatie eis
Naast bos en open natuur bestaan er meerdere vormen van natuur die kunnen worden gebruikt voor recreatie en ontspanning en onderdak bieden aan een ecosysteem. Onder (binnen)water wordt verstaan: zee, meren, binnenvaarten, sloten, etcetera.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	+
Norm Rood	< 5%
Norm Oranje	5% - 10%
Norm Groen	10% - 15%
Norm Goud	> 15%

Indicator	5	soortenrijkdom
Planet	Natuur en landschap	
Eis	De natuurlijke biodiversiteit moet worden behouden	

Omschrijving indicator

Het totaal aantal soorten waargenomen in de gemeente van 2003 tot 2013.

Relatie eis

Biodiversiteit is een begrip voor de graad van verscheidenheid aan levensvormen (soorten) binnen een gegeven ecosysteem. De biodiversiteit wordt vaak gebruikt als een indicator voor de gezondheid van een ecosysteem. Om recht te doen aan het feit dat deze eis slechts door één indicator wordt vertegenwoordigd in de voorraad, heeft deze indicator een zwaardere weging gekregen.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.33
Richting	+
Norm Rood	< 1000
Norm Oranje	1000 - 2000
Norm Groen	2000 - 3000
Norm Goud	> 3000

Energie en klimaat

Indicator	1	warmte
Planet		Energie en klimaat
Eis		Alle geconsumeerde energie is duurzaam opgewekt

Omschrijving indicator
Percentage huishoudens dat warmte geleverd krijgt uit stads-, blok- of duurzame verwarming.

Relatie eis
In huishoudens wordt voor verwarming en warm tapwater relatief laagwaardige warmte gebruikt. In plaats van deze warmte direct uit gas op te wekken kan stads-, blok- of duurzame verwarming worden ingezet. Door het nuttig gebruik van deze restwarmte wordt energie efficiënter en daarmee duurzamer gebruikt.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 1%
Norm Oranje	1% - 5%
Norm Groen	5% - 10%
Norm Goud	> 10%

Indicator	2	windenergie
Planet	Energie en klimaat	
Eis	Alle geconsumeerde energie is duurzaam opgewekt	

Omschrijving indicator

De productiecapaciteit van de windmolens binnen de gemeente.

Relatie eis

Binnen de regio wordt er op alternatieve wijze energie opgewekt die geen CO2 uitstoot en geen fossiele brandstoffen uitput. Een van de duurzame manieren om energie op te wekken is windenergie.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 100%
Norm Oranje	100% - 5000%
Norm Groen	5000% - 10000%
Norm Goud	> 10000%

Indicator	3	gasverbruik huishoudens
Planet		Energie en klimaat
Eis		Burgers consumeren minder energie en stoten minder schadelijke stoffen uit

Omschrijving indicator
Het gemiddelde verbruik van gas in woningen binnen de gemeente.

Relatie eis
Er wordt efficiënt met energie omgegaan in de gemeente, het gemiddelde verbruik van gas is minimaal.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 2000%
Norm Oranje	1750% - 2000%
Norm Groen	1500% - 1750%
Norm Goud	< 1500%

Indicator	4	elektriciteitsverbruik huishoudens
Planet		Energie en klimaat
Eis		Burgers consumeren minder energie en stoten minder schadelijke stoffen uit

Omschrijving indicator

Het gemiddelde verbruik van elektriciteit in woningen binnen de gemeente.

Relatie eis

Er wordt efficiënt met energie omgegaan in de gemeente, het gemiddelde verbruik van elektriciteit is minimaal.

Eenheid	Kwh
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 3500
Norm Oranje	3000 - 3500
Norm Groen	2500 - 3000
Norm Goud	< 2500

Indicator	5	energielabels woningen
Planet	Energie en klimaat	
Eis	Burgers consumeren minder energie en stoten minder schadelijke stoffen uit	

Omschrijving indicator
Score energielabel van de woningen in de gemeente.

Relatie eis
Er wordt efficiënt met energie omgegaan in de gemeente, de woningen hebben een goede energieprestatie. Het energielabel geeft de energieprestatie van een woning aan, waarbij A++ de meest zuinige energieklassse is en G de minst, en het wordt bepaald door onder andere isolatie en kierdichtheid. Het energielabel is verplicht bij het overdragen van eigendom van woningen.

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 2
Norm Oranje	1.75 - 2
Norm Groen	1.5 - 1.75
Norm Goud	< 1.5

Grondstoffen

Indicator	1	huishoudelijk restafval
Planet		Grondstoffen
Eis		Burgers werken toe naar een afvalloze samenleving

Omschrijving indicator

Gemiddelde hoeveelheid huishoudelijk restafval per inwoner.

Relatie eis

Voor bedrijven vormen naast arbeid, kapitaal en kennis ook grond- en hulpstoffen belangrijke input voor het productieproces. Waar het gaat om grond- en hulpstoffen kan vastgesteld worden dat deze in toenemende mate niet dan wel tegen hoge kosten (moeilijk winbaar, schaars) beschikbaar zijn. Vandaar dat er in toenemende mate aandacht is voor het gebruik van nieuwe materialen ter vervanging van deze schaarse, uitputbare inputs, het zuiniger gebruiken van de beschikbare voorraden en het hergebruiken van materialen. Huishoudelijk restafval is niet meer her te gebruiken.

Eenheid	hectare
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	-
Norm Rood	> 275
Norm Oranje	225 - 275
Norm Groen	175 - 225
Norm Goud	< 175

Indicator	2	GFT-afval
Planet		Grondstoffen
Eis		Burgers werken toe naar een afvalloze samenleving

Omschrijving indicator
Gemiddelde hoeveelheid ingezameld verpakkingsglas per inwoner.

Relatie eis
Hoeveelheid apart ingezamelde GFT-afval voor gemakkelijk hergebruik.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	+
Norm Rood	< 30
Norm Oranje	30 - 65
Norm Groen	65 - 100
Norm Goud	> 100

Indicator	3	oud papier en karton
Planet		Grondstoffen
Eis		Burgers werken toe naar een afvalloze samenleving

Omschrijving indicator

Gemiddelde hoeveelheid ingezameld oud papier en karton per inwoner.

Relatie eis

Hoeveelheid apart ingezamelde oud papier en karton voor gemakkelijk hergebruik.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	+
Norm Rood	< 40
Norm Oranje	40 - 55
Norm Groen	55 - 70
Norm Goud	> 70

Indicator	4	verpakkingsglas
Planet		Grondstoffen
Eis		Burgers werken toe naar een afvalloze samenleving

Omschrijving indicator
Gemiddelde hoeveelheid ingezameld verpakkingsglas per inwoner.

Relatie eis
Hoeveelheid apart ingezamelde verpakkingsglas voor gemakkelijk hergebruik.

Eenheid	kilogram
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	+
Norm Rood	< 15
Norm Oranje	15 - 20
Norm Groen	20 - 25
Norm Goud	> 25

Sociaal-cultureel kapitaal

Sociale samenhang

Indicator	1	arme huishoudens
People		Sociale samenhang
Eis		Er is armoede noch uitsluiting

Omschrijving indicator

Percentage huishoudens met inkomen onder 105% van het sociale minimum ten opzichte van het totaal aantal huishoudens.

Relatie eis

Armoede is een situatie waarin men door een veelheid van oorzaken terecht kan komen (bijv. door ziekte, werkloosheid, overlijden partner). De mate waarin een gemeenschap in staat is het aantal huishoudens dat onder een sociaal aanvaardbaar minimum zit, beperkt te houden is een indicatie van de solidariteit van die samenleving met sociaal zwakkeren.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.33
Richting	-
Norm Rood	> 10%
Norm Oranje	8% - 10%
Norm Groen	6% - 8%
Norm Goud	< 6%

Indicator	2	sociale cohesie
People		Sociale samenhang
Eis		De sociale samenhang van de samenleving is gewaarborgd

Omschrijving indicator
Een cijfer dat de sociale cohesie binnen een regio beoordeelt.

Relatie eis
Sociale cohesie is een breed begrip dat gaat over de samenhang tussen mensen. Het is de mate waarin mensen in hun gedrag en beleving uitdrukking geven aan hun betrokkenheid bij maatschappelijke verbanden in hun persoonlijke leven, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving. Het is een kenmerk van een groep of gemeenschap.

Eenheid	schaal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.33
Richting	+
Norm Rood	< 6
Norm Oranje	6 - 6.5
Norm Groen	6.5 - 7
Norm Goud	> 7

Indicator	3	vrijwilligers
People		Sociale samenhang
Eis		De sociale samenhang van de samenleving is gewaarborgd

Omschrijving indicator

Percentage mensen van 18 jaar en ouder die vrijwilligerswerk doen ten opzichte van de totale bevolking van 18 jaar en ouder.

Relatie eis

Het percentage burgers dat vrijwilligerswerk doet zegt iets over de mate waarin de sociale cohesie van de samenleving is gewaarborgd.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.33
Richting	+
Norm Rood	< 18%
Norm Oranje	18% - 21%
Norm Groen	21% - 24%
Norm Goud	> 24%

Participatie

Indicator	1	eenzaamheid
People		Participatie
Eis		Burgers zijn betrokken bij de samenleving

Omschrijving indicator
Percentage volwassenen dat matig of ernstig eenzaam is.

Relatie eis
Sociaal isolement gaat vaak gepaard met eenzaamheid.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	-
Norm Rood	> 45%
Norm Oranje	35% - 45%
Norm Groen	25% - 35%
Norm Goud	< 25%

Indicator	2	opkomstpercentage gemeenteraadsverkiezingen
People		Participatie
Eis		Elke burger heeft zeggenschap in politieke besluitvorming die hem of haar en de samenleving en haar toekomst aangaat en maakt daar ook gebruik van

Omschrijving indicator

Gemiddelde opkomst van de verkiezingen voor de gemeenteraad van de gemeenten bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2010.

Relatie eis

Burgers zijn betrokken bij het openbaar bestuur en beantwoorden aan de (morele) plicht gebruik te maken van hun stemrecht. Voor de volledigheid is deze indicator opgenomen naast de indicator opkomstpercentage landelijke verkiezingen, waarbij beide indicatoren een halve weging krijgen.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	12.5
Richting	+
Norm Rood	< 45%
Norm Oranje	45% - 60%
Norm Groen	60% - 75%
Norm Goud	> 75%

Indicator	3	opkomstpercentage landelijke verkiezingen
People	Participatie	
Eis	Elke burger heeft zeggenschap in politieke besluitvorming die hemof haar en de samenleving enhaar toekomst aangaat en maakt daar ook gebruik van	

Omschrijving indicator
Opkomstpercentage in de gemeente bij de landelijke verkiezingen voor de tweede kamer in 2012.

Relatie eis
Burgers zijn betrokken bij het openbaar bestuur en beantwoorden aan de (morele) plicht gebruik te maken van hun stemrecht. Voor de volledigheid is deze indicator opgenomen naast de indicator opkomstpercentage gemeenteraadsverkiezingen, waarbij beide indicatoren een halve weging krijgen.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	12.5
Richting	+
Norm Rood	< 60%
Norm Oranje	60% - 70%
Norm Groen	70% - 80%
Norm Goud	> 80%

Indicator	4	langdurige werkloosheid
People		Participatie
Eis		Burgers zijn in staat om zich economisch staande te houden

Omschrijving indicator

Met langdurige werkloosheid wordt bedoeld het aandeel niet-werkende werkzoekenden op de gehele beroepsbevolking dat langer dan 36 maanden werkzoekend is.

Relatie eis

Langdurige werkloosheid is zowel vanuit economisch als sociaal oogpunt onwenselijk. Binnen de voorraad Participatie is deze langdurige werkloosheid om twee redenen als indicator opgenomen. Allereerst geeft het een indicatie over hoe solidair de samenleving is. In een solidaire samenleving mag langdurige werkloosheid niet voorkomen. Daarnaast gaat langdurige werkloosheid ook hand in hand met een aantal andere maatschappelijk onacceptabele problemen, zoals armoede en sociale uitsluiting. Naarmate de werkloosheid langer duurt, wordt het risico om sociaal geïsoleerd te raken groter. De indicator langdurige werkloosheid weerspiegelt niet alleen de mate van solidariteit van een samenleving. De indicator wordt sterk bepaald door conjuncturele schommelingen en dient daarom geïnterpreteerd te worden in het licht van andere werkloosheid- en werkgelegenheidscijfers.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	-
Norm Rood	> 2%
Norm Oranje	1.5% - 2%
Norm Groen	1% - 1.5%
Norm Goud	< 1%

Indicator	5	landurige bijstand
People		Participatie
Eis		Burgers zijn in staat om zich economisch staande te houden

Omschrijving indicator
Aandeel personen dat minimaal 3 jaar behoort tot een huishouden waarvan de voornaamste inkomensbron een uitkering is.

Relatie eis
Net als langdurige werkloosheid is langdurige bijstand ook onwenselijk.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	-
Norm Rood	> 7%
Norm Oranje	5% - 7%
Norm Groen	3% - 5%
Norm Goud	< 3%

Kunst en cultuur

Indicator	1	podiumkunsten
People		Kunst en cultuur
Eis		Iedereen kan actief of passief deelnemen aan culturele uitingen of activiteiten

Omschrijving indicator

Gemiddeld aanbod van podiumkunsten binnen een straal van 20 kilometer.

Relatie eis

Deze indicator geeft de omvang van het aanbod van cultuur in de omgeving aan.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.33
Richting	+
Norm Rood	< 5
Norm Oranje	5 - 20
Norm Groen	20 - 35
Norm Goud	> 35

Indicator	2	rijksmonumenten
People		Kunst en cultuur
Eis		Het culturele aanbod is voldoende groot, evenals de diversiteit

Omschrijving indicator
Het aantal rijksmonumenten in een gemeente per 1.000 inwoners.

Relatie eis
Deze indicator geeft inzicht in de hoeveelheid monumenten in een gemeente die een beschermde status hebben.

Eenheid	aantal per 1.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.33
Richting	+
Norm Rood	< 1
Norm Oranje	1 - 3
Norm Groen	3 - 6
Norm Goud	> 6

Indicator	3	musea
People		Kunst en cultuur
Eis		Het culturele aanbod is voldoende groot, evenals de diversiteit

Omschrijving indicator

Het aantal musea in de gemeente per 100.000 inwoners.

Relatie eis

Voor deze indicator is gekeken naar het aantal musea in de gemeente gebaseerd op de data van de Nederlandse Museumvereniging. Het aantal musea geeft mede aan in hoeverre het cultureel erfgoed wordt beschermd in een gemeente.

Eenheid	aantal per 100.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.33
Richting	+
Norm Rood	< 1
Norm Oranje	1 - 2
Norm Groen	2 - 3
Norm Goud	> 3

Gezondheid

Indicator	1	onvoldoende bewegen
People		Gezondheid
Eis		Iedereen heeft een eigen verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl

Omschrijving indicator
Percentage burgers die niet voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB).

Relatie eis
De NNGB schrijft voor dat mensen ten minste 5 dagen in de week, 30 minuten matig intensieve beweging hebben. Voldoen aan de NNGB heeft een positief effect op de lichamelijke en geestelijke gezondheid. Zo is er een direct verband tussen lichaamsbeweging en de verminderde kans op depressie, beroerte en hart- en vaatziekten.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 50%
Norm Oranje	40% - 50%
Norm Groen	30% - 40%
Norm Goud	< 30%

Indicator	2	riskant gedrag
People	Gezondheid	
Eis	Iedereen heeft een eigen verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl	

Omschrijving indicator

Het percentage mensen dat riskant gedrag vertoont dat schadelijk is voor de gezondheid. Onder riskant gedrag wordt verstaan: roken, excessief drinken en overgewicht.

Relatie eis

Deze indicator zegt iets over hoe mensen invulling geven aan de eis "Iedereen neemt een eigen verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl". De indicator riskant gedrag is opgebouwd uit drie onderliggende indicatoren te weten: • Rokers • Overmatige drinkers • Overgewicht

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 80%
Norm Oranje	75% - 80%
Norm Groen	70% - 75%
Norm Goud	< 70%

Indicator	3	huisartsen
People	Gezondheid	
Eis	De gezondheidszorg is van goede kwaliteit en toegankelijk voor iedereen	

Omschrijving indicator
Het aantal huisartsenpraktijken binnen 3 kilometer afstand.

Relatie eis
Het aantal huisartsen zegt iets over de dichtheid en bereikbaarheid van de gezondheidszorg in de diverse gemeenten.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< 5
Norm Oranje	5 - 10
Norm Groen	10 - 15
Norm Goud	> 15

Indicator	4	kwaliteit ziekenhuizen
People	Gezondheid	
Eis	De gezondheidszorg is van goede kwaliteit en toegankelijk voor iedereen	

Omschrijving indicator

Gemiddelde kwaliteit ziekenhuizen binnen de gemeente.

Relatie eis

Om te kunnen toetsen of de gezondheidszorg van goede kwaliteit is in de gemeente wordt, naast het aantal huisartsen, tevens gekeken naar de kwaliteit van ziekenhuizen in de gemeente.

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< 1.5
Norm Oranje	1.5 - 2.5
Norm Groen	2.5 - 3.5
Norm Goud	> 3.5

Indicator	5	afstand ziekenhuizen
People	Gezondheid	
Eis	De gezondheidszorg is van goede kwaliteit en toegankelijk voor iedereen	

Omschrijving indicator
Gemiddelde afstand tot het dichtstbijzijnde ziekenhuis.

Relatie eis
De afstand tot het dichtstbijzijnde ziekenhuis zegt iets over de afstand tot intensieve zorg in de omgeving.

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 9
Norm Oranje	6 - 9
Norm Groen	3 - 6
Norm Goud	< 3

Indicator	6	levensverwachting
People		Gezondheid
Eis		De bevolking is lichamelijk en geestelijk gezond

Omschrijving indicator

De gemiddelde levensverwachting bij de geboorte in een regio.

Relatie eis

De levensverwachting is een uitkomst van allerlei gezondheidsfactoren, zoals: leefstijl, zorg, omgeving en preventie.

Eenheid	jaren
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	+
Norm Rood	< 79.5
Norm Oranje	79.5 - 80.5
Norm Groen	80.5 - 81.5
Norm Goud	> 81.5

Indicator	7	beoordeling van eigen gezondheid
People		Gezondheid
Eis		De bevolking voelt zich gezond

Omschrijving indicator
Het percentage burgers dat de eigen gezondheid als 'matig' of 'slecht' beoordeelt.

Relatie eis
Om de eis te toetsen of de bevolking zich gezond voelt moeten we afgaan op de subjectieve perceptie van de gezondheid. Het gaat hier om de subjectieve ervaring van de eigen gezondheidstoestand. De bevolking dient niet alleen gezond te zijn maar zich ook gezond te voelen.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	14.29
Richting	-
Norm Rood	> 15%
Norm Oranje	12.5% - 15%
Norm Groen	10% - 12.5%
Norm Goud	< 10%

Veiligheid

Indicator	1	gewelddelicten
People	Veiligheid	
Eis	De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar.	

Omschrijving indicator
Het aantal aangehouden verdachten van gewelddelicten per 10.000 inwoners.

Relatie eis
Om de eis dat de kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen verwaarloosbaar is, te kunnen toetsen zijn verschillende vormen van slachtofferschap geïntroduceerd. Want slachtofferschap van gewelddelicten komt relatief weinig voor, maar de impact van geweldscriminaliteit is zowel op het slachtoffer als op de samenleving vele malen groter dan de impact van zogenaamde vermogenscriminaliteit, die verhoudingsgewijs veel vaker voorkomt.

Eenheid	aantal per 10.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	15
Richting	-
Norm Rood	> 45
Norm Oranje	35 - 45
Norm Groen	25 - 35
Norm Goud	< 25

Indicator	2	vermogensdelicten
People		Veiligheid
Eis		De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar.

Omschrijving indicator
Het aantal aangehouden verdachten van vermogensdelicten per 10.000 inwoners.

Relatie eis
Vermogensdelicten komen veel vaker voor dan geweldscriminaliteit, maar de impact op zowel het slachtoffer als ook de samenleving is geringer dan bij geweldscriminaliteit. De kans om slachtoffer te worden van een vermogensdelict is vele malen groter dan de kans om slachtoffer te worden van een geweldsdelict. Maar gelet op de impact zal de doorwerking op het gevoel van onveiligheid (hoewel dit van persoon tot persoon zal verschillen) geringer zijn dan bij geweldscriminaliteit.

Eenheid	aantal per 10.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	15
Richting	-
Norm Rood	> 60
Norm Oranje	40 - 60
Norm Groen	20 - 40
Norm Goud	< 20

Indicator	3	vandalisme
People		Veiligheid
Eis		De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar.

Omschrijving indicator

Het aantal aangehouden verdachten van vernielingen en verstoring van de openbare orde per 10.000 inwoners.

Relatie eis

De maatschappelijke impact van vandalisme is groot. Het kan onder andere leiden tot verpaupering van openbaar gebied, aantasting van het leefgenot van burgers en het herstel van de schade brengt enorme kosten met zich mee. De gevolgen van vernielingen aan gebouwen en straatmeubilair zijn voor iedereen direct waarneembaar. Vandalisme als een zichtbaar delict, leidt tot gevoelens van onveiligheid, normvervaging en trekt vaak meer vandalisme aan.

Eenheid	aantal per 10.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	15
Richting	-
Norm Rood	> 30
Norm Oranje	20 - 30
Norm Groen	10 - 20
Norm Goud	< 10

Indicator	4	jeugdcriminaliteit
People		Veiligheid
Eis		De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar.

Omschrijving indicator
Percentage 12-21 jarigen in een gemeente dat voor de rechter moest verschijnen naar aanleiding van een delict.

Relatie eis
Jeugdcriminaliteit is een veelbesproken thema in de politiek en de media. Meestal gaat het om kleine eenmalige delicten, zoals vechtpartijen, winkeldiefstal en vandalisme. Deze jongeren leren van hun fouten en kunnen weer normaal participeren in de samenleving. Aan de andere kant is er een kleine groep jongeren die regelmatig in aanraking komt met justitie, ook voor grotere delicten. Zij vormen een groter probleem omdat het waarschijnlijk is dat ze in het verdere leven vaker met justitie in aanraking zullen komen.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	15
Richting	-
Norm Rood	> 4%
Norm Oranje	3% - 4%
Norm Groen	2% - 3%
Norm Goud	< 2%

Indicator	5	verkeersonveiligheid
People		Veiligheid
Eis		De kans om slachtoffer te worden van geweld, misdaad, ongelukken en rampen is verwaarloosbaar.

Omschrijving indicator

Het aantal verkeersongevallen per 1.000 inwoners.

Relatie eis

Dit betreft alle ongevallen door de politie geregistreerd, ongeacht de ernst hiervan. Naast veiligheid in termen van criminaliteit is er ook het risico van ongevallen in het verkeer die een invloed heeft op de onveiligheidsbeleving van burgers. Het aantal verkeersongevallen is een objectieve maat van de aanwezigheid van veiligheidscondities in de leefomgeving en van het (verkeers)gedrag van mensen.

Eenheid	aantal per 1.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	15
Richting	-
Norm Rood	> 10
Norm Oranje	7.5 - 10
Norm Groen	5 - 7.5
Norm Goud	< 5

Indicator	6	onveiligheidsgevoel
People		Veiligheid
Eis		Iedereen voelt zich veilig

Omschrijving indicator
Percentage inwoners dat zich 'wel eens' onveilig voelt.

Relatie eis
Naast de objectieve indicatoren die de veiligheid meten in deze voorraad, geeft deze indicator het subjectieve gevoel van (on)veiligheid aan dat burgers ervaren. Om recht te doen aan het feit dat deze eis slechts door één indicator wordt vertegenwoordigd in de voorraad, heeft deze indicator een zwaardere weging gekregen.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	-
Norm Rood	> 30%
Norm Oranje	25% - 30%
Norm Groen	20% - 25%
Norm Goud	< 20%

Woonomgeving

Indicator	1	woningtekort
People		Woonomgeving
Eis		Iedereen heeft toegang tot een betaalbare woning van goede kwaliteit

Omschrijving indicator

Aantal gereedgekomen woningen per 10.000 inwoners

Relatie eis

Voor de indicator woningtekort wordt gekeken naar het aantal nieuwe woningen dat gereed is gemaakt. Om te corrigeren voor de grootte van de gemeente is gekeken naar het aantal gereedgekomen woningen per 10.000 inwoners.

Eenheid	aantal per 10.000 inwoners
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	+
Norm Rood	< 20
Norm Oranje	20 - 40
Norm Groen	40 - 60
Norm Goud	> 60

Indicator	2	afstand supermarkt
People		Woonomgeving
Eis		Publieke en dagelijkse voorzieningen zijn bereikbaar en toegankelijk voor iedereen

Omschrijving indicator
Gemiddelde afstand tot een grote supermarkt.

Relatie eis
De afstand tot een supermarkt geeft de kwantitatieve beschikbaarheid van voorzieningen, zoals winkels, aan in de buurt.

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	-
Norm Rood	> 1.5
Norm Oranje	1 - 1.5
Norm Groen	0.5 - 1
Norm Goud	< 0.5

Indicator	3	tevredenheid woonomgeving
People		Woonomgeving
Eis		Iedereen is tevreden met de eigen woonomgeving waar hij of zij woont: veilig, aangenaam en gezond

Omschrijving indicator

Percentage van de bevolking, dat 'tevreden' of 'zeer tevreden' is over de woonomgeving.

Relatie eis

Deze indicator geeft het subjectieve gevoel over de (on)tevredenheid van de woonomgeving aan.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	+
Norm Rood	< 80%
Norm Oranje	80% - 85%
Norm Groen	85% - 90%
Norm Goud	> 90%

Indicator	4	tevredenheid winkels
People		Woonomgeving
Eis		Publieke en dagelijkse voorzieningen zijn bereikbaar en toegankelijk voor iedereen

Omschrijving indicator
Percentage van de bevolking, dat 'tevreden' of 'zeer tevreden' is over de winkels in de buurt.

Relatie eis
Deze indicator geeft aan in hoeverre de inwoners van een gemeente tevreden zijn over het voorzieningen niveau in de buurt. Naast de indicator 'afstand voorzieningen', die de kwantitatieve beschikbaarheid aangeeft, geeft deze indicator de subjectief ervaren kwaliteit van de voorzieningen in de buurt.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	+
Norm Rood	< 80%
Norm Oranje	80% - 85%
Norm Groen	85% - 90%
Norm Goud	> 90%

Indicator	5	WOZ-waarde
People		Woonomgeving
Eis		Iedereen heeft toegang tot een betaalbare woning van goede kwaliteit

Omschrijving indicator

Mediane WOZ-waarde in de gemeente.

Relatie eis

De WOZ-waarde is een waardering van woningen ten behoeve van belastingheffing, en daarom een goede indicatie van de waarde van die woningen. De waarde van woningen wordt door vele factoren beïnvloed. Naast economische factoren en de staat van de woning hebben factoren uit de woonomgeving invloed op de waarde van een woning. De WOZ-waarde is dus een resultaatvariabele die iets zegt over de gehele aantrekkelijkheid van de woonomgeving.

Eenheid	euro
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	+
Norm Rood	< 100000
Norm Oranje	100000 - 150000
Norm Groen	150000 - 200000
Norm Goud	> 200000

Indicator	6	verhuissaldo
People		Woonomgeving
Eis		Iedereen is tevreden met de eigen woonomgeving waar hij of zij woont: veilig, aangenaam en gezond

Omschrijving indicator
Instream gemeente (excl. geboorte) minus uitstroom gemeente (excl. sterfte).

Relatie eis
Het verhuissaldo is het resultaat van de in- en uitstroom van inwoners in de gemeente, en zegt daarom iets over de aantrekkelijkheid van de gemeente als woonomgeving. Immers, als het verhuissaldo positief en groot is, willen veel mensen in de gemeente wonen en is er ook voldoende nieuwe woonruimte beschikbaar.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	+
Norm Rood	< -0.5%
Norm Oranje	-0.5% - 0%
Norm Groen	0% - 0.5%
Norm Goud	> 0.5%

Onderwijs

Indicator	1	jeugdwerkloosheid
People		Onderwijs
Eis		Het onderwijs sluit aan op de maatschappelijke behoefte

Omschrijving indicator

Percentage niet-werkende werkzoekenden jonger dan 23 jaar.

Relatie eis

Om te toetsen of het onderwijs aansluit op de maatschappelijke behoefte is deze behoefte onder andere vertaald naar de economische behoefte op de arbeidsmarkt. Aan de hand van de indicator jeugdwerkloosheid wordt zicht verkregen op de mate waarop het onderwijs aansluit op de arbeidsmarkt.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	-
Norm Rood	> 7%
Norm Oranje	5.5% - 7%
Norm Groen	4% - 5.5%
Norm Goud	< 4%

Indicator	2	aanbod basisscholen
People		Onderwijs
Eis		Iedereen heeft toegang tot een vorm van onderwijs of scholing die past bij zijn of haar capaciteiten

Omschrijving indicator
Het aantal basisscholen binnen 3 kilometer.

Relatie eis
Voor de jeugd is het belangrijk dat onderwijs dicht in de buurt is, zodat ze van het onderwijs kunnen genieten zonder een lange reistijd. Deze indicator is zeer sterk gecorreleerd met de indicator aantal voortgezet onderwijs scholen, vandaar dat de weging gehalveerd is.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	8.33
Richting	+
Norm Rood	< 5
Norm Oranje	5 - 10
Norm Groen	10 - 15
Norm Goud	> 15

Indicator	3	aanbod voortgezet onderwijs
People	Onderwijs	
Eis	Iedereen heeft toegang tot een vorm van onderwijs of scholing die past bij zijn of haar capaciteiten	

Omschrijving indicator

Het aantal middelbare scholen binnen 5 kilometer.

Relatie eis

Voor de jeugd is het belangrijk dat onderwijs dicht in de buurt is, zodat ze van het onderwijs kunnen genieten zonder een lange reistijd. Deze indicator is zeer sterk gecorreleerd met de indicator aantal basisscholen, vandaar dat de weging gehalveerd is.

Eenheid	aantal
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	8.33
Richting	+
Norm Rood	< 4
Norm Oranje	4 - 6
Norm Groen	6 - 8
Norm Goud	> 8

Indicator	4	voortijdig schoolverlaters
People	Onderwijs	
Eis	Iedereen heeft de plicht er voor zorg te dragen dat zijn of haar competenties (blijven) aansluiten op maatschappelijke behoeften	

Omschrijving indicator
Het percentage leerlingen dat zonder op zijn minst een MBO niveau 1 diploma het onderwijs verlaat.

Relatie eis
Een van de eisen die aan de voorraad onderwijs is gesteld zegt dat iedereen toegang heeft tot een vorm van onderwijs of scholing die past bij zijn of haar capaciteiten (ongeacht leeftijd, geslacht, afkomst en achtergrond). In het geval veel leerlingen voortijdig de schoolloopbaan beëindigt zonder een diploma kan gesteld worden dat aan deze eis niet is voldaan.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	-
Norm Rood	> 1.25%
Norm Oranje	1% - 1.25%
Norm Groen	0.75% - 1%
Norm Goud	< 0.75%

Indicator	5	onvertraagd naar diploma
People	Onderwijs	
Eis	Het onderwijs is van hoge kwaliteit	

Omschrijving indicator

Het percentage leerlingen dat het voortgezet onderwijs doorloopt zonder in één van de (bovenbouw) klassen te blijven zitten.

Relatie eis

Deze indicator meet de doorlooptijd van de opleiding door leerlingen. Naast dat er goede cijfers worden gehaald, is het rendement van een opleiding ook een factor die de kwaliteit van het onderwijs aangeeft.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	+
Norm Rood	< 70%
Norm Oranje	70% - 75%
Norm Groen	75% - 80%
Norm Goud	> 80%

Indicator	6	eindexamencijfer
People	Onderwijs	
Eis	Het onderwijs is van hoge kwaliteit	

Omschrijving indicator
Het gemiddeld eindexamencijfer per school.

Relatie eis
De kwaliteit van het voortgezet onderwijs is een belangrijke variabele voor de totale kwaliteit van het onderwijs. Dit is een tweede indicator die de kwaliteit van het onderwijs meet.

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	+
Norm Rood	< 6.3
Norm Oranje	6.3 - 6.4
Norm Groen	6.4 - 6.5
Norm Goud	> 6.5

Indicator	7	opleidingsniveau bevolking
People	Onderwijs	
Eis	Iedereen heeft de plicht er voor zorg te dragen dat zijn of haar competenties (blijven) aansluiten op maatschappelijke behoeften	

Omschrijving indicator

Percentage laagopgeleiden naar hoogst behaald opleidingsniveau ten opzichte van de totale bevolking van 18 jaar en ouder, exclusief studenten.

Relatie eis

Het opleidingsniveau van de bevolking is het resultaat na het genieten van onderwijs totdat de scholingsplicht afgelopen is bij het 18de levensjaar. Echter, ook na het 18de levensjaar kunnen volwassenen blijven investeren in zichzelf om de eigen professionele expertise en competenties, de kennis, vaardigheden en attitudes te verbeteren.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	-
Norm Rood	> 40%
Norm Oranje	35% - 40%
Norm Groen	30% - 35%
Norm Goud	< 30%

Economisch kapitaal

Arbeid

Indicator	1	werkgelegenheidsfunctie
Profit		Arbeid
Eis		De vraag naar en het aanbod van arbeid zijn in evenwicht, kwalitatief en kwantitatief

Omschrijving indicator
Verhouding tussen werkgelegenheid en werkzame beroepsbevolking.

Relatie eis
Bij de werkgelegenheid gaat het om arbeid in een bepaalde gemeente en dit betreft zowel mensen die in die gemeente zelf wonen als mensen die van elders komen ('pendelen'). Bij de werkzame beroepsbevolking gaat het om mensen die in een gemeente wonen en deze kunnen zowel binnen als buiten die gemeente emplooi vinden. De verhouding tussen aanwezige werkgelegenheid en werkzame beroepsbevolking geeft aan of een gemeente per saldo arbeid 'importeert' om de banen in de gemeente te vervullen of juist arbeid 'exporteert' om aan de vraag in omliggende regio's te voldoen. De verhouding tussen beide grootheden wordt aangeduid met de term werkgelegenheidsfunctie en is een maat voor de kwantitatieve vraag/aanbod verhouding.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 90%
Norm Oranje	90% - 100%
Norm Groen	100% - 110%
Norm Goud	> 110%

Indicator	2	benutting arbeidspotentieel
Profiel	Arbeid	
Eis	Het arbeidspotentieel van de totale potentiële beroepsbevolking wordt benut	

Omschrijving indicator

Percentage van de bevolking in de leeftijd 15 jaar en 65 jaar ten opzichte van de totale bevolking.

Relatie eis

De arbeidsparticipatie is het aandeel van de beroepsbevolking in de totale bevolking tussen de 15 en 65 jaar (ook wel aangeduid als potentiële beroepsbevolking). Wanneer het uitsluitend het werkzame deel van de beroepsbevolking betreft, spreekt men van netto participatie. Volgens de definitie die in Nederland meestal wordt gehanteerd, worden uitsluitend personen die minimaal 12 uur per week werken tot de werkzame beroepsbevolking gerekend.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 60%
Norm Oranje	60% - 65%
Norm Groen	65% - 70%
Norm Goud	> 70%

Indicator	3	werkloosheid
Profiel		Arbeid
Eis		De vraag naar en het aanbod van arbeid zijn in evenwicht, kwalitatief en kwantitatief

Omschrijving indicator
Percentage van de beroepsbevolking die niet werkend werkzoekende is, ten opzichte van de totale beroepsbevolking

Relatie eis
Het werkloosheidspercentage zegt iets over het functioneren van de arbeidsmarkt. Een hoog werkloosheidspercentage duidt er op dat de arbeidsmarkt slecht functioneert, dat zowel het gevolg kan zijn van het in kwantitatief opzicht niet op elkaar aansluiten van vraag en aanbod, maar het kan ook betrekking hebben op het in kwalitatief opzicht niet goed op elkaar aansluiten van vraag en aanbod.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 6%
Norm Oranje	4% - 6%
Norm Groen	2% - 4%
Norm Goud	< 2%

Indicator	4	ontgroening en vergrijzing
Profit	Arbeid	
Eis	De vraag naar en het aanbod van arbeid zijn in evenwicht, kwalitatief en kwantitatief	

Omschrijving indicator

Het aandeel van 15-35 en 45-65 jarigen in de beroepsbevolking ten opzichte van het nationale gemiddelde.

Relatie eis

De leeftijdsopbouw van de beroepsbevolking zegt iets over de toekomstige verhouding tussen de beroepsbevolking en de totale bevolking en daarmee iets over de toekomstbestendigheid van de arbeidsmarkt. Een relatief oudere beroepsbevolking kan een probleem opleveren voor de toekomst doordat de verhouding werkenden/niet werkenden af zal nemen; dit is de zogenaamde afhankelijkheidsratio. Naarmate er minder sprake is van ontgroening en/of vergrijzing is een regionale arbeidsmarkt beter toegerust voor de toekomst.

Eenheid	score
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 1
Norm Oranje	1 - 5
Norm Groen	5 - 10
Norm Goud	> 10

Indicator	5	arbeidsongeschiktheid
Profiel		Arbeid
Eis		Werk is gezond: langdurig ziekteverzuim en uitstroom t.g.v. arbeidsongeschiktheid worden voorkomen

Omschrijving indicator
Percentage inwoners met een WAO uitkering ten opzichte van de totale beroepsbevolking.

Relatie eis
Mensen kunnen beroep doen op verschillende wettelijke regelingen waar het gaat om arbeidsongeschiktheid. Onderscheid wordt gemaakt tussen de WAO (Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering), de Wajong (Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten) en de WAZ (Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen). De gebruikte indicator: het aandeel WAO-ers in de totale beroepsbevolking.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 6%
Norm Oranje	3% - 6%
Norm Groen	1% - 3%
Norm Goud	< 1%

Ruimtelijke vestigingswaarden

Indicator	1	voorraad bedrijventerreinen
Profit		Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
Eis		Er is voldoende ruimte (terreinen, bedrijfspanden) beschikbaar voor bedrijvigheid

Omschrijving indicator
Totale aanbod uitgeefbaar bedrijventerrein.

Relatie eis
Voor de ontwikkeling van de bedrijvigheid, in het bijzonder voor nieuw aan te trekken bedrijven van buiten de gemeente en voor bedrijven die op hun huidige locatie te krap in hun ruimtelijke jasje zitten, is het van belang dat er voldoende ruimte beschikbaar is voor bedrijventerreinen. Als indicator is daarom gebruik gemaakt van het aanbod uitgeefbaar bedrijventerrein. Hierbij wordt zowel het gemeentelijk aanbod als het particuliere aanbod meegerekend.

Eenheid	hectare
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 50
Norm Oranje	50 - 100
Norm Groen	100 - 150
Norm Goud	> 150

Indicator	2	verhouding netto/bruto bedrijventerreinen
Profit		Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
Eis		De beschikbare ruimte voor bedrijvigheid wordt optimaal beheerd: zuinig met ruimte en aangepast aan de tijd

Omschrijving indicator
Aantal m2 bedrijfsvloeroppervlak t.o.v. het uitgegeven grondoppervlak van het bedrijventerrein.

Relatie eis
Deze indicator is opgenomen in de studie om een maat van zuinig ruimtegebruik te kunnen aanduiden met behulp van een kwantitatieve methode. De netto/bruto verhouding is de verhouding tussen het aantal uitgeefbare hectares bedrijventerrein en de totale oppervlakte van het bedrijventerrein. Naarmate de verhouding netto/bruto hoger is, gaat de hoeveelheid uitgeefbare ruimte gepaard met minder bruto ruimtebeslag. Omdat, zeker in Nederland, ruimte schaars is speelt de netto/bruto verhouding een belangrijke rol in de voorraad Ruimtelijke Vestigingsvoorwaarden.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 65%
Norm Oranje	65% - 75%
Norm Groen	75% - 85%
Norm Goud	> 85%

Indicator	3	veroudering bedrijventerreinen
Profiel		Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
Eis		De beschikbare ruimte voor bedrijvigheid wordt optimaal beheerd: zuinig met ruimte en aangepast aan de tijd

Omschrijving indicator

Percentage oppervlakte bruto voorraad bedrijventerreinen van totaal dat verouderd is.

Relatie eis

Voor gemeenten en provincies is het vaak (financieel) aantrekkelijker om een nieuw bedrijventerrein aan te leggen dan een bestaand bedrijventerrein op te knappen. Dit kan ervoor zorgen dat bestaande bedrijventerreinen op termijn verloederen, wat voor de bedrijven gevestigd op het verouderde bedrijventerrein kan leiden tot omzetverlies en imagoschade. Eventueel zijn de bedrijven gedwongen te verhuizen met potentieel negatieve gevolgen voor de werkgelegenheid in een gemeente. Daarnaast zorgt het overaanbod van ruimte op bedrijventerreinen voor lage grondprijzen, verspilling van ruimte en landschapsvervuiling.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 50%
Norm Oranje	25% - 50%
Norm Groen	15% - 25%
Norm Goud	< 15%

Indicator	4	voorraad kantoorruimte
Profiel		Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
Eis		Er is voldoende ruimte (terreinen, bedrijfspanden) beschikbaar voor bedrijvigheid

Omschrijving indicator
Oppervlakte kantoorruimte per inwoner aanwezig in de gemeente.

Relatie eis
Naast bedrijventerreinen is er ook kantoorruimte nodig voor bedrijven. De voorraad kantoorruimte is ook een maatstaf van de bedrijvigheid gecorrigeerd voor het inwonertal in een gemeente. Verder betekent een groot aanbod van kantoorruimte dat er flexibiliteit is in de markt voor kantoorruimte.

Eenheid	m ²
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	+
Norm Rood	< 1
Norm Oranje	1 - 3
Norm Groen	3 - 5
Norm Goud	> 5

Indicator	5	leegstand kantoorruimte
Profiel		Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden
Eis		De beschikbare ruimte voor bedrijvigheid wordt optimaal beheerd: zuinig met ruimte en aangepast aan de tijd

Omschrijving indicator

Percentage aangeboden kantoorruimte ten opzichte van de totale voorraad kantoorruimte.

Relatie eis

Een groot aanbod van kantoorruimte heeft een keerzijde als de vraag het aanbod niet volgt: leegstand. Een kleine hoeveelheid kantoorruimte die leeg staat is niet slecht, die zorgt voor flexibiliteit op de markt van kantoorruimte. Echter, in Nederland is sinds 2007 de vraag naar kantoorruimte sterk gedaald terwijl het aanbod is gegroeid. Daardoor staat nu ongeveer 16% van de aangeboden kantoorruimte leeg. De vraag naar kantoorruimte daalt niet alleen door de slechte economische omstandigheden, ook 'het nieuwe werken' zorgt ervoor dat er minder kantoorruimte nodig is. Leegstaande kantoren kunnen verloederen en een negatief effect hebben op de kantoren in de omgeving en de buurt. Om de negatieve effecten van een grote voorraad kantoorruimte mee te nemen is deze indicator opgenomen, naast de indicator voorraad kantoorruimte, die staat voor de positieve effecten van een groot aanbod van kantoorruimte. Deze indicator meet het aandeel van het aanbod kantoorruimte in de voorraad. Dat is geen perfecte maatstaf voor de leegstand omdat kantoorruimte die aangeboden wordt niet per se leeg hoeft te staan. Echter, omdat voor alle gemeenten dezelfde methode is gebruikt, is deze methode een redelijk alternatief om de leegstand van kantoorruimte te meten.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	20
Richting	-
Norm Rood	> 20%
Norm Oranje	15% - 20%
Norm Groen	10% - 15%
Norm Goud	< 10%

Economische structuur

Indicator	1	aandeel starters
Profit		Economische structuur
Eis		De economische structuur wordt permanent versterkt en vernieuwd door de komst van startende ondernemingen en zich nieuw vestigende ondernemingen

Omschrijving indicator
Percentage starters ten opzichte van het totaal aantal bedrijven.

Relatie eis
Nieuwe bedrijven hebben een positieve invloed op de werkgelegenheid. Ook hebben nieuwe startende bedrijven een positieve invloed op de ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit. Dit zit hem niet zozeer in de eigen initiële arbeidsproductiviteit (deze is immers bij de start laag), maar vooral in hun positieve invloed op de structurele ontwikkeling van de arbeidsproductiviteit. Dit komt enerzijds doordat bestaande bedrijven hun gedrag aanpassen en anderzijds doordat startende ondernemingen in de tijd een snelle groei van de arbeidsproductiviteit laten zien. Nieuwe startende ondernemingen hebben vaak prikkelende en vernieuwende inzichten en dwingen daarmee bestaande bedrijven scherp te blijven, zich aan te passen aan de zich wijzigende concurrentieverhoudingen op hun markten.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	+
Norm Rood	< 1.5%
Norm Oranje	1.5% - 3%
Norm Groen	3% - 4.5%
Norm Goud	> 4.5%

Indicator	2	opheffingen
Profit		Economische structuur
Eis		De economische structuur wordt permanent versterkt en vernieuwd door de komst van startende ondernemingen en zich nieuw vestigende ondernemingen

Omschrijving indicator

Percentage opheffingen op het totaal aantal bedrijven.

Relatie eis

Er is sprake van opheffing van een bedrijf als de activiteiten niet door een ander bedrijf worden voortgezet. Daarmee meet deze indicator het aantal bedrijven dat ophoudt te bestaan door faillissement en het beëindigen van de bedrijfsvoering, en niet door fusies en overnames.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	16.67
Richting	-
Norm Rood	> 9%
Norm Oranje	8% - 9%
Norm Groen	7% - 8%
Norm Goud	< 7%

Indicator	3	besteedbaar inkomen
Profiel		Economische structuur
Eis		De economie is concurrerend

Omschrijving indicator
Gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden

Relatie eis
De ontwikkeling van het gemiddeld besteedbaar inkomen per inwoner in de gemeente is een indicator voor de groei van de welvaart van een regio en daarmee ook voor de concurrentiepositie.

Eenheid	euro
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.11
Richting	+
Norm Rood	< 30.8
Norm Oranje	30.8 - 34.3
Norm Groen	34.3 - 37.7
Norm Goud	> 37.7

Indicator	4	BRP per hoofd van de bevolking
Profiel		Economische structuur
Eis		De economie is concurrerend

Omschrijving indicator

Het bruto regionaal product (BRP) betreft de waarde van de totale regionale productie minus de waarde van het intermediaire verbruik. Bij dit laatste gaat het om goederen en diensten die in het productieproces worden verbruikt voor verdere bewerking en voor de productie van andere goederen en diensten zoals ingekochte grondstoffen, halffabricaten en diensten van accountantskantoren. De term marktprijzen geeft aan dat er wordt gecorrigeerd voor belastingen en subsidies. De toevoeging per hoofd van de bevolking wijst erop dat het BRP wordt gerelateerd aan de bevolkingsomvang.

Relatie eis

De ontwikkeling van het BRP is een indicator voor de economische groei van een regio en daarmee ook voor de concurrentiepositie van een regio. Om de regio's onderling te kunnen vergelijken en ook vergelijkingen in de tijd te kunnen maken wordt gebruik gemaakt van het BRP per hoofd van de bevolking.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.11
Richting	+
Norm Rood	< 85%
Norm Oranje	85% - 100%
Norm Groen	100% - 115%
Norm Goud	> 115%

Indicator	5	aandeel topsectoren
Profit		Economische structuur
Eis		De economie is concurrerend

Omschrijving indicator
Het aandeel van banen in de zogenaamde topsectoren ten opzichte van het totaal aantal banen.

Relatie eis
De overheid heeft in 2011 negen sectoren aangewezen als zogenaamde Topsectoren. In deze sectoren staat Nederland sterk, heeft het een goede internationale concurrentiepositie en deze sectoren kenmerken zich door een hoge kennisintensiteit. De relatieve aanwezigheid van de Topsectoren in een regio geeft dus deels de concurrentiekracht van de regio aan.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	11.11
Richting	+
Norm Rood	< 20%
Norm Oranje	20% - 30%
Norm Groen	30% - 40%
Norm Goud	> 40%

Indicator	6	investeringsniveau
Profiel		Economische structuur
Eis		Voor het instandhouden en versterken van het productieve vermogen van de economie is het nodig dat het bedrijfsleven voldoende investeert

Omschrijving indicator

Percentage ondernemers dat een toename van de investeringen in activa verwacht minus het percentage ondernemers dat een daling van de investeringen verwacht. Gemiddelde over de vier kwartalen van 2011.

Relatie eis

Het investeringspeil van bedrijven dient op een zodanig niveau te zijn dat de bedrijven kunnen beschikken over een adequaat machinepark en een up-to-date uitrusting waar het de ICT betreft. Het saldo of ondernemers wel of niet gaan investeren laat ook het vertrouwen in de economie zien. Een hogere investeringsbereidheid is over het algemeen goed voor de economie, omdat het op lange termijn tot uitbreiding van de productiecapaciteit leidt. Op korte termijn leveren de bestellingen van investeringsgoederen werk en inkomen. Om recht te doen aan het feit dat deze eis slechts door één indicator wordt vertegenwoordigd in de voorraad, heeft deze indicator een zwaardere weging gekregen.

Eenheid	saldo
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	33.33
Richting	+
Norm Rood	< 0
Norm Oranje	0 - 20
Norm Groen	20 - 40
Norm Goud	> 40

Infrastructuur en bereikbaarheid

Indicator	1	ontsluiting treinstations
Profit		Infrastructuur en bereikbaarheid
Eis		Bedrijven, voorzieningen, instellingen en economische centra zijn goed bereikbaar dan wel ontsloten zijn via de weg, het spoor, het water, de lucht en de ICT

Omschrijving indicator
De gemiddelde afstand tot een treinstation in kilometers.

Relatie eis
De ontsluiting van het openbaar vervoer is voor een gemeente een belangrijke indicator. Het wegennet wordt immers zwaar belast en zonder goede alternatieven voor de auto worden fileproblemen niet opgelost.

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	50
Richting	-
Norm Rood	> 4
Norm Oranje	3 - 4
Norm Groen	2 - 3
Norm Goud	< 2

Indicator	2	ontsluiting hoofdwegen
Profit		Infrastructuur en bereikbaarheid
Eis		Bedrijven, voorzieningen, instellingen en economische centra zijn goed bereikbaar dan wel ontsloten zijn via de weg, het spoor, het water, de lucht en de ICT

Omschrijving indicator

De gemiddelde afstand tot een oprit van een hoofdverkeersweg in kilometers.

Relatie eis

Naast de ontsluiting van het openbaar vervoer is voor een gemeente tevens de ontsluiting van het wegennet een relevante indicator. De bereikbaarheid van wegen is voor zowel inwoners als bedrijven van vitaal belang.

Eenheid	kilometer
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	50
Richting	-
Norm Rood	> 2.5
Norm Oranje	2 - 2.5
Norm Groen	1.5 - 2
Norm Goud	< 1.5

Kennis

Indicator	1	aandeel hoogopgeleiden
Profit		Kennis
Eis		De kennisinfrastructuur is van een hoog niveau en ondersteunt de bedrijvigheid

Omschrijving indicator
Percentage van de beroepsbevolking met minimaal een afgeronde HBO of WO opleiding.

Relatie eis
Een stijging van het opleidingsniveau van de (beroeps)bevolking is een belangrijke maatschappelijke ontwikkeling. Het aandeel hoogopgeleide mensen in de beroepsbevolking geeft als het ware aan hoe kennisintensief de in de regio aanwezige productiefactor arbeid is. Een hoog opgeleide beroepsbevolking heeft als voordeel dat de factor arbeid in een regio beter in staat zal zijn aan de steeds hogere eisen van de werkgevers te voldoen in vergelijking met regio's met een laag geschoolde beroepsbevolking. Kennisintensieve arbeid levert over het algemeen een hogere arbeidsproductiviteit op.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	+
Norm Rood	< 25%
Norm Oranje	25% - 35%
Norm Groen	35% - 45%
Norm Goud	> 45%

Indicator	2	capaciteit WO/HBO
Profit		Kennis
Eis		De kennisinfrastructuur is van een hoog niveau en ondersteunt de bedrijvigheid

Omschrijving indicator

Percentage ingeschreven WO en HBO studenten van de populatie.

Relatie eis

Deze indicator geeft de verspreiding van kennis weer. Voor ondernemingen zijn het opleidingsniveau en de vaardigheden van de beroepsbevolking zeer belangrijk. Voor een goed ontwikkeld bedrijfsleven is de toegang tot hoogwaardige kennis en gekwalificeerd personeel van groot belang. Een grote capaciteit van het WO/HBO in de omgeving zorgt voor voldoende nieuw, hoogopgeleid personeel voor ondernemingen.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	+
Norm Rood	< 2%
Norm Oranje	2% - 3%
Norm Groen	3% - 5%
Norm Goud	> 5%

Indicator	3	high- en medium tech werkgelegenheid
Profit		Kennis
Eis		Het creatieve, adaptieve en innovatieve vermogen van werknemers en werkgevers van en in bedrijven en organisaties als geheel, wordt voortdurend versterkt

Omschrijving indicator
Percentage banen in de high- en medium tech industrie ten opzichte van het totaal aantal banen.

Relatie eis
De high- en medium tech industrie zijn afhankelijk van hoogopgeleid personeel. Er is een wisselwerking tussen de aanwezigheid van deze kennisintensieve industrieën en het opleidingsniveau van de bevolking Deze industrieën vestigen zich daar waar veel menselijk kapitaal aanwezig is, maar maakt de regio ook aantrekkelijk voor hoogopgeleiden als ze daar gevestigd is.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	+
Norm Rood	< 1.5%
Norm Oranje	1.5% - 3%
Norm Groen	3% - 4.5%
Norm Goud	> 4.5%

Indicator	4	creatieve industrie
Profit		Kennis
Eis		Het creatieve, adaptieve en innovatieve vermogen van werknemers en werkgevers van en in bedrijven en organisaties als geheel, wordt voortdurend versterkt

Omschrijving indicator

Percentage banen in de creatieve industrie ten opzichte van het totaal aantal banen.

Relatie eis

De creatieve industrie (o.a. kunst en cultuur, media, entertainment, vormgeving, architectuur, gaming, mode, etc.) voegen waarde toe aan de economie, cultuur en de maatschappij. Goede culturele en creatieve voorzieningen dragen ook bij aan de aantrekkelijkheid van gemeenten voor toeristen, bedrijven en bewoners, waarmee tevens de kennisinfrastructuur positief wordt beïnvloed.

Eenheid	percentage
(Des)aggregatie	Gemeente
Weging	25
Richting	+
Norm Rood	< 1.5%
Norm Oranje	1.5% - 3%
Norm Groen	3% - 4.5%
Norm Goud	> 4.5%

Overzicht gehanteerde bronnen

- CBS
- ABF Research
- GGD
- Compendium voor de leefomgeving RIVM
- Provincies
- IBIS bedrijventerreinenmonitor, Stec Groep & ARCADIS
- UWV
- Kiesraad
- Emissieregistratie
- Veiligheidsmonitor
- WoON
- Monumentenregister
- Museumregister
- Elsevier
- Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)
- LISA
- Verwey-Jonker instituut
- Onderwijsinspectie
- Nationale Atlas Volksgezondheid
- KRW-portaal
- Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
- NVM
- DTZ Zadelhoff
- Kamer van Koophandel
- Nationale Databank Flora en Fauna

Bijlage 2: Indicatoren van de duurzaamheidsbenchmark en hun kenmerken voor 2013 'de 0 studie' en vergelijking met de eerdere periode: 'de -1 studie'

Duurzaamheidsbenchmark		-1 meting	0 meting
Voorraad	Indicator	Jaartal	Jaartal
Bodem en grondwater	Bodemsanering	2011	2011
Bodem en grondwater	Mesthoeveelheid	2007	2011
Lucht	Emissie CO2	2007	2010
Lucht	Emissie stikstofoxiden	2007	2010
Lucht	Emissie fijn stof	2007	2010
Lucht	Emissie NMVOS	2007	2010
Lucht	GCN stikstofoxiden	2009	2011
Lucht	GCN NMVOS	2009	2011
Lucht	GCN fijn stof	2009	2011
Hinder en calamiteiten	Overlast geluid	2009	2012
Hinder en calamiteiten	Overlast stank/stof/vuil	2009	2012
Hinder en calamiteiten	Kans op ramp	2013	2013
Oppervlaktewater	Ecologische toestand	2009	2009
Oppervlaktewater	Chemische toestand	2009	2009
Natuur en landschap	Tevredenheid groen in de buurt	2009	2012
Natuur en landschap	Aandeel bos en natuurlijk terrein	2008	2008
Natuur en landschap	Afstand tot openbaar groen	2008	2008
Natuur en landschap	Aandeel recreatief binnenwater	2008	2008
Natuur en landschap	Soortenrijkdom	2013	2013
Energie en klimaat	Warmte	2008	2010
Energie en klimaat	Windenergie	2007	2013
Energie en klimaat	Gasverbruik huishoudens	2008	2011
Energie en klimaat	Elektriciteitsverbruik huishoudens	2008	2011
Energie en klimaat	Energielabel woningen	2008	2011
Grondstoffen	Huishoudelijk restafval	2008	2011
Grondstoffen	GFT-afval	2008	2011
Grondstoffen	Oud papier en karton	2008	2011
Grondstoffen	Verpakkingsglas	2008	2011
Sociale samenhang	Arme huishoudens	2007	2010
Sociale samenhang	Sociale cohesie	2008	2011

Sociale samenhang	Vrijwilligers	2005-2009	2005-2009
Participatie	Eenzaamheid	2008-2011	2008-2011
Participatie	Opkomst gemeenteraadsverkiezingen	2006	2010
Participatie	Opkomst landelijke verkiezingen	2010	2012
Participatie	Langdurige werkloosheid	2012	2012
Participatie	Landurige bijstand	2006	2010
Kunst en cultuur	Podiumkunsten	2006	2011
Kunst en cultuur	Rijksmonumenten	2013	2013
Kunst en cultuur	Musea	2013	2013
Gezondheid	Onvoldoende bewegen	2008-2011	2008-2011
Gezondheid	Risicant gedrag	2008-2011	2008-2011
Gezondheid	Huisartsen	2007	2012
Gezondheid	Kwaliteit ziekenhuizen	2012	2012
Gezondheid	Afstand ziekenhuis	2007	2012
Gezondheid	Levensverwachting	2007-2010	2007-2010
Gezondheid	Beoordeling van eigen gezondheid	2008-2011	2008-2011
Veiligheid	Geweldsdelicten	2007	2011
Veiligheid	Vermogensdelicten	2007	2011
Veiligheid	Vandalisme	2007	2011
Veiligheid	Jeugdcriminaliteit	2007	2010
Veiligheid	Verkeersonveiligheid	2010	2011
Veiligheid	Onveiligheidsgevoel	2007	2011
Woonomgeving	Woningtekort	2007	2011
Woonomgeving	Afstand supermarkt	2008	2011
Woonomgeving	Tevredenheid woonomgeving	2009	2012
Woonomgeving	Tevredenheid winkels	2009	2012
Woonomgeving	WOZ-waarde	2006	2010
Woonomgeving	Verhuissaldo	2005-2006	2009-2010
Onderwijs	Jeugdwerkloosheid	2012	2012
Onderwijs	Aanbod basisscholen	2008	2011
Onderwijs	Aanbod voorgezet onderwijs	2008	2011
Onderwijs	Voortijdig schoolverlaters	2007	2011
Onderwijs	Onvertraagd naar diploma	2008	2012
Onderwijs	Eindexamencijfer	2009	2011
Onderwijs	Opleidingsniveau bevolking	2006	2010
Arbeid	Werkgelegenheidsfunctie	2007	2012
Arbeid	Benutting arbeidspotentieel	2007	2012
Arbeid	Werkloosheid	2012	2012

Arbeid	Ontgroening en vergrijzing	2007	2012
Arbeid	Arbeidsongeschiktheid	2007	2012
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Voorraad bedrijventerreinen	2007	2012
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Netto/bruto verhouding bedrijventerreinen	2007	2012
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Aandeel verouderd bedrijventerrein	2007	2012
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Voorraad kantoorruimte	2009	2011
Ruimtelijke vestigingsvoorwaarden	Leegstand kantoorruimte	2009	2011
Economische structuur	Aandeel starters	2007	2012
Economische structuur	Opheffingen	2007	2011
Economische structuur	Besteedbaar inkomen	2007	2010
Economische structuur	BRP per hoofd	2007	2010
Economische structuur	Aandeel topsectoren	2008	2012
Economische structuur	Investeringsniveau	2009	2011
Infrastructuur/bereikbaarheid	Ontsluiting treinstations	2008	2012
Infrastructuur/bereikbaarheid	Ontsluiting hoofdwegen	2008	2012
Kennis	Aandeel hoogopgeleiden	2007	2012
Kennis	Capaciteit WO/HBO	2007-2008	2011-2012
Kennis	Medium en high tech werkgelegenheid	2008	2012
Kennis	Creatieve industrie	2008	2012

Bijlage 3: Namen stuurgroep en projectteam

Stuurgroep

Cees van Eijk (wethouder en voorzitter)
Nelly Swijnenburg (programma manager duurzame ontwikkeling)
Bastiaan Zoeteman (projectleider)

Projectteam

Telos
Bastiaan Zoeteman (projectleider)
Ruben Smeets
Joost Slabbekoorn
Amersfoort
Nelly Swijnenburg
Zwaantina van der Veen
Iris du Pon

